

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENMESİNİN BAĞLANMA
STİLİ VE YETİŞKİNLİK BAŞETME STRATEJİLERİNE
OLAN ETKİSİ**

MEHLİKA DÜLGER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENMESİNİN BAĞLANMA STİLİ VE YETİŞKİNLİK BAŞETME STRATEJİLERİNE OLAN ETKİSİ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

MEHLİKA DÜLGER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET ÇAKICI

LEFKOŞA
2019

KABUL VE ONAY

Mehlika Dölger tarafından hazırlanan “Çocukluk Çağı Örselenmesinin Yetişkinlik Bağlanma Stili ve Baş Etme Stratejilerine Olan Etkisi” başlıklı bu çalışma, 31/01/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Ünvan Ad Soyad (Danışman)

Üniversite Adı

.....
Ünvan Ad Soyad (Başkan)

Üniversite Adı

.....
Ünvan Ad Soyad

Üniversite Adı

.....
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Ad Soyad: Mehlika Dülger

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca beni yönlendiren, deneyimlerini paylaşan tez danışmanım sevgili Prof. Dr. Mehmet Çakıcı'ya, sevgili Uzman Klinik Psikolog Ayşe Buran'a, süreç boyunca duygusal olarak destek olan anneme, arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Mehlika Dülger

ÖZ

ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENMESİNİN BAĞLANMA STİLİ VE YETİŞKİNLİK BAŞETME STRATEJİLERİNE OLAN ETKİSİ

Çocukluk çağı örselenmelerinin çeşitli olumsuz psikolojik ve sosyal sonuçlarının olduğu bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı çocukluk dönemi istismarı ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma ve baş etme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada nicel araştırma yaklaşımı kapsamında yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 18 yaş üstü toplam 133 kişi katılmıştır. Örneklem grubunu gelişigüzel örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılabilmek için, en az bir ilişki yaşamış olma kriteri koyulmuştur. Araştırma verileri dört ölçme aracı ile toplanmıştır. Başa çıkma stratejileri ölçeği, yakın ilişkide yaşantılar envanteri ve çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin yanı sıra demografik veriler için kişisel bilgi formu, kullanılmıştır. Cinsiyet ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Kardeş sayısı ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Test sonucuna göre, ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki vardır. Düşük düzeyde çocukluk çağı örselenmesine uğrayanlarda güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerini, yüksek düzeyde çocukluk çağı örselenmesine uğrayanlarda ise saplantılı, güvenli ve korkulu bağlanma stillerini kullanma daha yüksektir. Çocukluk döneminde yüksek fiziksel istismara maruz kalan yetişkinler güvenli, saplantılı ve korkulu; düşük düzeyde maruz kalanlar ise güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilli geliştirme eğilimindedir. Bağlanma stili ile çocuklukta duygusal ve cinsel istismara maruz kalma arasında ilişki yoktur. Çocukluk çağı örselenmesi yüksek olan yetişkinler davranışsal olarak ilgiyi kesme ve madde kullanımı gibi kaçınmacı; düşük olanlar ise araçsal sosyal destek kullanma, olumlu yeniden yorumlama ve planlama başa çıkma stratejilerini kullanmaya eğilimlidir. Çocukluk çağı örselenmesi ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki vardır ancak duygusal ve cinsel istismar alt boyutları tek başlarına anlamlı birer yordayıcı değildir. Bulgular ışığında ruh sağlığı uzmanlarına öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Örselenmesi, Yetişkin Bağlanma Stilleri, Baş Etme Stratejileri

ABSTRACT

It is known that childhood traumas have various negative psychological and social consequences. The aim of this study was to investigate the relationship between childhood abuse and attachment and coping strategies in adulthood. In this quantitative research study the relational survey model was employed. A total of 133 people over 18 years of age were included in the study. The convenience sampling technique was used in the selection of the study group. As a criterion for participation in the study, the necessity of individuals having at least one close relationship in adulthood was applied. Research data were collected with four measurement tools. The coping strategies scale was used in the close relationship with the experiences inventory and childhood traumatic experiences scale, as well as a personal information form for demographic data. According to findings of the study there is no relationship between gender and childhood trauma. There is a relationship between the number of siblings and childhood trauma. According to results, there is a relationship between the frequency of mental health problems and childhood trauma. Those with low levels of childhood trauma are more secure, preoccupied and avoidant attachment styles, while those with high levels of childhood trauma are more likely to use preoccupied, secure and fearful attachment styles. Significant differences were found in the use of "Behavioral disengagement" and "Planning" coping strategies among those who were exposed to low and high levels of childhood trauma. In the light of the findings, recommendations for mental health professionals were presented.

Keyword: Childhood Trauma, Adult Attachment Styles, Coping Strategies

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR iii

ÖZ iv

ABSTRACT v

İÇİNDEKİLER vi

TABLolar LİSTESİ ix

ŞEKİLLER LİSTESİ xi

1. BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Problem Durumu 6

1.2 Araştırmanın Amacı 6

1.3 Araştırmanın Önemi 7

1.4 Problem Cümlesi 7

1.5 Alt Problemler 7

1.6 Sınırlılıklar 8

1.7 Tanımlar 8

2. BÖLÜM 10

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 10

2.1 Bağlanma ve Bağlanma Kuramı 11

2.1.1 Bowlby'nin Bağlanma Kuramı 11

2.1.2 Psikanalitik Kuram ve Bağlanma Teorisi İlişkisi 12

2.1.3 Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma 13

2.1.4 Çocuk ve Ergen Gelişimine İlişkin Bağlanma Teorisi 14

2.1.5 Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall 15

2.1.6 Harlow'un Teorisi 17

2.1.7 Hazan ve Shaver'ın çalışması 17

2.1.8 Bartholomew ve Horowitz 18

2.1.9 Hayat boyu bağlanma ilişkileri 20

2.2 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları 22

2.2.1 Risk faktörleri 25

2.2.2 Cinsel İstismarın Teorik Çerçevesi 25

2.2.3 Çocukluk Çağı Cinsel İstismarının Etkileri 27

2.2.4 Erikson'un Psikososyal Gelişim Aşamaları 27

2.2.5 Sosyal gelişim	29
2.2.6 Sosyal öğrenme Teorisi.....	30
2.2.7 Bilişsel-Davranışçı Terapi Modeli	31
2.2.8 Fiziksel İstismar	32
2.2.9 Fiziksel İstismarın Risk Faktörleri	34
2.2.10 Duygusal İstismar	35
2.2.11 Çocuk İhmali.....	37
2.3 Başa Çıkma Kavramı	38
2.3.1 Başa Çıkma Stratejilerinin Boyutları	40
2.3.2 Duygu-Odaklı ve Problem-Odaklı Başa Çıkma	41
2.3.3 Cinsel İstismar ve Başa Çıkma Stratejileri.....	43
2.3.4 Çocukluk Çağı Örselenmesine Maruz Kalanların Yetişkinlikte Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri	44
2.4 İlgili Araştırmalar	45
3. BÖLÜM.....	51
YÖNTEM	51
3.1. Araştırma Modeli.....	51
3.2. Evren ve Örneklem	52
3.3. Veri Toplama Araçları	54
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	54
3.3.2.Yakın İlişkide Yaşantılar Envanteri:	55
3.3.3.Başa Çıkma Stratejileri Kısa Formu:.....	55
3.3.4. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği:	57
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	57
4. BÖLÜM	59
BULGULAR.....	59
4.1. Uygulanan Ölçme Araçlarına Verilen Cevaplara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	59
4.2. Demografik Değişkenlere göre Çocukluk Çağı Örselenmesine Maruz Kalma Durumu	61
4.3. Çocukluk Çağı Örselenmesi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki	74
4.3.Çocuk Çağı Örselenmesi İle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki	78

5. BÖLÜM	89
TARTIŞMA.....	88
6. BÖLÜM	91
SONUÇ ve ÖNERİLER	91
6.1 Sonuç.....	91
6.2 Öneriler.....	98
KAYNAKÇA	100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Yetişkin bağlanma modeli	19
Tablo 2.2: İlişki anketinde kullanılan bağlanma stilleri.....	19
Tablo 3.1. Örneklem grubuna ait tanımlayıcı değişkenler	53
Tablo 3.2 Örneklem grubunun kendi psikolojik durumlarına ilişkin algıları ...	54
Tablo 4.1: Çocukluk örselenme yaşantıları puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	59
Tablo 4.2: Yakın ilişkide Yaşantılar Envanteri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler	60
Tablo 4.3: Başa çıkma stratejileri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler	60
Tablo 4.4: Başa çıkma stratejileri ölçeği madde cevap frekansları.....	60
Tablo 4.5: Yakın ilişkide Yaşantılar Envanteri madde cevap frekansları.....	61
Tablo 4.6: Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği madde cevap frekansları.....	61
Tablo 4.7: Cinsiyet ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	61
Tablo 4.8: Cinsiyet ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki.....	62
Tablo 4.9: Cinsiyet ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki	62
Tablo 4.10: Cinsiyet ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişki.....	63
Tablo 4.11: Kardeş sayısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	63
Tablo 4.12: Kardeş sayısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki ...	64
Tablo 4.13: Kardeş sayısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki	64
Tablo 4.14: Kardeş sayısı ile istismara uğrama arasındaki ilişki	65
Tablo 4.15: Tanrı inancı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	65
Tablo 4.16: Tanrı inancı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	66
Tablo 4.17: Tanrı inancı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki.....	66
Tablo 4.18: Tanrı inancı ile istismara uğrama arasındaki ilişki	67
Tablo 4.19: Hayata bakış açısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	67
Tablo 4.20: Hayata bakış açısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki	68
Tablo 4.21: Hayata bakış açısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki.....	69
Tablo 4.22: Hayata bakış açısı ile istismara uğrama arasındaki ilişki	69
Tablo 4.23: Karakter yapısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	70
Tablo 4.25: Karakter yapısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki.....	71

Tablo 4.26: Karakter yapısı ile istismara uğrama arasındaki ilişki.....	71
Tablo 4.27: Ruhsal sorun yaşama ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki	72
Tablo 4.28: Ruhsal sorun yaşama ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki	73
Tablo 4.29: Ruhsal sorun yaşama ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki	73
Tablo 4.30: Ruhsal sorun yaşama ile istismara uğrama arasındaki ilişki	74
Tablo 4.31: Çocukluk çağında istismara uğramaya ilişkin sıklık dağılımı.....	75
Tablo 4.32: Fiziksel istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki	76
Tablo 4.34: Duygusal istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki	76
Tablo 4.35: Cinsel istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki	77
Tablo 4.36: Genel istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki.....	77
Tablo 4.37: Çocukluk çağında istismar ile kaçınma ve kaygı arasındaki ilişki..	78
Tablo 4.38: Başa çıkma stratejilerinin fiziksel istismara göre karşılaştırılması	79
Tablo 4.39: Başa çıkma stratejilerinin duygusal istismara göre karşılaştırılması	81
Tablo 4.40: Başa çıkma stratejilerinin cinsel istismara göre karşılaştırılması.....	83
Tablo 4.41: Başa çıkma stratejilerinin toplam çocukluk çağı örselenmesine göre karşılaştırılması.....	85
Tablo 4.42: Çocukluk çağı örselenmesi ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1: Fiziksel istismara göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu	80
Şekil 4.2: Duygusal istismara göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu	82
Şekil 4.3: Cinsel istismara göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu	84
Şekil 4.4: Çocukluk çağı örselenmesine göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu.....	86

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Beden ve ruh sağlığı yerinde olan sosyal, üretken ve toplumun ilerlemesine katkı sağlayabilecek yetişkinlerin varlığı için sağlıklı bir çocukluk döneminin geçirilmiş olması gereklidir. Bir çocuğun cinsel, fiziksel, duygusal istismara maruz kalması, ihmal edilmesi ve aile içi şiddete tanık olması gibi deneyimler çocuk örselenmesi yaşantıları çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008). Herhangi bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen ve onun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan eylemler çocuk istismarı ve ihmali olarak değerlendirilir (Oral vd. 2001).

Çocuklara yönelik kötü muamele, neredeyse akla gelebilecek her türlü şekilde - fiziksel, duygusal, cinsel ve zorla çocuk işçiliği ile kendini göstermiştir. Çocuk istismarı ve ihmali, çok çeşitli eylemleri veya ihmalleri kapsayan genel bir terimdir (Beyazova ve Şahin, 2007). Bu eylemler ya bir çocuk bakıcısı tarafından gerçekleştirilir ya da gerçekleşmesine izin verilir. Çocuk istismarı, ölümden ciddi bir sakatlık yarananmasına, duygusal sıkıntıya, yetersiz beslenmeye ve hastalığa kadar çeşitli sonuçlar doğurabilir (Berber-Çelik, 2010).

Çocuk istismarı ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Cinsel istismar her kültürde, etnik köken, sosyoekonomik sınıf, din ve eğitim seviyesinde gerçekleşir. ABD'de yılda yaklaşık 3 milyon çocuk istismarı ve ihmali olayı rapor edilmektedir. Ancak uzmanlar, çocuk istismarı ve ihmali olaylarının gerçek sayısının yıllık olarak bildirilenlerden 3 kat daha fazla olduğuna inanmaktadır

(National Child Abuse Statistics, 2005). Ülkemizde ise çocuk istismar ve ihmalinin sıklığı ve dağılımı ile ilgili sistematik resmi veriler olmadığı için bir karşılaştırma yapma olanağı bulunmamaktadır.

Türkiye’de çocuk istismarının giderek arttığı UNICEF (2015) tarafından rapor edilmiştir. Şiddeti Önleme Derneği son yıllarda Türkiye’de çocuk istismarı olaylarının büyük bir oranda, yaklaşık %700 arttığını belirtmiştir (2016). Ülkemizdeki çocuk örselenmelerine ait bir başka veri de TÜİK (2015) tarafından yayınlanmıştır. Buna göre 15-24 yaş aralığındaki gençlerin %25,4’ü yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel, %9,5’u cinsel, %28,1’i ise hem fiziksel hem de cinsel istismara maruz kalmıştır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumuna göre çocukların %46’sı ihmal/istismara uğramaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998). Türkiye’de 6758 çocuğun farklı nedenlerden dolayı mağdur ya da terk edilen durumunda olduğu belirlenmiştir (T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 2000). Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na göre, 2002 yılında, hakkında koruma kararı çıkartılan çocukların %10’ununu aile içi fiziksel ve duygusal istismar, %1’ini ensest, %1’ini ise aile dışı cinsel istismar vakaları oluşturmaktadır (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006). Türkiye’de 4-12 yaşları arasındaki çocuklarda fiziksel ve duygusal örselenmeyi araştıran bir çalışmada kızların %34,6’sının, erkeklerin ise %32,5’inin örselenme yaşantısına maruz kaldıkları bildirilmiştir (Bilir, Arı, Dönmez ve Güneysu, 1991).

Ebeveyn-çocuk ilişkisi kişilik gelişimi teorilerinin ilk gelişiminden bu yana merkezi önemi olan bir kavram olarak kabul edilmiştir. Sosyal ilişkilerin hem çocuklukta gelişen psikopatolojiyi etkilediği hem de bundan etkilendiği düşüncesi, çoğu gelişim kuramının temel düşüncesidir (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Nesne ilişkileri kuramcıları (Winnicott, 1965) ve ego psikologları (Freud, 1965) bir çocuğun en erken ilişkilerinin ruh sağlığının gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu varsaymıştır.

Araştırmalar, çocukluk çağı cinsel istismarına maruz kalanların çeşitli olumsuz psikolojik, fiziksel ve sosyal sonuçlar ile karşı karşıya kaldığını

ortaya çıkarmıştır (Allen, 2005; Stuewig ve McClosky, 2005; Karreman ve Vingerhoets, 2012). Green (1993) çocukluk çağı cinsel istismarının hem kısa hem de uzun vadeli etkilerini incelemiştir. Çocukluk çağı cinsel istismarının ani etkilerinin anksiyete bozuklukları, ayrışma ve histerik semptomlar, depresyon, düşük benlik saygısı ve cinsel sorunları içerdiğini belirtmiştir (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Çocukluk çağı cinsel istismarının uzun vadeli olumsuz sonuçları olarak depresyon, endişe ve düşük benlik saygısı yaşamanın yanı sıra kendine zarar verme davranışları (örneğin, intihar, alkol ve uyuşturucu kullanımı) rapor edilmiştir (Berber-Çelik, 2010). Çocukluk çağındaki duygusal istismar, yetişkinlikte depresyon riskini neredeyse üç kat artırmaktadır. Psikolojik veya duygusal istismar yıkıcı davranış modelini içerir. Her ne kadar, neredeyse tüm çocuklar bir tür duygusal istismara maruz kalıyor olsa da, bu tür istismara tekrar tekrar maruz kalanlar kalıcı psikolojik veya entelektüel hasara uğrayabilirler (Cloitre vd., 2008).

Paolucci, Genius ve Violato (2001) çocuk cinsel istismarının etkileri üzerine meta-analiz yapmış ve çocuklukta cinsel istismar öyküsünün Post Travmatik Stres Bozukluğu, depresyon, intihar, cinsel uyumsuzluk ve akademik başarı sorunları ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Bazı çalışmalar hem kadın hem de erkek çocuk cinsel istismar mağdurlarının farklı baş etme stratejilerine başvurduklarını bildirmiştir (Boumans ve Dorant, 2018). Araştırmacılar, erkek mağdurların dışsallaştırıcı davranışlarda bulunmalarını (ör. Saldırganlık, okulu bırakma), kız mağdurların içselleştirici baş etme stratejilerini (örneğin, depresyon, utanç) kullandıklarını bulmuşlardır (Feiring, Taska ve Lewis, 1999; Karreman ve Vingerhoets, 2012). Bu meta-analizler, çocukluk çağı cinsel istismarına ilişkin deneysel temelli bilgi edinmenin, çocukluk çağı cinsel istismarını yaşamış olanların nasıl daha iyi tanınacağı ve tedavi edileceğinin anlaşılmasında çok önemli olduğunu göstermektedir.

Bowlby'nin (1973) teorik bağlanma teorisi bebeklerin psikolojik ve sosyal gelişimini anlamak için oldukça özgün ve büyük ölçüde benzersiz bir paradigmanın yanı sıra, bağlanma ile ilgili kısa ve uzun vadeli başarısızlıkların ortaya çıkmasını anlamak için iyi bir çerçeve sunmuştur.

Onun fikirleri, aynı zamanda, birçok farklı disiplin alanını da içine alan geniş bir bilimsel araştırma alan yazınına yol açmıştır (Kökçü ve Kesebir, 2010). Dahası, birçok psikanalitik gelişimsel kavramdan farklı olarak, Bowlby'nin bağlanma teorisi sosyal bilimciler tarafından oldukça araştırılabilir bulunmaktadır (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü kişilerarası problemlerle de ilişkilidir (Bergen ve ark., 2004). Bağlanma kuramına göre insanların bazı bireyler ile daha yakın duygusal bağ kurma yönelimi insan yapısının ana bir bileşenidir. Buna ek olarak, anne ve babaya bağlanma da uyumlu kişilerarası ilişkiler geliştirme becerisini etkilemektedir (Bowlby, 1969). Ebeveynlere güvenli bağlanma pro-sosyal davranışların yanı sıra daha yüksek öz-saygı ve aktif başa çıkma stratejileri gibi olumlu davranışlarla ilişkili bulunmuştur (Bowlby, Granot ve Mayseless, 2001; Ullman ve Filipas, 2005). Sağlıklı akran ve sosyal ilişkiler daha az psikolojik veya okul ile ilgili problem ve daha az yalnızlık ile ilişkilidir; ayrıca kişinin kendisinin sosyal çevresi ve akranları tarafından kabul edileceğinden emin olmasını sağlar (Hay & Ashman, 2003). Ayrıca, güvensiz bağlanma olarak tanımlanan kaçınmacı ve kayıtsız bağlanmanın yalnızlık (Hazan ve Shaver, 1987), fiziksel semptomlar (Hazan ve Shaver, 1990), olumsuz duygular (Simpson, 1990), ölüm korkusu (Gnilka ve ark., 2013), alkol tüketimi, yeme bozuklukları (Brennan, Shaver ve Tobey, 1991), utanç, öfke, olumsuz değerlendirilme korkusu ve patolojik narsisizm (Kamkar ve ark., 2012) ile ilişkili olduğu bildirilmiştir. Buna göre, yetişkinlikte güvensiz bağlanma, bebeklik döneminde olduğu gibi, bireyleri, başa çıkmaya yetecek kadar donanımlı olmadıkları çeşitli sorunlara maruz bırakmaktadır (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

Klinik deneyim güvenli bir çevre, yeterli gıda ve fiziksel yaralanmalar için tıbbi bakımın oynadığı önemli role rağmen sadece üzerinden zaman geçmesinin travma geçirmiş çocukların yaralarını iyileştirmedeğini göstermiştir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Aşırı ya da tekrarlanan travmatik deneyimlerden muzdarip çocuklar patolojik semptomların gelişimine özellikle duyarlıdır. Onların psikolojik travmaları tedavi edilmezse yaşam kalitesi

azalabilir. Terapi bu nedenle mümkün olan en kısa zamanda başlatılmalıdır (Cloitre vd., 2008).

Çocuğun ebeveyn veya bakıcıya yakınlık arayışına olan tepkilerine dayanarak, erken bağlanma araştırmalarında üç bağlanma stili belirlenmiştir (Ainsworth vd., 1978). Çocuklar bakıcılarını uygun ve duyarlı olarak veya tutarsız yanıt veren ya da ulaşılamaz ve duyarlı olmayan olarak algıladıklarında farklı bağlanma stilleri geliştirir. Bakıcılar ile ilişkilerin bu zihinsel temsili, aynı zamanda içsel çalışma modelleri olarak da adlandırılır. Ainsworth ve ark.'nın (1978) belirlediği üç bağlanma stili güvenli (secure), kaçınan (avoidant) ve kaygılı-kararsız (anxious-ambivalent) olarak sınıflandırılmıştır. Güvenli stili sergileyen bebekler, annelerinin mevcut olacakları konusunda daha güvenlidir ve anneyi güvenli bir üs olarak kullanma olasılıkları önleyici ve kararsız bebeklere oranla daha yüksektir. Kısa bir ayrılıktan sonra anneleriyle yeniden bir araya geldiğinde, güvenli bebekler onunla temasa geçer veya en azından onunla etkileşime girer, kararsız bebekler bağlanma ve öfkenin gittikçe artan belirsiz ifadeleri şeklinde tepki verirler ve önleyici bebekler kaçınma ve ayrılma şeklinde tepki verirler. Bağlanma tarzındaki bireysel farklılıkların bebeklerin ebeveyn veya bakıcılarla yaşadığı deneyimin içselleştirmelerini ve stresli durumlarda onların duygusal olarak mevcut olup olmadığına dair beklentilerini yansıttığı varsayılmaktadır (Cloitre vd., 2008).

Bağlanma biçimleri yakın ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Kökçü ve Kesebir, 2010). Bağlanma kalitesi bireyin psikopatoloji geliştirmeden normal gelişmeden sapmaya ne kadar uyum sağlayabileceğini etkilediği için bireyin gelişiminde çok önemli bir rol oynar (Rosenstein ve Horowitz, 1996; Kart, 2002; Terzi ve Çankaya, 2009). Aslında, güvensiz bağlanmanın erken gelişmesi patoloji üretmez. Bu durum özellikle ailesel işlev bozukluğu ve travma gibi diğer risk faktörleri ile birleştiğinde bireyin hastalığa karşı savunmasızlığını artırır (Rosenstein ve Horowitz, 1996). Bağlanma stili potansiyel olarak duygusal ve psikolojik gelişim üzerine büyük bir etkiye sahiptir (İmamoğlu, 2003; Kesebir ve ark., 2011). Bağlanma kuramı davranışsal ve bilişsel bileşenler içerir. Bowlby'ye (1973) göre, benliğin ve

diğerlerinin içsel çalışma modelleri ve sonuç olarak bağlanma biçimleri, değişime karşı giderek daha dirençli hale gelir. Çocuklukta geliştirilen içsel çalışma modelleri, gelecekteki ilişkisel seçimleri ve tamamen yeni bağlamlarda ve farklı insanlarla bile başkalarına karşı davranışlarını yönlendirmeye devam etmektedir (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018). Bu nedenle yetişkinlerin bağlanma biçimlerini incelemek anlamlıdır ve yetişkin bağlanmaları üzerine yapılan araştırmalar son zamanlarda artmıştır.

1.1 Problem Durumu

Bireylerin çocukluk çağında yaşadıkları örselenme benlik saygıları, ilişkileri, baş edebilirlikleri üzerinde olumsuz olarak etki edebilme gücüne sahiptir. Türkiye’de son yıllarda gittikçe artan istismar vakaları bu konuya eğilinilmesi gerektiği yönünde işaret vermektedir. Bu konuda alan çalışmalarının yaygınlığı sınırlıdır ve alan çalışmalarında bağlanma stilleri ve baş etme stratejilerinin birlikte ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda, bu araştırmada çocukluk çağı örselenmesinin yetişkinlik bağlanma stilleri ve baş etme stratejileri arasındaki ilişkiyi ele almak temel problemdir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Çocukluk çağı örselenmesi bireylerin yetişkinlik yıllarındaki yaşantılarında etkili olabilmekte ve onların yakın ilişkilerinde bağlanma stillerini şekillendirebilmektedir (Ullman ve Filipas, 2005). İhmal ve istismara uğrayan çocukların çevrelerindeki insanlara güven duygusu zedelenmiş olabilir ve bundan dolayı onlarla iyi bir iletişim kuramayabilirler. Ayrıca bu yetişkinlerin yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar ile başa çıkma stratejilerinin nasıl etkilendiği de merak konusudur. Bu araştırmanın amacı “Çocukluk dönemi istismarı ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma ve baş etme stratejileri arasındaki ilişkiyi” incelemektir. Diğer bir değişle, çocukluk dönemi istismarının yetişkinlik dönemindeki bağlanma stili ve baş etme stratejilerini nasıl etkilediği; çocukluk istismarı yüksek olan kişiler ile düşük olanların bağlanma ve baş etme stratejilerinin nasıl farklılaştığını incelemek amaçlanmıştır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yetişkinlikteki bağlanma stilleri ve karşılaşılan sorunlar ile başa çıkmakta kullanılan stratejiler ile ilgili çalışma yapılması bu konudaki farkındalığı arttıracak ve yapılması gerekenler ile ilgili yol gösterici olacaktır. Çocukluk çağı örselenmelerinin toplumdaki yaygınlık derecesine ilişkin çok sayıda araştırma yoktur (Yalın ve ark,1995).

Birçok olumsuz ve yıkıcı etkileri olabilecek çocukluk çağı örselenmesinin değişik açılardan incelenmesi, potansiyel olarak uygun şartlarda hemen herkesin (Ney, 1988) uygulayabileceği örseleme davranışlarının önlenmesi için önemli bir girişimdir. Önlenebilir olan yıkıcı olayların gerçekten önlenebilmesi ancak bu olaylar toplumsal sorumluluk çerçevesinde değerlendirildiğinde mümkün olabilir. Çocukluk çağı örselenmelerini önleme, maruz kalanları koruma ve bunlara müdahale etme yollarını belirleyebilme konu ile ilgili araştırma sonuçlarına bağlı olarak geliştirilebilir (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018). Bu konuda önleyici, koruyucu veya tedavi edici politikalar geliştirmek, risk gruplarını belirlemek ve mağdurlara ihtiyaç duydukları sosyal ve psikolojik destekleri sağlayabilmek ilgili değişkenleri belirlemeye ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri anlamaya bağlıdır.

1.4 Problem Cümlesi

Çocukluk dönemi istismarı ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma ve baş etme stratejileri arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

1.5 Alt Problemler

1. Çocuk istismarına maruziyet demografik değişkenlere (cinsiyet, vb.) göre bir farklılık gösteriyor mu?
2. Çocuk istismarı yüksek riskli grup ile düşük riskli grubun bağlanma stilleri arasında bir farklılık var mıdır?
3. Çocuk istismarı yüksek riskli grup ile düşük riskli grubun başa çıkma stratejileri arasında bir farklılık var mıdır?

4. Çocuk istismarına maruziyet ile kaçınmacı bağlanma stili arasında bir ilişki var mıdır?
5. Çocuk istismarına maruziyet ile kaygılı bağlanma stili arasında bir ilişki var mıdır?
6. Çocuk istismarına maruziyet ile başa çıkma stratejileri arasında bir ilişki var mıdır?

1.6 Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırma 133 kişiden oluşan örneklem grubuyla sınırlıdır.
2. Araştırmada 2018 Ağustos-Kasım ayında ulaşılan İzmir ve İstanbul'da ikamet eden katılımcılarla sınırlıdır.
3. Örneklem grubuna gelişigüzel örnekleme tekniğiyle ulaşılmış olup evreni temsil etmeyebilir.
4. Örneklem grubunda lisans ve lisansüstü eğitim alanlar toplum ortalamasından yüksektir. Bu nedenle sonuçlar tüm topluma genellenemeyebilir.

1.7 Tanımlar

Çocuk istismarı ve ihmali: “Bir ebeveynin ya da bakım verenin; ölüm, ciddi fiziksel ya da duygusal zarar, cinsel istismar ya da sömürü ya da ciddi bir zarara yol açacak bir eylemi ya da eylemsizliği”.

Çocuk örselenmesi: “Genelde 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girişilen, onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişmelerini zedeleyen her türde eylemlerdir”

Fiziksel istismar: Minör çürüklerden şiddetli kırıklara veya ölüme kadar değişen kaza sonucu olmayan fiziksel yaralanma. Bir ebeveyn, bakıcı veya çocuk için sorumluluğu olan başka bir kişi tarafından çocuğu dövmek, tekmelemek, ısırarak, titretmek, atmak, vurmak, yakmak veya başka şekilde zarar vermek.

Psikolojik/duygusal istismar: Davranışsal, bilişsel, duyuşsal veya diğer zihinsel bozukluklara neden olan eylemleri ifade eden istismar türüdür.

İhmal: Bir çocuğun temel ihtiyaçlarının ebeveynleri veya bakım veren tarafından karşılanmamasıdır.

Bağlanma: Bir kişiyi diğerine bağlayan derin ve kalıcı bir duygusal bağdır.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çocukluk çağı örselenmeleri olarak cinsel, duygusal ve fiziksel istismar, ihmal, psikolojik kötü muamele ve aile içi şiddete tanık olma genellikle birlikte rapor edilen ve birbirleri ile yüksek derecede örtüşme gösteren değişkenlerdir (Higgins ve McCabe, 2000). Söz edilen sorunların bir arada oluşma eğilimleri yüksektir. Sözlü veya duygusal saldırılara maruz kalan çocukların fiziksel olarak cezalandırılmaları veya fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesi olasılığı yüksek olduğu gibi ailenin diğer üyelerine yönelik şiddet olaylarına şahit olmaları da olasıdır (Finkelhor, Ormrod ve Turner, 2007). Travma sonrası stres bozukluğu, çocuk istismarı ve ihmalinin en yaygın yakın sonuçlarından biridir (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008).

Bağlama kuramı ortaya çıktığı günden itibaren bilişsel bilimler, psikanaliz ve etoloji gibi çeşitli akademik alanlardaki kavramları bütünleştirmiştir. Bu kuram hayvanlarda ve insanlarda sosyal ve duygusal bağlanma ile ilgili gözlemlenebilir davranışların ve bu gözlemlenebilir fenomenlerin ortaya çıkmasına neden olan bilişsel mekanizmaların tanımlarını ortaya koymaya çalışmıştır.

2.1 Bağlanma ve Bağlanma Kuramı

1960'lı yılların başlarında çocuğun anneye bağlanmasıyla ilgili açıklamalar sunan yaygın kabul görmüş iki teori psikanalitik ve sosyal öğrenme kuramlarıydı. Her iki teori de, bir bebeğin anne ile ilişkisinin bebeği beslediği (Freud, 1957) ve açlık hissinin tatmin edilmesinden duyulan hazzın annenin mevcudiyeti ile ilişkili olduğu için ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Harlow (1958), stres dönemlerinde, rhesus maymunlarının yemek sağlayan tel örgü anne yerine temas konforunu sağlayan kumaş ile örtülü anne figürünü tercih ettiklerini gözlemledi. Kısa süre sonra, insan bebeklerin sistematik gözlemleri yapıldı ve bebeklerin onları beslemeyen insanlara da bağlanma geliştirdikleri ortaya çıktı (Ainsworth, 1967).

Bağlanma teorisi kısmen John Bowlby, Mary Ainsworth tarafından geliştirildi ve Harry Harlow rhesus maymunları ile yaptığı araştırmalar ile teorinin gelişimine katkıda bulundu. Temel fikir, bakım veren ile erken ilişkilerin çocuk gelişiminde önemli bir rol oynaması ve yetişkinlik döneminde işlevsellik ve ilişkileri etkilemeye devam etmesidir (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). Çocuklar sıkıntıda olduklarında onlara cevap veren ebeveynlere güvenli bağlar geliştirirler (Ainsworth, 1978). Ebeveynler tepkisiz kaldıklarında veya tepki vermede tutarsız olduklarında, korkutucu veya tuhaf olduklarında tipik olarak çocuklar güvensiz (sakıncalı veya dirençli) bağlar geliştirirler (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018). Güvenli, sakıncalı ve dirençli bağlanma bakım verenlerin mevcudiyeti etrafında düzenlendikleri ve çocuğa sıkıntıyla baş etmek için bir şablon sundukları için organize bağlanma stratejileri olarak adlandırılır. Öte yandan, dağınık bağlanma ebeveynin mevcudiyetinde sıkıntıyla başa çıkmak için bir çöküş ya da strateji eksikliği anlamına gelir (Main ve Solomon, 1990). Düzensiz bağlanma sonuçları açısından çocuklar için çok sorunludur.

2.1.1 Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bowlby (1969, 1973, 1982), insanların kendileri ile ilgilenen veya kendilerine bakım sağlayan kişilere karşı yakınlık ve onlara bir rahatlama hissi

sağlayarak tutarlı bir güvenlik duygusuna yol açan bir bağlanma davranışı sistemine sahip olduğunu öne sürmüştür. Ancak, bu sistem sadece davranışsal değildir. Benliğin diğerlerine göre zihinsel temsillerini yansıtır. Bu zihinsel temsiller içsel bağlantı modelleridir (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). İçsel çalışma modeli, daha sonraki deneyimlerin yorumlanması için bir temel teşkil eder ve bireyin gelecekteki ilişkilerde deneyimleri tahmin edebilmesini sağlar. İçselleştirilmiş çalışma modeli kavramsallaştırmasında, bağlanma yetişkinliğe dayanan kararlı bir süreç olarak görülmektedir (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018). Daha sonraki yaşamdaki ilişkiler, erken bakım verenlerle benzer bağlanma özellikleri gösterir. Gerçekten de araştırmalar, bağlanma tarzının çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikteki davranışsal, bilişsel ve duygusal etkileşimler ile ilişkili olabileceğini göstermiştir (Cicchetti, Rogosch ve Toth, 1997). Yetişkin bağlanma stilleri üzerine yapılan araştırmalar, bir yetişkinin geçmişteki bağlanma ilişkilerini hatırlamasının, özellikle yakın partnerler olmak üzere mevcut bağlanma ilişkilerini yordadığını göstermektedir (Alexander ve ark., 1998).

Zaman geçtikçe bakım verenle etkileşimler, özellikle bakım verenin çocuğun yaklaşma arayışına olan tepkileri, zihinsel şemalara veya içsel çalışma modellerine içselleştirilir (Bowlby, 1973). Bu iç çalışma modelleri, “bağlanılan kişinin destek ve koruma çağrılarına genel olarak cevap veren kişi olarak değerlendirilip değerlendirilmediğine” yönelik beklenti ve inançları içerir (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Ayrıca bu model kişinin kendi benliği hakkında herhangi bir kimsenin ve özellikle de bağlanılan kişinin yararlı bir şekilde yanıt verebileceği bir tür kişi olarak değerlendirilip değerlendirilmediğini de içerir (Bowlby, 1973). Birincisi diğerleri modeli olarak adlandırılır. İkincisi ise benlik modelidir. Bartholomew ve Horowitz (1991) bu iki modeli kullanarak yetişkin bağlanmasının dörtlü modelini geliştirmiştir.

2.1.2 Psikanalitik Kuram ve Bağlanma Teorisi İlişkisi

Bağlanma teorisinin yükselişi, psikanalitik veya psikodinamik perspektifleri klinik alanda korumuştur (Sroufe, 1986). Psikanalitik yönelimli klinisyenler, bireysel terapi ile yetişkinlerle birlikte çalışarak yaşadıkları deneyim ile ilgili

kabul edilmiş birtakım önermeler belirlemişti: (1) birçok yetişkin rahatsızlığının ve çarpık dünya görüşlerinin kökeninin çocuklukta kökenleri olduğunu, en erken yıllardan itibaren, (2) bu deneyimlerin birçoğunun artık farkındalık dışında olduğunu, ancak (3) bir şekilde bireylerin zihninde içselleştirildiğini ve temsil edildiğini. Sigmund Freud'un teorisi bu kavramları içine almıştı. Ancak, bu tür fikirlerle ilgili geniş bir uzlaşma olmasına rağmen, Bowlby'nin bağlanma teorisine kadar "kabul edilen varsayımlar" olarak kaldılar. Sigmund Freud'un teorisi aslında test edilemezdi ve genel olarak bir bilimsel teori ve psikodinamik uygulama olarak psikanaliz deneysel çalışmalara dayanmadığı için eleştiriliyordu (Sroufe, 1986; Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

Bağlanma kuramının psikanalitik ve diğer teorik konumlardan çıkarak gelişmesi aslında gelişimin genel yapısının bir örneğidir. Tüm gelişmeler eski parçaların yeni şekillerde yeniden örgütlenmesi ile kendi üzerine inşa edilir (Stiles, 2008). Bu nedenle, bağlanma teorisi, psikanalitik kuramın en gelişkin ve kullanışlı kısımlarını - erken deneyimin biçimlendirici etkisini, duygusal yaşamın merkezietini, yakın ilişkilerin kritik önemini ve psikolojik işleyişin çoğunun farkındalık dışında yattığı gerçeğini öne çıkarır (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Aynı zamanda, bu fikirleri biyolojik bir bakış açısıyla yeniden düzenlerken, radikal olarak farklı ve daha gelişimsel bir açıklama ortaya çıkmaktadır. Gerçek bir kavramsal devrim ile Bowlby Freud'un teorisini tersine çevirdi. Bowlby, genel bir bağlanma teorisini inşa etme çabalarına rahatsız olan yetişkinler yerine normal gelişim gösteren yetişkinler ile başladı. Bowlby, rahatsızlıkları gelişimsel sapma olarak değerlendirdi (Stiles, 2008). Ayrıca, teorisine rehberlik edecek referans çerçevesi olarak evrimsel biyolojiyi seçti. Bebek ve bakıcı arasındaki ilişki, insanın adaptasyonu ve hayatta kalması için birincil koşul olarak ele alındı (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

2.1.3 Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma

Bowlby'e (1982) göre birincil bakım verenle olan bağlar çocuğun hayatının ilk 18 ayında veya daha sonrasında, ağlama ve tutunma gibi içgüdüsel

davranışlardan başlayarak gelişir. Bu davranışlar, özellikle bir veya birkaç bakım verene hızlı bir şekilde yönlendirilir ve 7 veya 8 aylıkken, çocuklar genellikle bakım verenlerinin yokluklarını protesto etmeye başlarlar (MacIntosh & Johnson, 2008). Bebeğin bağlanma sinyallerine karşı ebeveyn duyarlılığı ve tehlikeli ve tehdit edici durumlarda ebeveynlerin mevcudiyeti, çocuğa deneyimi organize etmek ve sıkıntıyı ele almak için güvenli bir temel sağlar. Shaver ve Hazan (1993) bağlanma sisteminin temel hedeflerinin yakınlaşma arayışı ve bakım verenin güvenli bir sığınak ve güvenli bir üs olarak kullanılması olduğunu belirtmiştir. Çift yönlü bir süreç olan bağlanma bebeklerde doğuştan gelir ve insanların yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde de sürer. Bebeklik ve çocuklukta anne ve baba ile kurulan bağlar korunma, rahatlama ve destek ihtiyaçlarını karşılar. Bağlanma gençlik ve yetişkinlik döneminde de sürmekte ve yeni bağlar ile devam etmektedir. Yeni bağlar genellikle karşı cins ile yaşanmaktadır (MacIntosh & Johnson, 2008).

2.1.4 Çocuk ve Ergen Gelişimine İlişkin Bağlanma Teorisi

Bowlby'e (1969) göre çocuklar dört temel bağlanma stilinden birini geliştirir: 1) Güvenli; 2) Kaçınmacı, 3) Kararsız ve 4) Dağınık. Güvenli bağlanma stilleri olan çocuklar ebeveyn veya bakıcıları ile istikrarlı, destekleyici, güvenilir ve sıcak ilişkilere sahiptir (Bowlby; Granot ve Mayseless, 2001). Bu tür ilişkide anne çocuğun önemli ve değerli olduğunu hissettirir ve çocuk ile olan çatışmalara olumlu bir şekilde yaklaşarak eğitici ve güvenilir müdahaleler sunar (Morton ve Salovitz, 2001). Güvenli bağlanan çocuklar duruma uygun ve doğal davranışlar gösterirler. Kaçınmacı bağlanma stilinde, çocuk ve bakıcı ilişkisinde istikrarsızlık, duygusal uzaklık ve anlamsızlık vardır (Bowlby; Granot & Mayseless, 2001). Kaçınmacı bağlanma türüne sahip çocukların duygusal bir ifadesi yoktur ve rahatsız edici durumlara karşı sıklıkla inkâr veya tarafsız bir tutumla yanıt verirler. Kararsız bağlanan çocuklar ve bakım veren arasında gergin bir ilişki vardır. Bakıcı çocuk için her zaman mevcut değildir. Çocuk çoğu zaman reddedilmiş hisseder ve bakım verene aşırı bağımlıdır (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Kararsız bağlanma türlerine sahip çocuklar genelde okulda kavga etmek gibi durumlara uygun olmayan şekillerde tepki verirler. Bu çocuklar ayrıca

abartılmış veya tutarsız duygular ifade edebilirler. Son olarak, düzensiz bağlanan çocukların anne veya bakıcıları ile geleneksel olmayan ilişkisel rolleri vardır (Bowlby; Granot & Mayseless). Bakıcı istismarcı olarak nitelendirilebilir veya çocuk ve bakıcı ilişkisinde baskın bir rolü çocuk üstlenebilir. Çocuklar tutarsız duygu ve davranışlar ifade ederler. Duygusal düzenleme stratejileri genellikle güvenli, kaçınmacı ve kararsız bağlanma biçimlerinin farklı yönlerinin karışımından oluşmaktadır (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018).

Güvenli bağlanma stilleri olan çocuklar sosyal, duygusal ve bilişsel yeterliliğe sahiptir (Ainsworth, 1989), davranışsal problemlere sahip olma olasılıkları daha azdır ve yeni durumlara daha iyi uyum sağlayabilirler. Kaçınmacı ve dağınık bağlanma stilleri olan çocuklar, diğer bağlanma tarzı gruplarına göre daha yüksek saldırganlık ve daha az sosyal yetkinliğe sahiptir (Lyons-Ruth, Alpern ve Repacholi, 1993). Çocuklar kararsız bir bağlanma türü geliştirdiğinde endişe duyulmalıdır; çünkü tutarsız veya uygun olmayan duygu ve davranışlar gösterdikleri için bu çocuklar akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kuramazlar (Cassidy & Berlin, 1994).

Güvenli bağlanma ve güvensiz bağlanma kategorileri olan önleyici/sakıncalı, dirençli/kararsız olmak üzere üç kategorideki bebek bağlanma stili bir süredir kabul edilmiştir Kökçü ve Kesebir (2010). Sınıflandırılmayan bazı davranışları açıklamak için sınıflandırma sistemine dördüncü bir güvensiz bağlanma kategorisi olan dağınık yani organize olmayan bir kategori eklenmiştir. Güvensiz bağlanma genellikle çocukluk dönemi psikopatolojisinin gelişimi için bir risk faktörü olarak görülür ve her türlü güvensiz bağlanma istismar veya ihmali olan çocuklarda yaygın olarak bulunur (Rosenstein ve Horowitz, 1996).

2.1.5 Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall

Bebekler arasında farklı bağlanma örüntülerinin sınıflandırılması ile ilgili en iyi bilinen çalışmalar, laboratuvarında yapılan yabancı durum gözlemsel çalışmalardır (Ainsworth ve ark., 1978). Bu çalışmalar, bebek ve anne bağlanmasını incelemek için “Yabancı Durum” paradigmasını takip

etmektedir. Bu paradigma uzun bir süre bağlanma araştırması alanına hakim olmuştur. “Yabancı Durum” prosedürü bağlanma ve keşif davranışı (güvenli temel davranış) arasındaki dengenin, bebeklerde (12 ila 20 aylık) artmakta olan orta dereceli stres düzeylerinde incelenmesidir. Üç dakika süren aşağıdaki yedi bölüm Yabancı Durum araştırma sürecini oluşturur. İlk olarak, ebeveyn ve çocuk bir odada beraber iken çocuk yeni çevreyi araştırır. Daha sonra, bir yabancı odaya girer. İlk ayrılık bölümü şöyledir: ebeveyn odayı terk eder ve çocuk yabancıyla yalnızdır. Ardından, ebeveyn geri döner ve yabancı odadan ayrılır, bu ilk buluşma bölümüdür. Daha sonra, ikinci ayırma bölümünde ebeveyn, çocuğu odaya yalnız bırakır. Birkaç dakika sonra, yabancı odaya tekrar girer. Son olarak, ikinci buluşma bölümünde, ebeveyn geri döner ve yabancı ayrılır (Kochka & Carolan, 2002).

Ainsworth ve ark., (1978) çocuklarda üç tip bağlanma tespit etmiştir: güvenli (secure), kaçınan (avoidant) ve kaygılı/ kararsız (anxious-ambivalent). Güvenli çocuklar odaya girerken çevreyi güvenle keşfederler. Ayrılma sırasında ebeveynleri özler ve yeniden birleştiklerinde ebeveynle temas ve yakınlık arayışında olurlar. Kaçınmacı bağlanan çocuklar çevreyi kolayca keşfederler ve ebeveynlerinden ayrıldıklarında en az sıkıntı belirtileri gösterirler ve birleşmelerde ebeveynlerden uzak dururlar (Mikulincer ve Shaver, 2007). Son olarak, kaygılı/kararsız çocuklar keşif davranışında bulunmazlar ve ebeveynin ayrılığı sırasında çok sıkıntılıdırlar. Ebeveyn ile yeniden birleştğinde kolayca rahatlatılmaz ve hem yakınlık arayışı hem de yakınlıktan kaçınma davranışını gösterir. Main ve Solomon (1990) çocukların neredeyse % 15'i orijinal üç kategoride sınıflandırılmadığı için dördüncü bir bağlanma kategorisini organize olmayan/şaşırmış (dağınık/şaşkın) eklemiştir. Dağınık/şaşkın çocukların davranışları niyet ve amaçtan yoksundur. Örneğin, eksik veya kesintili hareket ve donma gibi korku, karışıklık ve yönelim bozukluğunun doğrudan belirtilerini gösterirler (Stiles, 2008).

İçsel çalışma modellerinin bireylerin başkalarıyla olan deneyimlerini yorumlaması ve böylece daha sonraki ilişkileri etkilemesi için bir çerçeve işlevi gördüğü düşünülmektedir (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Örneğin, güvenli bir çalışma modeli olan bireyler, eski ve yeni sosyal ortaklarla cesaret

verici ve tatmin edici deneyimler ararlar ve beklerler. Bu beklentiler nedeniyle tatmin edici deneyimleri ortaya çıkaracak olumlu ve açık bir şekilde davranırlar (Stiles, 2008). Sonuç olarak, bu bireyler güvenli bir şekilde bağlanmaya devam edecektir. Bağlanma stillerinin ilişkiler üzerindeki bu sürekli etkisi bağlanma kuramı araştırmacılarını çalışmalarını yetişkinlere doğru genişletmeye yöneltmiştir.

2.1.6 Harlow'un Teorisi

Psikolog Harry Harlow'un rhesus maymunlarındaki anne yoksunluğu üzerine yürüttüğü deneyler bağlanma ve yas çalışmalarında önemli bir dönüm noktasıdır. Birincisi, anne sevgisinin fizyolojik olmaktan çok duygusal olduğunu gösterdi. Bakımın sürekliliğinin sağlıklı psikolojik gelişimde doğadan çok daha belirleyici bir faktör olduğunu doğruladı. İkincisi, bağlanma kapasitesinin erken yaşamda kritik dönemlerle yakından ilişkili olduğunu, bunun ardından ilk duygusal güven kaybının telafi edilmesinin zor veya imkânsız olduğunu gösterdi (Harlow, 1958). Harlow'un çalışmaları, biyolojik ebeveynlik yerine psikolojik ebeveynliğe öncelik vermek için deneysel kanıtlar sağlamıştır. Ayrıca, bebeklik döneminin ötesinde çocukların evlatlık verilmesinin gelişimsel risklerinin altını çizdi. Evlat edinmeyi hem normalize etti ancak aynı zamanda patolojik potansiyelini belirtti.

2.1.7 Hazan ve Shaver'ın çalışması

Sosyal psikologlar olarak Hazan ve Shaver (1987) bağlanma teorisini bakım verenle ilişkisinin dışında, yetişkin ilişkilerini inceleyen ilk kişiler olmuşlardır. Romantik aşkın, bağlanma öykülerindeki farklılıklar nedeniyle farklı insanlar tarafından farklı şekillerde deneyimlenen bir bağlanma süreci olarak kavramsallaştırılabileceğini iddia etmişlerdir. Bağlanma teorisine önemli bir katkı yetişkinleri Ainsworth ve ark., (1978) tipolojisine karşılık gelen üç kategoriye ayıran ve bu bağlanma biçimlerinin yetişkin kişisel ilişkileriyle nasıl ilişkili olduğunu inceleyen Hazan ve Shaver (1987) tarafından yapılmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip insanların romantik ilişkileri, yakınlık, destek ve güven ile karakterize edilir. Kaçınmacı bağlanma stili olan insanların

romantik ilişkileri, başkalarına bağlı olarak yakınlık ve zorluk korkusuyla karakterizedir. Kararsız bağlanma tarzı olan kişilerin romantik ilişkileri duygusal dengesizlik, terkedilme endişesi ve kıskançlık ile karakterizedir. Ayrıca, güvenli bağlanan yetişkinler, kararsız gruplardaki yetişkinlere oranla geriye dönük olarak çocukluktaki bağlanma deneyimleri ile ilgili daha uygun açıklamalar vermişlerdir (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Hazan ve Shaver'ın (1987) bulguları, yetişkin bağlanma tarzı ile yetişkin romantik ilişkilerin kalitesi arasındaki ilişkiye odaklanan bir dizi çalışmada tekrarlanmıştır (Collins ve Read, 1990). Güvensiz bağlanma duygusal uyumdaki problemlerle ilişkilidir. Kaçınmacı ve kararsız bağlanan insanlar, güvenli bağlanan insanlardan daha fazla endişeli ve daha saldırgan bulunmuştur (Kobak ve Sceery, 1988) ve genel olarak sosyal yaşam ve insan doğası hakkında daha olumsuz ve güvensiz görüşlere sahiptirler (Collins ve Read, 1990). Kararsız bağlananlar insanların kendileri hakkında güvenli bağlanan insanlardan daha olumsuz görüşlere sahip oldukları bulunmuştur (Bartholomew & Horowitz, 1991).

2.1.8 Bartholomew ve Horowitz

Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkinlere uygulanabilir olduğu kanıtlanmış olan teorik bir bağlanma yetişkinlikte bağlanma biçimlerinin 4-grup modelini geliştirdiler. Dört prototipik bağlanma modeli, kişinin kendi imajının (pozitif veya negatif) ve başkalarının imajının (pozitif veya negatif) kombinasyonları kullanılarak tanımlanmıştır.

Güvenle bağlanmış bir kişi benliğin olumlu bir görüntüsüne sahiptir ve başkalarına güvenir. Sosyal etkileşimler ile güvenle yüzleşir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Tersine korkulu bir şekilde bağlanmış olan bir kişi benlik hakkında olumsuz bir imaja sahiptir ve başkalarına güvensizlik gösterir. Korkuyla bağlı insanlar kişisel bağlantılardan kaçınırlar. Kayıtsız insanların kendileri hakkında olumlu bir imajı vardır, fakat başkalarına güvenmezler (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Bu bireylerin sosyal temaslar için güçlü ihtiyaçları yoktur. Saplantılı bağlanan bir kişinin benlik hakkında olumsuz bir imajı vardır, fakat başkalarına güvenir. Saplantılı bağlanan insanlar genellikle

ilginç olup olmadıklarını ya da başkalarına göre yeterince dost canlısı olup olmadığını merak ederler.

Tablo 2.1: Yetişkin bağlanma modeli

	Başkaları Modeli	Benlik Modeli	
		Pozitif	Negatif
Pozitif		Güvenli	Saplantılı
Negatif		Kayıtsız	Korkulu

*(Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Bartholomew ve Horowitz'in yetişkin bağlanma modeli, Bowlby (1973) tarafından ortaya konan içsel çalışma modellerinin iki boyut modeline (pozitif karşı negatif) ve başkaları modeline (pozitif karşı negatif) dayanan dört yetişkin bağlanma stilini açıklayan ilk modeldir.

Tablo 2.2: İlişki anketinde kullanılan bağlanma stilleri

Güvenli	Saplantılı
Başkalarına duygusal olarak yakın olmak benim için nispeten kolaydır. Diğerlerine ve başkalarının bana bağlı olmasına bağlı olarak rahatım. Yalnız olmak veya başkalarının beni kabul etmemesi konusunda endişelenmiyorum.	Diğerleriyle tamamen duygusal olarak samimi olmak istiyorum, ama çoğu zaman, diğerlerinin istediğim kadar yaklaştırmaya isteksiz olduğunu düşünüyorum. Yakın ilişkide olmaktan rahatsız oluyorum, ama bazen diğerlerinin bana değer verdiğim kadar değer vermediğinden endişeleniyorum.
Kayıtsız	Korkulu
Yakın duygusal ilişkiler olmadan rahatım. Kendimi bağımsız ve kendine yeterli hissetmek benim için çok önemlidir ve başkalarına bağımlı olmamayı veya başkalarının bana	Biraz başkalarına yakınlaşmaktan rahatsız oluyorum. Duygusal olarak yakın ilişkiler kurmak istiyorum, ama başkalarına tamamen güvenmeyi veya onlara bağlı olmayı zor

bağlı olmamasını tercih ederim. buluyorum. Bazen kendime başkalarına çok yakın olmalarına izin verirsem zarar vereceğinden endişeleniyorum.

*(Bartholomew & Horowitz, 1991)

2.1.9 Hayat boyu bağlanma ilişkileri

Yetişkin bağlanması bireylerin kendilerine duygusal ve fiziksel güven, dayanak ve rahatlama destek sağlayan veya sağlayacak olan kişilere yakınlık duyma ve bu duyguyu devam ettirme niyetidir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bowlby (1982)'e göre bütün ilişkilerin temeli aynıdır. İnsan hayatının her döneminde kurduğu ilişki dinamikleri davranışsal ve bilişsel olarak benzerlik gösterir. İnsanlar doğumlarından ölümlerine kadar farklı kişilere bağlanırlar. Bağlanma ile ilgili erken yaşlarda oluşan zihinsel modeller çok fazla değişiklik göstermeden bireylerin ergenlik ve yetişkinlikteki bağlanma stillerini şekillendirir (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015).

Yaşamın farklı dönemlerindeki bağlanmalarda her ne kadar temel benzerlikler bulunsa da birçok açıdan farklılıklar gözlenmiştir (Bartholomew ve Horowitz,1991). Çocukluk dönemi bağlanmaları bireyin tamamlanmasını içerir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Çocuk bu noktada alıcı bir rol içindedir. Çocuk bakım ve güven alır ancak bunları ebeveyn veya bakıcısına sağlamaz. Bundan farklı olarak yetişkinlerin birbirlerine bağlanmasında karşılıklılık ilkesi vardır. Her iki taraf birbirine güven, rahatlama ve bakım sağlayabilir (Bartholomew ve Horowitz,1991). Yetişkin bağlanmasında gözlenebilir dış davranışların yanı sıra gözlenemeyen beklenti ve inanç gibi hissedilen içsel temsiller vardır.

Romantik ilişkiler ve sevgi, bağlanmanın bir türü olarak ele alındığında yetişkinlerin yakın ilişkilerde çeşitli bağlanma çeşitleri kullandıkları belirlenmiştir (Hazan ve Shaver, 1987). Yetişkin bağlanması çalışmalarında Ainsworth ve ark., (1978)'nin belirlediği üç bağlanma stiline uyarlanabileceği gösterilmiştir. Güvenli bağlanma stili olan katılımcıların hem anne ve babaları

ile hem de romantik ilişkilerinde daha olumlu deneyimler yaşadıkları rapor edilmiştir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Kaygılı bağlanan yetişkinler kıskanç olduklarını ve duygusal savrulmalar yaşadıklarını belirtmişlerdir (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Kaçınmacı bağlanan yetişkinler ise partnerlerine karşı daha güvensiz ve sosyal etkileşimlerden uzak durduklarını belirtmişlerdir. Yetişkinlerin yakın ilişkilerinde sosyal destek ağlarının önemli olduğu vurgulanmıştır (Bartholomew ve Horowitz,1991). Sevgi, şefkat, güven ve duygusal rahatlama için bağlanma bireyleri gereklidir ve bu bireyler aynı zamanda sosyal destek ağının parçalarıdır. Ancak sosyal destek ağındaki herkes bağlanma davranışı göstermeyebilir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Tarihsel olarak bağlanma çalışmaları bebeklik yılları ile sınırlı kalmıştır. Yetişkinler arasındaki bağlanma ilişkileri, 1970'lerin başlarında yetişkin yas tutumu (Bowlby ve Parkes, 1970) ve evlilik ayrılığı (Weiss, 1977) ile başladı. Daha yakın zamanlarda, yetişkin eşlerine ilgi, evlilik ilişkilerini kapsayacak şekilde genişlemiştir (Weiss, 1991) ve Ainsworth'un bebek bağlanma biçimlerini yetişkin kalıplarına çeviren Shaver ve Hazan (1988) tarafından yapılan çalışmalarla daha da artmıştır. Son olarak, Cicirelli (1991) yaşça ilerlemiş kardeşlerin ve onların yaşlı ebeveynlerinin çalışmasına bağlanma teorisini uygulamıştır. Çocuk-yetişkin, çocuk-çocuk ve yetişkin-yetişkin bağlanma ilişkilerinin farklı özelliklerinin yanı sıra aile sistemi içindeki karşılıklı etkileşimlerini daha iyi tanımlamak için çok fazla çalışma yapılması gerekecektir (Bartholomew ve Horowitz,1991).

Main ve arkadaşları (1985) yetişkinlerin yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ile ilgili araştırma bulgularını özetlemiştir. Buna göre, güvenli bağlanma stili ile bağlanan yetişkinlerin yakın ilişkilerinde samimiyet, güven ve fiziksel ve duygusal yakınlık ile pozitif yönde; kıskançlık ile ise negatif yönde ilişki vardır. Kayıtsız bağlanma stili ile bağlanan yetişkinler çocukluk ile ilgili hatıralarını geri çağırmakta zorluk çekmekte ve bazı çocukluk ilişkilerini inkâr etmektedir (Beck, Davis ve Freeman, 2015). Bu kişiler duygusallıktan uzak, savunmacı ve inkâr merkezlidir. Saplantılı bağlanan yetişkinler ise ailelerine karşı öfke duygusu geliştirmişlerdir. Saplantılı bireyler bu öfkeyi pasifleştirerek ailelerini memnun etmek için uğraşır (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Güvensiz

bağlanma stilleri kaygılı/kararsız ve kaçınmacı şeklinde sınıflandırılmıştır. Kaygılı/kararsız bağlanma stili ile bağlanan kişiler yakın ilişkilerinde çok kıskanç olmakla birlikte eşlerine aşırı takıntılı ve çok sık duygusal savrulmalar yaşayan kişilerdir. Kaçınmacı bağlanma stili ile bağlanan kişiler yakın ilişkilerinde daha güvensizdir ve ilişkileri ile ilgili olumsuz beklentileri vardır. Bu kişiler yakın ilişkiler geliştirmekte zorlanırlar. Diğerleri ile karşılaştırıldığında daha alıngan, kırılgan ve korkulu davranışlar sergilemektedirler (Hazen ve Shaver, 1987).

2.2 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları

Ebeveynlerin veya bakıcının çocuğa zarar verici şekilde hareket etmesi sonucu örselenme ortaya çıkar. Örselenme fiziksel zarar, duygusal zarar, cinsel istismar, ihmal, kötü beslenme, çıkar için kullanma ve zihinsel gelişimi olumsuz etkileyecek her türlü davranışta bulunmayı içerir (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008).

Bir ebeveyn veya bakıcının eylemi çocukta fiziksel zarara ya da zarar üretme potansiyeline sahip ise fiziksel istismar ortaya çıkar. Cinsel istismar bir birinci veya ikinci derece aile yakınlarının, bakıcının bir çocuğu cinsel tatmin için kullandığı eylemlerdir (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). Duygusal istismarda bir bakıcının gelişimsel olarak uygun ve destekleyici bir ortam sağlamadaki başarısızlığı ya da bir çocuğun duygusal sağlığı ve gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmasıdır (Higgins ve McCabe, 2000). Çocukların hareketlerinin kısıtlanması, küçümseme, aşağılama, günah keçisi yapma, tehdit, korkutma, ayrımcılık, alaycılık ya da diğer fiziksel olmayan düşmanca davranışlar duygusal istismarın örnekleridir. İhmal ve ihmalkâr davranış ise bakım verenin sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma veya güvenli yaşam koşullarını çocuklara sağlayamamalarıdır. İhmal yoksulluktan farklıdır. İhmal aile için makul bir şekilde erişilebilir olan kaynakların çocuklara sunulmaması durumunda ortaya çıkar (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

Çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü, yetişkinlik bağlanma tarzı ve negatif psikolojik durum ile ilişkilidir (Roche, Runtz ve Hunter, 1999; Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Eğer benlik düzgün bir şekilde bütünleşmez ya da olumsuz bir şekilde gelişirse, insanlar cinsel taciz gerçekleştikten çok sonra bile kendileri ve diğerleri ile tatmin edici olumlu ilişkiler sürdürmekte zorluk çekerler. Çocuk örselenmesi;

“genelde 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girilen, onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türde eylemlerdir” (Zeytinoğlu, 1991).

Farklı tanımlamalar ve metodolojik yaklaşımlar nedeniyle çocukluk çağı cinsel istismarının yaygınlık oranları araştırmacılar tarafından tutarsız bir şekilde bildirilmiştir (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). Bir çalışma için katılımcı uygunluğu, genellikle çocukluk cinsel istismarının nasıl tanımlandığı ile belirlenir. En önemli tanımsal konu ise cinsel istismarın fiziksel teması içeriyor olup olmadığıdır (Salter, 1992). Temassız vakaların çalışmalarda yer alması durumunda çocukluk çağı cinsel istismarının yaygınlığı artar. Bununla birlikte, cinsel istismar tanımının, temasın kötüye kullanımı ile sınırlı olduğu araştırmalarda ise yaygınlık oranları azalır (Salter, 1992).

Çocuk istismarı ve ihmaline karşı etkili tepkilerin oluşturulmasında kritik bir adım, sorunun tanımı ve kapsamı hakkında makul bir anlaşmadır. Çocuk istismarı ve ihmali çocuk istismarı önleme ve tedavi yasası tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

“Bir ebeveynin ya da bakıcının, ölüm, ciddi fiziksel ya da duygusal zarar, cinsel istismar ya da sömürü ya da ciddi bir zarara yol açacak bir eylemi ya da eylemsizliği”

Ancak, böyle bir tanımın kesin detayları hakkında evrensel bir anlaşma yoktur, örneğin yaşı veya olgunlaşma farkının ne kadar büyük olması gerektiği gibi. Açıkçası, bireysel ve kültürel faktörler rol oynar (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014). Ancak, gerçekte sık rastlanan durumların çoğu hakkında yaygın uluslararası mutabakat vardır. Yetişkinler ve öngerengi yaşayan çocuklar arasında, ebeveynler ve onların

çocukları arasındaki cinsel eylemler ve çocuklara yönelik şiddet içeren cinsel eylemler herkes tarafından istismar olarak kabul edilmektedir (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018).

Aile yapısı, kişilerarası ilişkiler, toplum dinamikleri ve toplumsal etkiler gibi birçok faktör, çocuk cinsel istismarının görülme sıklığını etkiler (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Her ne kadar çocuklar cinsel istismara maruz kalıyorsa da, bir çocuğun istismar edilme riskini artırabilecek bazı bireysel özellikleri vardır. Risk faktörleri cinsel istismara katkıda bulunur; cinsel istismara neden olmazlar. Kızlar, özellikle ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde, erkeklere oranla cinsel istismara maruz kalmaya karşı daha savunmasızdır (Finkelhor, 1993).

Ailenin içinde çocuk istismarı ile ilgili olarak, ikilem doğal bir çelişki ile karakterize edilir. Bir yandan, çocuk için aileden daha iyi bir yer yoktur, fakat diğer yandan, çocukların aileden daha kötü ve kötü muameleye maruz kaldığı başka bir yer yoktur (Berber-Çelik, 2010). Bu olgu, çocukların okula devam etmesine rağmen, evde başka yerlerde olduğundan daha fazla zaman harcadıkları ve bu nedenle aile üyeleri tarafından istismarın istatistiksel olasılığının daha yüksek olduğu gerçeğiyle açıklanabilir (Beyazova ve Şahin, 2007).

Çocukların cinsel istismara maruz kalma riskini arttıran ek faktörler; sosyal izolasyon, anne-babaların çocukları yetiştirme konusunda eğitim eksikliği, istismar öyküsü olan aileler, sosyo-ekonomik dezavantajlar (yoksulluk, işsizlik), aile içi şiddet, madde bağımlılığı, biyolojik olmayan genç ve bekar ebeveynler, zayıf iletişim ve ebeveynlerin zihinsel sağlık durumlarıdır (National Center for Injury Prevention and Control, 2006). Ruh sağlığı uzmanlarının cinsel istismarın risk faktörlerinden ve olumsuz etkilerinden haberdar olmaları gereklidir.

2.2.1 Risk faktörleri

Bazı çocuk gruplarının istismar riskinin diğerlerine göre daha yüksektir. Bunlar arasında ebeveyn boşanması ya da ayrılığı yaşayan ya da bir ebeveyn olmadan uzun bir süre yaşamış çocuklar, üvey ebeveynlerle yaşayan çocuklar, ebeveynleri birbirlerine veya çocuklarına karşı şiddet kullananlar sayılabilir. Ebeveynleri alkol, uyuşturucu bağımlılığı veya bazı psikiyatrik rahatsızlıkları olan çocuklar ve zihinsel ya da fiziksel engelli çocuklar da yüksek riskli grupta yer alır (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Bu risk faktörlerinin altında yatan iki önemli ortak nokta vardır (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Birincisi, çocukların aldıkları yetişkin gözetiminin miktarını ve kalitesini tehlikeye sokan koşullardır: örneğin, tek bir ebeveynle yaşayan çocuklar daha az denetime sahip olurlar. İkincisi, çocuklar için duygusal mahrumiyet yaratabilecek koşullardır; Örneğin, ebeveynleri reddeden çocuklar duygusal olarak savunmasız olacaktır (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018). Bu dinamiklerin her ikisi, zayıf denetim ve duygusal yoksunluk, suçluların çocukları cinsel ilişkiye girmek için manipüle etmek için kullandığı araçlardır (Stuewig ve McClosky, 2005). İlginçtir ki, sosyal ve ekonomik yoksunluk birincil risk faktörleri değildir. Çocukların cinsel istismarı, dezavantajlı sosyal sınıfların çocukları arasında diğer kötü muamele biçimlerine göre çok daha az yoğunlaşmış görünmektedir. Ancak yüksek sosyal sınıflardaki cinsel istismar çoğu zaman göz ardı edilmektedir çünkü uzmanlar bu durumun nadir olduğunu varsaymaktadır (Finkelhor, 1993).

2.2.2 Cinsel İstismarın Teorik Çerçevesi

Cinsel istismarın gerçekleşmesi için dört ön koşulun bulunması gerekir. Birincisi, suçlunun bir çocuğu cinsel olarak istismar etmek için bazı motivasyonları olması gerekir (Filipas ve Ullman, 2006). Bu motivasyon genellikle bazı özel duygusal ihtiyaçlarına çocuğun cevap vermesinden dolayı çocuğa karşı cinsel olarak uyarılması ve cinsel ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetlerinin daha geleneksel yollarla karşılanmasının bir kombinasyonudur (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

İkincisi, potansiyel suçlunun cinsel istismar işlemesine karşı içsel engellemelerin üstesinden gelmesi gerekir. Suçlular ahlaki iç-çatışma ya da yakalanma korkusunu aşmak zorundadırlar (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018). Eylemin ciddiyetini en aza indiren rasyonalize etme çabasında alkol dektekleyici bir rol oynar. Üçüncüsü, potansiyel suçlu, çocuğa erişim kazanmaya ve cinsel istismar eylemlerini tamamlamaya karşı harici engelleyicileri aşmak zorundadır. Bunlar çocuğun diğer yetişkinler tarafından denetlenmesini ve korunmasını içerir. Son olarak, potansiyel suçlu çocuğun direncini aşmak zorundadır. Çocuğun aktivite ile ilgili şüphesi veya rahatsızlığı veya kaçmaya çalışması. Daha önce bahsedilen risk faktörlerinin çoğu, bu harici inhibitörleri ve çocuğun direnme kabiliyetini zayıflatmak için çalışır (Demirkapı, 2013).

Cinsel istismarın varlığına işaret edebilecek belirli davranışlar vardır, ancak bunlar yalnızca cinsel istismarla ilgili değildir. Bunlardan ilki cinsel davranışlardır. Cinsel davranış, çocukların gelişim düzeylerine bağlı olarak çok çeşitli konuları kapsar (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018). Çok küçük çocuklarda kompulsif mastürbasyon ya da başkalarının cinsel bölgeleri ile meşgul olma ya da cinsel açıdan uygunsuz cinsel eylemlerin yürürlüğe girmesi olabilir (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Daha büyük çocuklarda, cinsel içerikli davranışlar veya alışılmadık şekilde erotik hale getirilmiş giyinme ve oyunculuk yöntemleri anlamına gelebilir. Cinsel istismara uğramış çocuklarda diğer bir takım ortak davranışlar, giderek artan bir şekilde “travma sonrası” belirtiler olarak adlandırılmaktadır (Demirkapı, 2013). Bunlar, özellikle belirli yerler veya belirli kişiler hakkında, yüksek düzeyde korku ve endişe, kabuslar ve fobiler içermektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Diğer yaygın belirtiler arasında depresyon, saldırganlık, kaçma, ani başlangıçlı okul sorunları, uyuşturucu kullanımı ve intihar davranışı sayılabilir. Bu semptomların ifadesinde erkek ve kız çocukları büyük farklılıklar göstermez. Erkeklerin harekete geçme ve saldırgan olma olasılıkları biraz daha yüksek olabilir ve kızların depresyon ve geri çekilme olasılıkları biraz daha yüksektir, ancak benzerlikler farklılıklardan daha çarpıcıdır (Filipas ve Ullman, 2006).

2.2.3 Çocukluk Çağı Cinsel İstismarının Etkileri

Çocuklar cinsel istismara uğradıkları için olumsuz fiziksel, psikolojik ve davranışsal sonuçlar yaşayabilirler. Çocuklar çok çeşitli sebeplerden ötürü cinsel istismara maruz kalır ve farklı tepkiler verirler. Çocuklarda cinsel istismarın sonuçlarını etkileyebilecek faktörler arasında istismarın meydana geldiği yaş, istismarın süresi, sıklığı, şiddeti ve mağdur ile istismarcı arasındaki ilişki sayılabilir (Weiner ve Robinson Kurpius, 1995). Cinsel istismar mağduru çocuklara etkili koruma ve tedavi hizmetleri sunmak için ruh sağlığı uzmanlarının çocuklukta cinsel istismarın hem kısa hem de uzun dönem etkileri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir (Filipas ve Ullman, 2006).

Çocukluk çağı cinsel istismarının etkileri dört kategoride incelenebilir: 1) duygusal tepkiler ve benlik algıları, 2) fiziksel sonuçlar ve somatik şikâyetler, 3) uygunsuz cinsel davranışlar ve 4) sosyal işlev bozuklukları. Bu etkilere bağlı olarak araştırmalar cinsel istismar semptomlarını ve bunların etkilerini 3 kategoride betimler: 1) İçsel semptomlar (depresyon, anksiyete); 2) dışsal ya da riskli davranışlar (intihar, cinsel uyumsuzluk, alkol ve uyuşturucu kullanımı, okulu bırakma) ve 3) öz-güven (öz-yeterlik) ve kişilerarası ilişki bozuklukları (Stuewig ve McClosky, 2005).

Güçlü bir ebeveyn bağı, bütüncül bir benlik duygusu ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler geliştirmek için çok önemlidir. Güçlü ebeveyn bağları olan gençler, güvensiz bağlanma stilleri olanlara göre daha iyi psikolojik ve sosyal işlevsellik gösterirler (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Kötü anne-baba bağlanması ve çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü, kötü akran ilişkileri, başa çıkmada yetersizlik ve düşük öz-güven gibi olumsuz sonuçlar ile ilişkilidir (Stuewig ve McClosky, 2005).

2.2.4 Erikson'un Psikososyal Gelişim Aşamaları

Erikson (1959) benliğin yaşamın ilk birkaç ayında gelişmeye başladığını belirtmiştir. Bebeklik döneminden yetişkinliğe kadar insanların sekiz gelişim

krizinden geçtiklerini öne sürmüştür. Erikson'un (1959) gelişim modelinin ilk aşaması güvene karşı güvensizliktir. Bu aşama doğum ile hayatın ilk yılı arasındır. Bebek bu dönemde kendisi ve diğerleri arasındaki farkı anlamaya başlar (Grogan-Kaylor, 2004). Güvensizlik hakkında öğrenme gelişimin önemli bir parçasıdır. Ancak, bir çocukta güvenden çok güvensizlik duygusu olması düşük benlik saygısı, güven eksikliği, kendini geri çekme davranışı ve başkalarından sürekli şüphe duyma gibi olumsuz sonuçlara yol açar (Granot ve Mayseless, 2001).

İkinci aşama özerkliğe karşı utanç ve şüphedir. Bu aşama bir ila üç yaş arasında sürer (Grogan-Kaylor, 2004). Çocuk gelişiminin bu döneminde yürüme, konuşma ve anneden ayrılma gibi deneyimler ile başarısızlık ve endişe ile tanışır. Gelişimin üçüncü aşaması girişimciliğe karşı suçluluk safhası dört ila altı yaş arasında gerçekleşir (Erikson, 1959). Bu dönemde çocuklar dil gelişimi, düşünce süreçleri, motor beceriler ve yaratıcılık alanlarında ilerlemeler kaydederler. Çocuklar eylemleri için kişisel sorumluluk almakta zorluk çeker ve ana hedeflerinden biri cezadan kaçınmaktır (Smucker ve Dancu, 1999).

Altı yaşından ergenliğe kadar, çocuklar başarıya karşı aşağılık duygusu safhasına girerler. Çocuklar düşünce ve duygu süreçlerinin giderek daha fazla farkına varırlar ve hem kendilerinin hem de başkalarının olumlu ve olumsuz özellikler ifade edebildiğini fark etmeye başlarlar (Granot ve Mayseless, 2001). Bir çocuk bu gelişim döneminde istismar ve ihmale uğrarsa arkadaşlıklarını sürdürmekte zorluk çekebilir. Çocuğun sınırları cinsel istismar yoluyla ihlal edilirse, kendi sınırlarını geliştirmekte zorluk çeker. Beşinci aşama olan kimlik kazanımına karşı rol karmaşası ergenlik döneminde ortaya çıkar. Bu aşamada ergenin ana amacı kendi toplumsal rollerinin infüzyonu yoluyla tam bir benlik duygusu kazanmaktır (Grogan-Kaylor, 2004). Ergen bütünsel bir benlik geliştiremediğinde rol karmaşası yaşayacaktır. Bir ergen bu gelişim aşamasında cinsel istismara uğrarsa kaçınmacı ya da inkârcı başa çıkma stratejileri geliştirir. Bu durumda kendi yönlerini bütünleştirmede ve romantik ilişkilerini şekillendirmekte zorluklar yaşayacaktır (Whetsell-Mitchell, 1995). Altıncı aşama 17 ve 30 yaş arası

ergenlik ve yetişkinlik döneminde ortaya çıkan yalıtılmışlığa karşı yakınlıktır. Bu aşama, genç bir yetişkinin, bir eş, ebeveyn veya ortak olmak gibi başka bir kişi ile anlamlı bir bağlılık sürdürme yeteneğine odaklanır. Yedinci ve sekizinci aşamalar bu çalışmanın odağı dışındadır. Yedinci aşama üretkenliğe karşı durgunluk ve sekizinci aşama ise benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluktur (Granot ve Mayseless, 2001). Bu dönemler orta yaş ve yaşlılık ile ilgili olduğundan ayrıntılı olarak açıklanmayacaktır.

2.2.5 Sosyal gelişim

Akran etkileşimleri, çocukların bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve sosyal gelişimi için çok önemlidir. Aile ve akran ilişkileri çoğu kültürde sosyalleşme için önemlidir. Çocuğun olumlu sosyal beceriler geliştirmesinin bir göstergesi, diğer çocuklarla işbirliği yapabilmesidir (Ladd ve Burgess, 1999). Çocuklar nasıl paylaşacaklarını, grup hedeflerini nasıl belirleyeceklerini ve birlikte çalışmayı sosyal gruplarda öğrenmelidir (Piaget, 1965). Çocukların pozitif çatışma çözme becerilerine sahip olmaları da gereklidir. Çatışma sırasında, adapte olabilme becerisi olan çocuklar duygusal kontrol gösterecek, düşüncelerini ve duygularını uygun bir şekilde paylaşacak ve problem için olumlu çözümler geliştirecektir. Saldırganlık ve anti-sosyal davranışlar çocukların sosyal uyumsuzluğunun belirleyicisi olan iki temel göstergedir (Ladd, 2006).

Çocukların sosyal gelişim eksikliği psikolojik uyumsuzluk ile ilgili olduğundan saldırganlık ve anti-sosyal davranışlar endişe vericidir. Etkili sosyal becerilere sahip olmayan çocuklar sıklıkla doğrudan veya dolaylı saldırgan davranışlar sergiler (Ladd ve Burgess, 1999). Çocukların kullandığı doğrudan saldırgan davranışlar arasında haykırmak, vurmak ve sözlü veya fiziksel olarak korkutmak olabilir. Bu çocuklar zayıf duygusal kontrol gösterirler ve kendilerini tehdit altında hissettiklerinde veya sosyal bir hedefe ulaşmak istediklerinde saldırganlaşabilirler (Lochman, Wayland ve White, 1993). Dolaylı saldırgan davranışları olan çocuklar akran ilişkilerinde manipülasyon ve dışlama stratejileri gibi eylemleri kullanırlar. Bu çocuklar dedikodu başlatabilir, sırları uygunsuz bir şekilde paylaşabilir veya bazı akranlarını

grup dışında bırakmaya çalışabilirler. İkinci temel uyumsuz sosyal beceri, anti-sosyal davranışlardır. Anti-sosyal davranışlar sergileyen çocuklar genellikle tek başlarına çalışırlar, öğretmenler ve diğer akranlarıyla fazla etkileşimde bulunmazlar ve başkalarıyla beklenen iletişim düzeylerine girmezler (Ladd ve Burgess, 1999). Bu çocuklar gruplardan çekilerek akran ilişkileri geliştirmekten kaçınırlar. Akranlar genellikle anti-sosyal veya agresif olan çocukları reddeder. Anti-sosyal eğilimi olan çocukların okul ortamlarında sosyal statüleri düşüktür. Çözülmezse davranış sorunları ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde akran ve yakın ilişkiler kurmakta güçlüklerle sebep olur (Smucker ve Dancu, 1999).

Ergenlik çağında ve yetişkinlikte bireyin diğerlerine göre benliğini anlaması, akıl yürütebilmesi ve problemlere çözüm üretme kabiliyeti önemli sosyal becerilerdir (Ladd, 2006). Olumlu akran etkileşimleri geliştirmek için etkili iletişim becerileri, aktivitelerde bulunma, arkadaşlıklar geliştirme ve problem çözme becerileri gereklidir. Çocuklar bu sosyal yeterlikleri oyun etkinlikleri ve diğer çocuklarla olan etkileşimleri ile edinirler (Piaget, 1965).

2.2.6 Sosyal Öğrenme Teorisi

Bu teoriye göre, davranış iki yöntemle öğrenilir. Birincisi eylemlerimiz için ödüllendirilmektir (araçsal öğrenme). İkincisi ise çevremizdekilerin davranışlarını gözlemler ve taklit etmektir (modelleme). Bazı araştırmacılar istismara uğrayan çocukların bu iki yöntemi kullanarak küfür etmeyi öğrendiklerini ve küfür davranışlarını yetişkinliğe doğru sürdürdüklerini varsayarlar (Erikson, 1959). Öğrenilen bu saldırganlık örüntüsü genellikle “şiddet döngüsü” veya şiddetin nesiller arası aktarımı olarak adlandırılır. Çocuklara yönelik istismar ve ihmal mağdurlarının sadece% 20-30'unun taciz edici ve suçlu davranışlarda yer aldığını gösteren bulgulara işaret eden şiddet kuramı döngüsünün geniş tabanlı uygulaması sorgulanmıştır (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014). Sosyal öğrenme teorisine dayanan müdahaleler, aile içinde hem ebeveyn hem de çocuklara uygun ilişki becerilerini öğretmek, mevcut durumu durdurma ve gelecekteki çocuk istismarını ve ihmalini önleme amacına sahiptir.

2.2.7 Bilişsel-Davranışçı Terapi Modeli

Çocuk istismarı mağdurları hem bilişsel çarpıtma ve hem de davranış problemleri yaşarlar. Bilişsel davranışçı terapi, mağdurların düşünce kalıplarını yeniden yapılandırmayı ve yeni öğrenmeyi entegre etmeyi, böylece tedaviden sonra olumlu, gerçek yaşamsal davranış değişiklikleri yapabilmelerini amaçlar. Bilişsel davranışçı terapi düşünce, duygu ve davranışların birbirine bağlı olduğu inancıyla ortaya çıkan bir yaklaşımdır (Dutton, 1992). Çocukluk döneminde insanlar yaşamla ilgili güçlü inançlara sahip düşünce biçimleri geliştirir. İstismar mağdurları durumunda, bu durum sürekli olarak yanlış yargılar üretir (Beck, Davis ve Freeman, 1990). Padesky ve Greenberger (1995) üç düşünme düzeyi belirlemişlerdir: (a) "şema" olarak adlandırılan bilişsel "yaşam için kurallar" (ör., "Ben kötümserim"); (b) temel varsayımlar (ör. "İnsanlar beni tanımak durumunda, benden hoşlanmayacaklardır"); ve (c) otomatik düşünceler (ör. "Hiç bir zaman arkadaşım olmayacak"). Mağdurların düşünce kalıpları hiçbir zaman "yanlış" veya "kötü" olarak etiketlememelidir. Bunun yerine, düşüncelerinin ruh hallerini ve daha sonra da davranışlarını nasıl etkileyebileceği vurgulanmalıdır.

Bilincin yeniden yapılandırılması istismar mağdurları ile sıklıkla kullanılmıştır. Örneğin, Arntz (1994) kişilik bozukluğu teşhisi konmuş hastaların "Diğerleri her zaman tehlikelidir. Gücsüzüm. Kötü veya kötüyüm" gibi çekirdek şemalarını modifiye etmeye yönelik bilişsel yeniden yapılandırma teknikleri kullanmıştır. Dutton (1992), bilişsel davranışçı tekniklerin modifikasyonlarını kullanan bir tedavi metodolojisi geliştirmiştir. Bu yöntem aşağıdakileri içerir: (a) travmayı yeniden yaşama geçirme (geçmişteki şiddet deneyimlerini çevreleyen duyguları hatırlama, anlatma ve hissetme); (b) stresi yönetmek (hastalara aşırı duygusal uyarılma ile başa çıkma becerilerini öğretmek); (c) duyguların ifadesini kolaylaştırmak (kelimeler, günlük yazma, ağlama vb. yoluyla dışa vurum); ve son olarak, (d) mağduriyetin anlamını bulmak (travma deneyimlerini hastanın kişisel geçmişine anlamlı bir şekilde entegre eden bilişsel bir yeniden yapılanma süreci). Anlam bulma örneği şu olabilir: "Artık

bazı ilişkilerin benim için kötü olabileceğini biliyorum ve gelecekte kendi güvenliğime değer verip korumaya çalışacağım" (Arntz, 1994).

Ayrıca, Smucker ve Dancu (1999) özellikle çocukluk çağı travmasından kurtulanlar için tasarlanmış bir Bilişsel Davranış Terapisi formu geliştirdiler. Tedavilerinde hem görselleştirmeler hem de sözlü müdahaleler kullandılar. Kavramsal olarak, terapileri hem bilişsel hem de nesne ilişkileri kuramından gelen ilkelere dayanır (Dutton, 1992). Terapist mağdurun içinde pozitif bir içsel imaj yaratmaya çalışır. Bu temsil, sadece daha uyumlu şemaların gelişmesi için bir temel olarak değil, aynı zamanda kişinin kendini rahatlatabilmesi için, ileriki zamanlarda daha bütünsel davranış gösterebilme kapasitesini geliştirmeye hizmet eder. Mağdurların kendilerini sakinleştirme ve rahatlatma becerileri, psikolojik rahatsızlıkları önlemek için gereklidir (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018). Tüm travma hafızası sanki şimdiki gibi yeniden aktive edilir ve spesifik müdahaleler yoluyla mağdurun tekrarlayan travmatik görüntüleri ve tacizle ilgili inançları ve daha uygun şema ile değiştirilir.

2.2.8 Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuklara kötü muamelenin en yaygın biçimlerinden biridir (Çağatay, 2014). Yasal tanımları değişebilmesine rağmen genel olarak, bir ebeveyn veya bakıcının herhangi bir eylemi bir çocuk ya da ergende kızarıklıklar, kesikler, çürükler, kas ezilmesi ya da kırık kemikler gibi fiziksel yaralanmalar ile sonuçlanıyor ise yaralanma kasıtsız bile olsa fiziksel istismar ortaya çıkmış demektir (Grogan-Kaylor, 2004). Fiziksel istismar ceza çok uzadığında ya da bir ebeveyn öfkeyle çevresine saldırdığında ortaya çıkabilir. Kültürel farklılıklar ve bireylerin algılarındaki çeşitlilikten dolayı bir davranışın fiziksel istismar olarak sınıflandırılması her zaman kolay değildir (Taner ve Gökler, 2004).

Çocukların fiziksel istismardan bahsetmemesinin birçok nedeni vardır (Çağatay, 2014). Bu sebepler arasında ebeveynlerinin kendilerine kızacaklarından ya da onlara daha da kötü davranacaklarından korkmaları,

ebeveynlerini sıkıntıya sokmak istememeleri, evlerinden çıkarılma korkusu, ebeveynlerinin onlara zarar vermeye hakları olduğuna dair bir inanç, onlara kimsenin inanmayacağını sanmaları, utanç veya suçluluk duyma, kötü davranışlarından dolayı cezayı hak ettiklerine inanmaları sayılabilir (Gershoff, (2008).

Fiziksel istismarın aileler içinde hem çocuklar hem de ebeveynler açısından sonuçları vardır (Grogan-Kaylor, 2004). Uzmanlara göre fiziksel istismar çocuklara itaatkâr, korkulu ve saldırgan olmayı öğretir. Ayrıca vurmanın veya şiddet uygulamanın diğer insanları kontrol etmenin veya problemleri çözmenin bir yolu olduğunu öğretir (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006). Fiziksel istismardan kaynaklanan tutum, inanç ve davranışlar bir çocuğun okulda, evde ve arkadaşlarıyla sorunlar yaşamasına neden olabilir (Çağatay, 2014). Şiddete uğramış çocuklar, arkadaş edinme ve arkadaşlıklarını sürdürme konusunda pek başarılı olmazlar. Otorite konumundaki kişilere güvenemezler. Çocuklar ayrıca ebeveynlerine karşı korku geliştirir (Gershoff, (2008). Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda öfkeli, çaresiz, güçsüz, saldırgan, suçlu veya utanç duyguları gelişebilir. Kronik olarak endişeli veya depresif hale gelmelerine neden olabilir. Kendileriyle ilgili tüm bu olumsuz duygular çocukların stres seviyelerini artırır ve onların iyi davranmalarını daha da zorlaştırır (Çağatay, 2014).

Çocukların davranışları fiziksel şiddete tepki olarak kötüleştiğinde, ebeveynlerin stresi daha da artar. Fiziksel ceza ebeveynlerin istediği sonuçları yaratmadığı zaman ebeveynler cezanın şiddetini arttırabilir (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006). Buna tepki olarak çocuklar yaramazlık derecesini arttırabilir ve böylece ebeveynler ve çocuk büyük bir şiddet kısır döngüsünde kilitlenebilir. . Birçok ebeveyn çocuklarına vurduktan sonra üzülür. Kendileri ve ebeveynlik yetenekleri hakkında da kendilerini kötü hissederler (Grogan-Kaylor, 2004).

Fiziksel istismar aşağıdaki şiddet eylemlerinden herhangi birini içerebilir: tırmalamak veya ısırarak, tokatlamak veya itmek, tekmelemek, boğmak, bir şeyler fırlatmak, zorla beslemek veya yemek vermemek, incitici silah veya

nesne kullanmak, duvara, zemine, yatağa vb. karşı pervasızca sürmek (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006). Ayrıca, bir çocuğa kemer veya sopa gibi bir nesneyle vurmak, sıcak su, sigara veya ütü ile yakmak, su altında tutmak, çocuğu bağlama ve bir bebeği şiddetli sallamak fiziksel çocuk istismarı örnekleridir (Berkowitz and Stewart, 2014).

2.2.9 Fiziksel İstismarın Risk Faktörleri

Fiziksel istismar, büyük çocuklarda küçük çocuklardan daha yaygındır. 12 ile 14 yaş arasındaki çocuklar arasında fiziksel istismar oranı, 0 ila 2 yaş arasındaki çocuklarda görülme sıklığından anlamlı düzeyde yüksektir (Sedlak ve Broadhurst, 1996). Cinsiyet, fiziksel istismar için tutarsız bir risk faktörüdür. Bir çalışma, erkek çocukların fiziksel olarak istismara uğrama olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bununla birlikte, yeni bir çalışmada, kızların fiziksel istismar için biraz daha yüksek risk altında oldukları bulunmuştur (Sedlak ve Broadhurst, 1996).

26 yaşından küçük annelerin çocuklarını fiziksel olarak istismar etmeleri yaşlı annelerden daha olasıdır (Jones ve McCurdy, 1992). Genç annelerin çocuklarını fiziksel olarak istismar etmelerinin 2,37 kat daha fazla olduğunu belirlenmiştir. Depresyonu veya madde bağımlılığı olan ebeveyn veya bakıcısı olan çocukların fiziksel olarak istismara uğrama riski daha yüksektir (Wolfner ve Gelles, 1993). Ayrıca, genel maternal sosyopati de fiziksel istismar için bir risk faktörü olarak tanımlanmıştır. Bakıcının medeni durumunun da fiziksel istismarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Sadece bir ebeveyn ile yaşayan çocukların fiziksel yaşama olasılığı daha yüksektir (Jones ve McCurdy, 1992; Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006).

Yoksulluğun fiziksel istismarın önemli bir yordayıcısı olduğu ve hane halkı sayısının, fiziksel istismar için bir risk faktörü olduğu bulunmuştur. İstismara uğrayan çocukların istismar edilmeyen çocuklardan (ortalama 3.6 üye) daha büyük hanelerde (ortalama 4.1 üye) yaşadıkları tespit edilmiştir (Wolfner ve Gelles, 1993). Aile içi şiddetin olduğu hanelerde yaşayan çocukların fiziksel istismara maruz kalma riski daha fazladır.

2.2.10 Duygusal İstismar

Duygusal istismar, psikolojik istismar (kötü muamele) olarak da adlandırılır. Çocuk istismarının en yaygın şeklidir. Aile içi şiddete tanık olan çocuklar tarafından tecrübe edilir (Salter, 1992). Duygusal istismar genellikle fiziksel ve cinsel istismarla birlikte ortaya çıkar. Birçok ebeveyn ve bakıcı ise fiziksel veya cinsel istismar yapmaksızın duygusal istismar yapar (Siegel ve Hartzell, 2003).

Duygusal istismar yapılması ihmal edilen eylemleri içerebildiği gibi yapılan eylemleri de içerir (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006). Örneğin, sevgiyi ifade etmeme veya göstermeme ihmal edilen bir davranıştan dolayı yapılan bir duygusal istismardır. Bunun yanı sıra reddetme, aşağılama, hakaret etme, mantıksız beklentilerin olması veya çocuğun öğrenmesi, sosyalleşmesi veya keşfetmesi için fırsatların kısıtlaması gibi eylemler de yapıldığı için istismara neden olan eylemlerdir. Her iki duygusal istismar türü çocuğun kendine güvenini ve başkalarıyla ilişki kurma yeteneğini olumsuz yönde etkiler (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006).

Bazı ebeveynler çocuklarını ayrı bir insan olarak görmez. Çocuklarını kendi ihtiyaçlarını ve hedeflerini karşılamak için kullanırlar (Salter, 1992). Ebeveynlik tarzı saldırgan olabilir. Tarzları bağırma ve sindirmeyi içerebilir. Çocuklarını manipüle etmek için daha incelikli duygusal şantaj da kullanabilirler (Çağatay, 2014).

Bebeklikten yetişkinliğe kadar duygusal olarak istismar edilmiş bireyler genellikle sosyal etkileşimden kaçınırlar. İnsanları anlamak ve ne yapacaklarını tahmin etmekte zorlanırlar. Bu onların uygun şekilde yanıt vermesini zorlaştırır (Mikulincer ve Shaver, 2007). Duygusal olarak istismar edilen çocuklar genellikle mutsuz, korkmuş ve sıkıntılı olurlar. Yaşları için agresif, antisosyal veya çok olgun olabilirler. Bazıları düzenli olarak okula gitmez ya da diğer çocuklara ulaşmıyor, arkadaş edinemiyor olabilirler

(Siegel ve Hartzell, 2003). Bazıları fiziksel olarak ihmal edilmiş veya yetersiz beslenmiştir.

Çocuk olarak duygusal olarak istismar edilen yetişkinler akıl sağlığı sorunları ve kişisel ilişkilerde zorluk yaşarlar (Mikulincer ve Shaver, 2007). Çocuklukta duygusal istismar ile ortaya çıkan farklı travmaların sonucu olarak bir dizi karmaşık duygusal ve sosyal problemler yetişkinlikte ortaya çıkar (Glaser, 2002). Erken çocukluk ilişkileri, özellikle de ebeveynler veya bakıcılar ile olan ilişkiler insanların yetişkinlikte yeni sosyal durumlara tepki biçimlerini şekillendirir (Çağatay, 2014). Duygusal istismara uğramış olan yetişkinler, kişisel, profesyonel ve romantik ilişkiler kurmaya çalışırken dezavantajlıdır. Sosyal ipuçlarını ve davranışları yanlış yorumlayabilir ya da istismarcı ilişkilerindeki kuralları günlük sosyal durumlara uygulamaya çalışabilirler (Berenson ve Anderson 2006).

James Garbarino (2017), psikolojik istismar/ihmalin beş kategorisini reddetme, yalıtma, terörize etme, görmezden gelme ve yozlaşma şeklinde tanımlamıştır.

Reddetme, çocuğa karşı düşmanlık veya çocuğun ihtiyaçlarına karşı tamamen bir kayıtsızlık tutumu anlamına gelir (Salter, 1992). Kùltürler arası çalışmalar, bu tür davranışların birçok farklı kùltürde var olduğunu ve sıklıkla yüksek seviyelerde sosyal ve ekonomik stres ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Çocuğu normal sosyal deneyimlerden ayırmak da istismar teşkil edebilir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bir izolasyon örneği, bir çocuğa kendi yaşlıtlarıyla etkileşim kurma olanaklarını sürekli olarak reddeden ebeveynidir. Terörize etme, bir çocuğa tekrarlanan sözel saldırıları içerir ve çocuğun sürekli korku içinde yaşamasına neden olur (Salter, 1992). Terk etme tehdidi, ağır ceza veya ölüm bu kategoriye girer. Bir çocuğun göz ardı edilmesi normal duygusal ve zihinsel gelişmeyi engelleyebilir. Bu tür kötü muamele, özellikle sağlıklı gelişim için duygusal, dokunsal ve zihinsel uyarılmaya ihtiyaç duyan bebeklere zarar verebilir (Filipas ve Ullman, 2006). Bir bebeğe böyle bir uyarım sağlamadaki başarısızlık gelişmemeye neden olabilir. Son olarak, yozlaşma, bir çocuğu yıkıcı, anti-sosyal veya zarar verici davranışlarda

bulunmaya teşvik eden ebeveyn veya bakım verene atıfta bulunur (Garbarino, 2017).

2.2.11 Çocuk İhmali

Çocuk ihmali, çocuğun zamanında yeterli yiyecek, kıyafet, barınak, psikolojik bakım, fiziksel bakım, tıbbi bakım veya gözetim altında olmadığı zaman ortaya çıkar (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006). Bir çocuğun aldığı bakımın yeterliliği en uygundan çok fazla yetersizliğe kadar bir süreklilik içinde mevcuttur. Yeterli ile yetersizlik arasında doğal bir kesim noktası yoktur (Salter, 1992). Durumları “ihmal” veya “ihmal değil” olarak kaba bir şekilde kategorize etmek çok basit ve yüzeysel kalır (Boumans ve Dorant, 2018). Bir ihtiyaç nadiren mükemmel bir şekilde karşılanabilir veya hiç karşılanmayabilir. Kesme noktaları genellikle keyfidir. Örneğin, yetersiz ev temizlik ve hijyeninin hangi noktada, zararlı sonuçlarla ilişkili olduğunu belirlemek zordur (Dubowitz ve ark., 2005). Çocuk sağlığı, güvenliği ve gelişimi, karmaşık bir ekolojide çok sayıda ve etkileşimli etkiyle ortaya çıkar ve bu da yetersiz duygusal destek gibi tek bir risk faktörünün etkisini incelemeyi zorlaştırır.

İhmal geniş kapsamlı olabilir. Fiziksel, duygusal, denetleyici ve eğitici gibi farklı türlerde karakterize edilebilir. İhmalin şiddet, süre (veya kroniklik), olayların sayısı (sıklık), kasıtlılık ve ihmalin olduğu bağlam gibi diğer yönleri de vardır (Morton ve Salovitz, 2001).

Yoksulluk, çocuk ihmali ile güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Yedi fiziksel ihmal formu vardır (Dubowitz ve ark., 2005). (1) sağlık hizmetinin reddi; (2) sağlık hizmetlerinde gecikme; (3) terk etme; (4) bir çocuğun evden kovulması; (5) genellikle bir çocuğu diğer insanlarla günlerce veya haftalarca terk eder; (6) yetersiz denetim; ve (7) yetersiz beslenme, giyim veya hijyen.

Yedi duygusal ihmal formu belirlenmiştir. (1) Yetersiz sevgi/ilgi, (2) kronik/aşırı eş istismarı, (3) izin verilen uyuşturucu/alkol istismarı (eğer ebeveyn sorundan haberdar olmuş ve müdahale etmeye teşebbüs

etmemişse), (4) kronik suçluluk gibi diğer uyumsuz davranışlara izin vermiştir, (5) psikolojik bakımın reddedilmesi: (6) psikolojik bakımda gecikme ve (7) bir çocuğun uygunsuz beklentilerini kronik olarak uygulamak (Boumans ve Dorant, 2018).

Eğitim ihmali üç biçimi vardır (Morton ve Salovitz, 2001): (1) İzin verilen kronik okula gitmeme (ebeveynin probleminden haberdar edilmesi ve müdahale etmemesi); (2) bir çocuğun okulun en az 1 aylık dönemini kaçırmasına neden olmak veya okula kayıt edilmemesi ve (3) özel eğitim ihtiyaçlarına dikkat etmemek (Salter, 1992) .

2.3 Başa Çıkma Kavramı

Baş a çıkma, bireyin iç ve dış dünyasında stres olarak algılanan durumlar karş ısında, kişinin bireysel kaynaklarını zorlayan, bu zorlanmaların yarattığı çatış maları kontrol altında almak, azaltmak veya tolere etmek için kişinin gösterdiği davranış sal ve biliş sel ç abalardır (Lazarus & Folkman, 1984). Biliş sel değ erlendirme en iyi haliyle, bir karş ılaş mayı ve onun çeşitli yönlerini kategorize etme süreci olarak iyi olma durumu anlamında anlaş ılabilir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Strese yanıt verirken, insanlar durumun birincil ve ikincil değ erlendirmesini yaparlar (Lazarus, 1991). Birincil değ erleme sırasında, bireyler çevresel etkilerden hem olumlu hem de olumsuz olarak nasıl etkileneceklerine karar verirler. Daha sonra, ikincil değ erlendirme, insanların stres etkeni karş ısında herhangi bir ř ey yapıp yapamayacaklarını sorduklarında ortaya çıkar (Boumans ve Dorant, 2018). Eę er bu sorunun cevabı evet ise, o zaman “talep ne kadar gereklidir?” ve “bu durum refahı nasıl etkiler?” gibi başka sorular ortaya çıkar. Deę erlendirme üç farklı ř ekilde sonuçlanabilir: 1) kişi daha önce değ iř tirilemeyen bir olay tecrübesi yaş amış ise kayıp meydana gelir, 2) kişi bir kayba uğ rayacağ ı veya zarar göreceğ inden endiş e duyarsa tehdit değ erlendirmesi meydana gelir, 3) baş a çıkma kaynaklarının aktive edilmesi için duruma meydan okunabilir (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018).

İnsanlar çoklu stresle karşı karşıya kaldıklarında uyarlayıcı başa çıkma stratejileri tükenebileceğinden etkisiz baş etme stratejilerini kullanabilirler (Nielsen ve Knardahl, 2014). Bir kişinin geliştirdiği bağlanma türü, gelecekteki kişilerarası etkileşimlere dair beklentilerini etkiler (Crittenden, 1992; Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). İnsanların geliştirdiği çalışma modelleri, etkili başa çıkma becerilerini etkilemektedir. İhmalkâr veya istismar eden ebeveynleri olan çocuklar olumsuz iç çalışma modelleri ve baş etme stratejileri geliştirebilirler.

Carver, Scheier ve Weintraub (1989) stresin ve başa çıkmanın kavramsal analizini yapan Lazarus'un (1966) çalışmalarını dikkate alarak baş etme stratejileri ölçme aracı geliştirmiştir (COPE). Lazarus (1966), stresin değerlendirme içeren üç süreçten oluştuğunu öne sürer. Birincil değerlendirme kişinin kendisine yönelik bir tehdidi algılaması ve ikincil değerlendirme ise kişinin tehdide karşı potansiyel bir tepki düşünmesi sürecidir. Başa çıkmak ise üçüncü süreç olarak bu yanıtı yürütme veya yerine getirme işlemidir (Boumans ve Dorant, 2018).

COPE Envanteri, insanların strese tepki verdikleri farklı yolları değerlendirmek için çok boyutlu bir başa çıkma envanteridir (Carver, Scheier ve Weintraub, 1989). Beş ölçek (her biri dört maddeden oluşan), problem odaklı başa çıkmanın kavramsal olarak farklı yönlerini ölçer (aktif başa çıkma, planlama, rekabet eden faaliyetlerin bastırılması, kısıtlayıcı başa çıkma, araçsal sosyal destek arayışı); beş ölçek, duygu odaklı başa çıkma (duygusal sosyal destek, olumlu yeniden yorumlama, kabullenme, inkar, dine dönüş) arayışı olarak görülebilecek şeylerin boyutlarını ölçer; ve tartışmanın daha az yararlı olan başa çıkma tepkilerini ölçen üç ölçek (duyguların odaklanması ve havalandırılması, davranışsal ayrılma, zihinsel ayrılma) (Nielsen ve Knardahl, 2014).

Baş çıkma için benzer bir alternatif model yaklaşım-kaçınma modelidir. Bu modelde, düşünceler ve eylemler ya bir tehdide ve ya ondan uzaklaşmaya doğrudur (Roth ve Cohen, 1986; Nielsen ve Knardahl, 2014). Bu model, başa çıkmanın işlevinden daha çok, başa çıkmanın odağını vurgular. Bu

yaklaşımında başa çıkma stratejileri tehditlere yönelirken, kaçınma stratejileri tehditten uzaklaşmaya yöneliktir (Ebata ve Moos, 1991). Her iki modelde de, her bir stratejinin uygunluğu veya uyarlanabilirliği, her iki tipte potansiyel fayda ve maliyetlere sahip olan stres etkenlerinin bağlamlarına bağlıdır. Bununla birlikte, sürekli olarak psikolojik sorunlar için en yüksek riskin bilişsel kaçınma başa çıkma tarzının kullanılmasıyla oluştuğu bulunmuştur (Spaccarelli, 1994). Önceki istismarla başa çıkma, yetişkinlik dönemindeki yaygın stres kaynakları için uygulanan baş etme stratejilerinin türlerini ve müteakip uyarlama veya uyumsuzluğu etkileyebilir (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Bağlanma figürü ile ilgili deneyimler, içsel çalışma modeline dayanan gelecekteki kişilerarası durumlar hakkında beklentilere yol açmakta, daha sonra da başa çıkmayı etkilemektedir (Crittenden, 1992). İhmalkâr veya istismar edici ebeveynlerle yaşadıkları deneyimler sayesinde çocuklar uyumsuzlukla başa çıkma stratejileri geliştirebilirler. Duygu odaklı başa çıkma gibi belirli baş etme stratejileri, çocuğun kısa vadede başa çıkmasında yararlı olabilir. Bununla birlikte, kısa vadeli ve etkisiz başa çıkma stratejileri çocuğun iç çalışma modelinde olumsuz etkilere sahip olabilir (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Güvensiz bağlanma biçiminden geliştirilen başa çıkma stratejileri uyumsuz hale gelir ve daha sonra kişiler arası ilişkilerde sorunlara neden olur (Shapiro ve Levendosky, 1999).

2.3.1 Başa Çıkma Stratejilerinin Boyutları

Başa çıkmanın tanımları, sonuçtan bağımsız olarak stresli talepleri yönetme çabalarını içermelidir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Bu, hiçbir stratejinin doğal olarak diğerlerinden daha iyi olmadığı anlamına gelir. Bir stratejinin iyiliği (etkinliği, uygunluğu) sadece belirli bir karşılaşmadaki etkileri ve uzun vadedeki etkileri ile belirlenir. Başa çıkma stratejileri çeşitli boyutlarda tanımlanmış ve kategorize edilmiş olsa da (Cohen, 1987) ortak bir yaklaşım başa çıkmayı bilişsel ya da davranışsal olarak sınıflandırır. Bilişsel baş etme stratejileri kişinin algı veya durum kavramını değiştirmeye yönelik girişimleri içerirken, davranışsal başa çıkma stresin etkilerini azaltmak için alınan eylemleri içerir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Örneğin, bir durumun olumlu yönlerine odaklanmak bilişsel bir başa çıkma biçimi iken madde kötüye

kullanımı veya stres kaynağından fiziksel olarak uzaklaşmak davranışsal başa çıkma olarak tanımlanır (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018).

Diğer bir ortak yaklaşım ise başa çıkmayı yaklaşım ve kaçınma stratejileri olarak sınıflandırır (Holahan ve Moos, 1987). Bu modele göre başa çıkma acı veren deneyim ve durumları kendisi ile bütünleştirme ile tehdit edici bir olaydan kendini korumaya yönelik girişimler arasında dönüşüm yapılmasını içerir. Bu nedenle, yaklaşım stresi düzenlemeye yönelik girişimlerde doğrudan eyleme izin verirken, kaçınma ise olumsuz duygular altında ezilmekten kaçınmaya, travmadan uzaklaşmaya ve böylece stresi azaltmaya yardımcı olur (Nielsen ve Knardahl, 2014).

Moos (1995) baş etme stratejilerini değerlendirirken bilişsel/davranışsal ve yaklaşım/kaçınma baş etme boyutlarının birlikte değerlendirilebileceğini öne sürmüştür. Başa çıkmanın bu boyutlarını bütünleştirmek için bilişsel/davranışsal yapının başa çıkmanın “yöntemini”; ancak, yaklaşım / kaçınma ayrımının ise başa çıkmanın “odağını” yansıttığını ileri sürmüştür. Her iki modelde de, her bir stratejinin uygunluğu her iki tipte potansiyel fayda ve maliyetlere sahip olan stres etkeni bağlamına bağlıdır (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Ancak, sürekli olarak psikolojik fonksiyon bozuklukları için en yüksek riskin, özellikle de bilişsel kaçınma olmak üzere, kaçınmacı başa çıkma tarzının kullanılmasıyla ortaya çıktığı bulunmuştur (Shapiro ve Levendosky, 1999).

Genel olarak, duygu-odaklı baş etme biçimleri, zararlı, tehdit edici ya da zorlayıcı çevresel koşulları değiştirmek için hiçbir şey yapamayacak bir değerlendirme yapıldığında ortaya çıkar (Nielsen ve Knardahl, 2014). Öte yandan, sorun odaklı başa çıkma biçimleri, bu koşulların değişime uygun olarak değerlendirildiği durumlarda daha olasıdır.

2.3.2 Duygu-Odaklı ve Problem-Odaklı Başa Çıkma

Lazarus ve Folkman (1984) başa çıkma stratejilerini genel olarak duygu odaklı başa çıkma ve problem odaklı aktif başa çıkma olarak kategorize

edilebileceğini belirtmiştir. Duygu odaklı başa çıkma, bir stres etkeni karşısında duyguları düzenlemek için kullanılır ve uzaklaşma, kaçınma, kendini suçlama ve duyguları kontrol etme stratejilerini içerir (Crittenden, 1992). Problem odaklı aktif başa çıkma, stres oluşturunucuları yönetmek için davranışları kullanır (yani sosyal destek aramak, yüzleşmek ve aktif bir müdahale planı geliştirmek). Duygu odaklı veya problem odaklı aktif başa çıkmanın hangisinin kullanılacağı kişinin stres kaynağının veya olayların kendi kontrolü dâhilinde veya dışında algılaması durumuna bağlıdır. Dolayısıyla, cinsel istismar mağdurlarının etkisiz baş etme stratejilerini kullanma olasılıklarının daha yüksek olması beklenebilir (Nielsen ve Knardahl, 2014).

Duygu odaklı süreçler, gerçeği çarpıtmadan stresli bir işlemin anlamını değiştirebilir (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014). Bununla birlikte, kendini kandırma her zaman bu tür başa çıkma sürecinin potansiyel bir özelliğidir. İnsanlar umut ve iyimserliği sürdürmek, gerçekleri ve etkilerini reddetmek, en kötüsünü kabul etmeyi reddetmek, ne olduğu fark etmez gibi davranmak için duygu odaklı başa çıkma kullanır.

Ancak, kişi hem kendini başarılı bir şekilde aldatıp hem de aynı zamanda bunu yaptığının farkında olmuyor olamaz. Farkındalık eş zamanlı olarak kendini aldatmayı etkisiz hale getirir. Başarılı bir kendi kendini aldatma, bilinç olmadan gerçekleşmelidir (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Kısaca, bilişsel değerlendirme süreçleri bilinçli değildir. Kendini aldatma, kişisel ya da sosyal yanılsamalardan büyük çarpıklıklara, sözde sağlıklı ve patolojik biçimler arasında keskin bir bölünme çizgisi olmaksızın süreklilik gösterir. Teorik olarak, problem ve duygu odaklı başa çıkma hem başa çıkma sürecinde birbirini kolaylaştırabilir hem de engelleyebilir (Lazarus & Folkman, 1984). Bazı baş etme stratejileri karışık işlevlere sahip olabilir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Örneğin, sosyal destek arayışı duyguları (duygu odaklı başa çıkma) ifade etmek, bilgi toplamak (problem odaklı başa çıkma) ve başkalarıyla ilişkilerini sürdürmek için kullanılabilir. Bir tür başa çıkma biçimi, diğer stratejilerin kullanımını kolaylaştırabilir. Örneğin, bireyin problem odaklı başa çıkma çabalarına etkin bir şekilde katılmadan önce duygularını

yönetmek için öncelikle duygu odaklı başa çıkmaya ihtiyacı olabilir (Lazarus & Folkman, 1984).

Başa Çıkma Ölçeği aslında iki genel başa çıkma türü arasındaki ayrımı dikkate alınarak geliştirilmiştir. Birincisi problem-odaklı başa çıkma türüdür. Burada amaç problemi çözme veya stres kaynağını değiştirmek için bir şeyler yapmaktır. İkincisi ise duygu-odaklı başa çıkmadır. Burada ise amaç durum ile ilişkili duygusal sıkıntıyı azaltmak veya yönetmektir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Her ne kadar strese sebep olan faktörler her iki başa çıkma türünü ortaya çıkarsa da, insanlar yapıcı bir şey yapılabileceğini hissettiklerinde problem-odaklı başa çıkma türü baskın olma eğilimindedir (Crittenden, 1992). Buna karşın insanlar stres etkisinin dayanılması veya katlanılması gereken bir durum olduğunu düşündüklerinde ise duygu-odaklı başa çıkma türü baskın olma eğilimindedir (Folkman ve Lazarus, 1980). Problem-odaklı ve duygu-odaklı başa çıkma arasındaki ayrımı önemli bir konu olmasına rağmen insanların başa çıkma stratejilerini açıklamak için çok basit kaldığı kanıtlanmıştır. İnsanların kullandığı çok çeşitli başa çıkma stratejileri olduğu gibi bunları kullanma sebepleri ve motivasyonları da çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliği açıklamak için Carver, Scheier ve Weintraub (1989) daha çok faktörlü başa çıkma envanteri geliştirmiştir. Envanter, insanların aktif başa çıkma çabalarını değerlendirir. Bununla birlikte, aynı zamanda aktif başa çıkmanın çeşitli ve farklı yönleri arasında ayrım yapar. Bu nedenle, planlama, aktif başa çıkma, rekabete yönelik faaliyetler ile dikkatin bastırılması ve kısıtlama uygulamalarını ölçmek için ayrı öğeler dizisine sahiptir.

2.3.3 Cinsel İstismar ve Başa Çıkma Stratejileri

Tehdit edici olaylar ile başa çıkma üç bilişsel görev gerektirir (Taylor, 1983). İlk bilişsel görev krizin neden oluştuğunu ve etkisinin ne olduğunu anlama ihtiyacı olan anlam arayışıdır. İkinci bilişsel görev tehdit edici olayı kontrol etmek ya da onu yeniden meydana gelmesini önlemek için kontrol duygusu kazanmaktır. Üçüncü bilişsel görev ise kendini geliştirme ya da kendini yeniden iyi hissetmenin yollarını bulmadır. Cinsel istismar mağdurları bu baş etme görevlerini tamamlamada zorluk yaşayabilir. Kendini suçlama,

damgalanma duyguları, kaçınma ve düşük benlik saygısı, cinsel istismar mağdurlarının kötü veya etkisiz baş etme becerileri ve olumsuz psikolojik sonuçlar yaşamaları ile ilişkilidir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Etkin olmayan baş etme becerileri (duygu odaklı, kaçınma odaklı veya ayrılma odaklı) kullanan mağdurlar depresyon, anksiyete, sıkıntı, düşük benlik saygısı ve kişilik bozuklukları ile ilgili problemler yaşadıklarını bildirmiştir (Shea, Zlotnick ve Weisberg, 1999; Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014). Cinsel istismardan sonra kaçınmacı başa çıkma stratejisi kullanan yetişkinler yakınlaşma başa çıkma stratejisi kullananlara göre daha yüksek depresyon ve sıkıntı düzeyleri bildirmiştir (Brand ve Alexander, 2003). Cinsel istismarı zihinden silmek için kaçınmak, kısa vadede başa çıkma konusunda mağdurlara yardımcı olabilir. Ancak, duygu durumlarının etkisi ve etkisiz baş etme stratejilerinin geliştirilmesine yol açtığı için yetişkinlerin daha işlevsiz kalması ile sonuçlanmaktadır. Çocukluk çağı cinsel istismarı mağdurları güçsüz ve çaresiz olduklarını düşünerek duygusal başa çıkma stratejilerinin kendileri için tek çözüm olduğuna inanırlar (Filipas ve Ullman, 2006).

2.3.4 Çocukluk Çağı Örselenmesine Maruz Kalanların Yetişkinlikte Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri

Çocukluk döneminde geliştirilen savunma mekanizmaları ve başa çıkma stratejileri genellikle yetişkinlikte de kullanılır. Buna ayrıştırma eğilimi denir. Ayrıştırma eğilimi yetişkin yaşamı için daha uyumlu sosyal, bilişsel ve duygusal başa çıkma mekanizmalarının ve kendilik duygusunu gelişimini azaltabilir (Briere, 2002). Bu çocuklar genellikle erişkinlikte kaçınmacı başa çıkma stratejilerini kullanmaya devam ederler (van Loon ve Kralik, 2005).

Ward (2000) cinsel istismarın ergen kurbanlarının kullandıkları savunma mekanizmaları olarak baskılama, duygusal izolasyon, rasyonelleştirme (kötüye kullanım için gerekçeler sağlama) ve entellektüelleştirme (stresli durumu analiz gerektiren soyut bir problem olarak yönetme) olarak tanımlamıştır. Daha az uyum sağlayıcı başa çıkma davranışları (önleyici başa çıkma) daha kötü sonuçlara yol açmaktadır (Futa, Nash, Hansen ve

Garbin, 2003). Çocukluk dönemi istismarı tehdit ve tehlikeli duygulardan uzak durmak, çaresizlik, güçsüzlük ve kontrol eksikliğinin yönetimi ile kavramsallaştırılabilir.

Travmatik olaylardan sonra uyarlanabilir ve uyumsuz başa çıkma stratejilerinin belirlenmesi, çok bilimsel bir soruşturmaya konu olmuştur (Littleton, Horsey, John ve Nelson, 2007). Literatürde uyumsal ve uyumsuz başa çıkmanın iki temel kavramsallaştırması ortaya çıkmıştır:

Yaklaşım stratejileri stresin kendisine veya strese karşı tepkisine odaklanır. Örnekler şunlardır: duygusal destek arayışı, stres etkeni gidermek için planlama ve stres etkeni hakkında bilgi isteme (Littleton ve ark., 2007).

Kaçınmacı başa çıkma stres etkenleriyle uğraşmayı engelleyen veya en aza indiren ve geciktiren önleyici tekniklere atıfta bulunur. Örneğin, başkaları ile etkileşimden çekilmek, stresin varlığını reddetmek ve kişinin stresle ilgili düşünceleri ve duyguları ile ilgilenmemesi bu tür başa çıkmadır. Kaçınmacı baş etme stratejileri sosyal desteği sağlama veya problem çözme aktivitelerini gerçekleştirmek için etkisizdir (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014).

Yaklaşım stratejileri genellikle önleyici başa çıkma stratejilerinden daha uyumludur (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014). Kaçınmacı stratejiler kısa vadede sıkıntıları azaltsa bile bir birey bunlara güvenmeye devam ederse uyumsuz olarak kabul edilir. Çalışmalar, önleyici başa çıkmanın, zayıf psikolojik sağlığın iyi bir yordayıcısı olduğunu saptamıştır (Futa ve ark., 2003; Ullman, Filipas, Townsend ve Starzynski, 2007).

2.4 İlgili Araştırmalar

Filipas ve Ullman (2006) çocukluk çağı cinsel istismarı ile kendini suçlama ve baş etme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Mağdurların yarısından fazlası cinsel istismarın gerçekleştiği zaman kendilerini suçladıklarını ve büyük bir

çoğunluğu bugüne kadar hala kendisini suçladığını belirtmiştir. Cinsel tacizi takip eden en yaygın başa çıkma stratejisi deneyimden sakınmak ya da unutmaya çalışmaktır. Ayrıca, mağdurların neredeyse yarısı kendilerini sosyal hayattan çekmiştir.

Finkelhor ve Browne (1985) cinsel istismara maruz kalan çocukların baş etme stratejilerinin gelişimini kısmen açıklayan Travmatik Dinamik Model önermişlerdir. Bu model cinsel istismar mağdurlarında gözlenen semptomları dört dinamik altında açıklamaktadır. Bu semptomlar, travmatik cinsellik, ihanet, damgalama ve güçsüzlüktür. Çalışmalar, çocukluk çağı örselenme mağdurlarının istismar deneyimleriyle başa çıkabilmek için bilişsel (bilişsel yeniden değerlendirme, yeniden anlama, küçültme, hafıza baskılama, dikkat dağıtıcılık) ve davranışsal (kaçınmak, bağımlılık davranışları) çabaları da dahil olmak üzere çok çeşitli baş etme stratejileri kullandıklarını göstermektedir (Brand ve Alexander, 2003).

İstismar ve ihmale maruz kalan çocuklar, davranışsal düzenleme için etkileri olan yürütme işlevlerinde eksiklik riski ile karşı karşıyadır. Kurumsal bakımda görüldüğü üzere aşırı ihmal, bazı çalışmalarda yürütücü işlevlerle ilişkili bulunmuştur (Loman ve ark., 2013).

Zeren, Yengil, Çelikel, Arık, ve Arslan (2012) çalışmalarında üniversite öğrencilerinde örselenmeye maruziyet durumları ile bunu etkileyen demografik değişkenlerin belirlemişlerdir. Araştırma 160 üniversite öğrencisi üzerinden “Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrenciler arasında örselenme deneyimi açısından fark olduğu, erkeklerin kızlara göre daha fazla fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Annesi ayrılan, düşük ekonomik düzeyde olan üniversite öğrencilerinde duygusal ve toplam örselenme annesi ayrı olmayan ev yüksek ekonomik düzeye sahip olanlardan daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte anne babanın yaşıyor / yaşamıyor olması, aile üyelerinin eğitim düzeyi, kardeş sayısı çocuk çağı öğrenmesi üzerinde etkili değişkenler değildir.

Toker, Tiryaki, Özçürümez ve İskender (2011) çalışmalarında madde kullanan ve kullanmayanlar arasında çocukluk örselenme geçmişi, benlik saygısı ve başa çıkma tutumları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Bunun için hüküm giymiş 41 madde kullanan birey ile, 41 tane kullanmayan bireyden veri toplanmıştır. Katılımcılar 30 yaş üzeri bireylerden seçilmiştir. Araştırma sonucunda madde kullanan ve kullanmayan bireyler arasında duygusal örselenme, cinsel örselenme ve toplam örselenme açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte madde kullananlarda fiziksel örselenmenin, madde kullanmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Madde kullanan bireylerde çocukluk örselenme yaşantıları arttıkça benlik saygısında azalma, madde kullanma eğiliminde artış tespit edilmiştir. Kontrol grubunda, cinsel örselenme ile inkar, kabullenme, diğer meşguliyetlerle bastırma stratejileri arasında pozitif anlamlı ve aktif başa çıkma stratejisiyle negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal örselenme ile “davranışsal olarak boş verme” arasında pozitif anlamlı, “pozitif yeniden yorumlama”, “duygusal sosyal destek kullanımı” arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Toplam istismar ile “pozitif yeniden yorumlama” arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Gündüz, Çapri, Akbay ve Tunç (2013) tarafından yapılan araştırmada çocukluk örselenme deneyimleri, depresyon ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma farklı sınıflarda ve bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda fiziksel örselenme ile çekingen ve kaygılı bağlanma arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonucunda duygusal örselenme ile çekingen ve kaygılı bağlanma arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Cinsel istismar ile kaygılı bağlanma stili arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ayrıca depresyon ile fiziksel ve duygusal örselenme arasında da düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Fiziksel örselenme depresyonun anlamlı bir yordayıcısıdır.

Erozkan, (2016) araştırmasında çocukluk çağı örselenme deneyimleri ile bağlanma stratejileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmasını bir üniversitede öğrenim gören 911 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma stili ile fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruziyet arasında orta düzeyde negatif anlamlı ilişki, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma ile yine orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çocukluklarına fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayan bireylerin güvensiz bağlanma türlerini tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

İnhanlı (2016) tarafından yapılan çalışmada madde kullanımı, çocukluk örselenme yaşantıları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırmacı verilerini 18-70 yaş aralığındaki 501 katılımcıdan toplamıştır. Katılımcılar, normal popülasyonu temsil edebilecek çeşitlilikte seçilmiştir. Araştırma bulgularına göre madde kullanım sıklığı ile çocukluk çağında fiziksel, duygusal, cinsel ve toplam örselenme arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Örselenmeye maruziyet arttıkça madde kullanımı da artmaktadır. Algılanan sosyal destek ile çocukluk çağında fiziksel, duygusal, cinsel ve toplam örselenme arasında orta düzeyde negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Tüm istismar türlerinde erkekler kızlara göre daha fazla maruz kalmışlardır. Sadece fiziksel ve toplam istismar türlerinde bu fark istatistiki olarak anlamlıdır. İstismara uğrayan bireylerde yalnız yaşama eğilimi daha yüksektir. İstismara uğrayanlar sosyal aktivitelere daha az katılmaktadır. Son olarak katılımcılar tarafından en çok bildirilen örselenme yaşantısı duygusal istismar iken en az fiziksel istismar olmuştur.

Bozdemir, (2015) araştırmasında bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı verilerini bir üniversitenin farklı bölümlerinde ve sınıf seviyesinde öğrenim gören toplam 935 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre fiziksel istismar ile demokratik aile tutumu arasında orta düzeyde negatif, koruyucu ve otoriter aile tutumları arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca fiziksel istismar ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri

arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal istismar ile de demokratik aile tutumu arasında orta düzeyde negatif, koruyucu aile tutumu arasında düşük düzeyde pozitif ve otoriter aile tutumu arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Duygusal istismar ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsel istismar ile demokratik aile tutumu arasında düşük düzeyde negatif, koruyucu ve otoriter aile tutumları arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca cinsel istismar ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Berber-Çelik, (2010) araştırmasında, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisini incelemiştir. Araştırma verilerini bir üniversitede öğrenim gören 646 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre, fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruziyet ile kendilik algısı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ayrıca fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruziyet ile boyun eğici davranışlar arasında ise negatif anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Erkek katılımcılar fiziksel ve duygusal istismara kızlara göre daha fazla maruz kalmışlardır. Cinsel istismar açısından ise bir farklılık bulunmamaktadır. Farklı sayıda kardeşe sahip olanların fiziksel, ruhsal ve cinsel istismara maruziyetleri arasında fark bulunmamaktadır.

Çağatay (2014) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında, çocukluk çağı örselenme düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bir meslek yüksekokulunda öğrenim gören 425 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre kadın ve erkekler arasında duygusal ve cinsel istismara maruziyet açısından anlamlı fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte erkekler daha fazla fiziksel istismara maruz kalmışlardır. Farklı kardeş sayısına sahip olanlar arasında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar açısından anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Çocukluk döneminde şiddet yaşayan çocuklar daha fazla saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma geliştirmektedir.

Demirkapı (2013) araştırmasında çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın verileri 635 üniversite öğrencisinden toplanmıştır. Araştırma bulguları göre kız ve erkek katılımcılar arasında çocukluk çağı travmaları açısından anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Çocukluk çağında travmaya maruz kalanlarda duygu düzenleme güçlüğü ve kimlik bocalamasını daha yaygın olarak görülmektedir. Araştırmacıya göre bu durum ileriki yaşlarda psikolojik problemlerde artışa yol açabilir.

Altınbaş, Aslan, Ayyıldız, Ayoğlu ve Veren, (2016) tarafından yapılan araştırmada çocukluk çağında örselenme deneyiminin öfke davranışları üzerine olan etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya bir üniversitenin hemşirelik bölümüne öğrenim gören 403 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre çocukluk döneminde örseleyici davranışlara maruziyet artıkça sürekli öfke düzeylerinin arttığı ve öfkelerini daha fazla dışarı yansıttıkları tespit edilmiştir.

Durmuşoğlu ve Doğru (2006) üniversite öğrencilerinin çocukluk örselenme yaşantıları ile bazı değişkenlerin öğrencilerin ilişkisel benlik saygısı, ilişkisel depresyon ve ilişkisel saplantılı düşünmeye etkilerini incelemiştir. Araştırmaya üniversite birinci sınıfta öğrenim gören 579 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırma bulgularına göre fiziksel ve duygusal istismar ile depresyon arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Fiziksel ve duygusal istismar ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, kullanılan araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yaklaşımı kapsamında yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, kişiler, onların fikirleri ve eylemleriyle ilgili sistematik biçimde veri elde etmek amacıyla standardize edilmiş ölçme araçlarından faydalanan bir araştırma. İlişkisel tarama modeli tanımlayıcı ve açıklayıcı araştırmalarda tercih edilir. Özellikle sosyal bilimlerde insanlar üzerinde yapılan araştırmalarda sıklıkla tercih edilir. İlişkisel tarama modelinde deneysel çalışmalardaki gibi değişkenlere müdahale edilmez, var olan olduğu gibi alınır. Ölçme araçlarıyla bireylerin fikirleri, inançları o an için ölçülür, elde edilen sonuçlar da o ana ilişkin bilgi verir. İlişkisel tarama modelinin diğer araştırma türlerine göre çok sayıda üstünlükleri vardır. Bu model sayesinde farklı bir teknikle insanların gözlemlenemeyen, tutumları, inançları, görüşleri belirlenebilir. Ölçme araçları yoluyla çok geniş bir kitleden veri toplamak mümkündür. Ölçme araçları kişiye istediği zaman ve yerde cevap verme imkânı sunduğundan daha az müdahalecidir. Bu araştırmalar, emek, maliyet, zaman açısından diğer araştırma modellerine göre daha ekonomiktir. Elbette bu araştırma modelinin de kendine özgü problemleri bulunmaktadır. Sorulara eksik cevap verme, yanlış davranma, bilerek veya bilmeyerek yanlış cevap verme, geri dönüşün az olması gibi sorunlar bunlardan bazılarıdır (Büyüköztürk ve ark., 2012; Hair, Wolfinbarger, Money, Samouel ve Page, 2015).

Bu araştırmada ölçülen değişkenler, çocukluk çağı örselenmesi, yetişkinlik başa çıkma stratejileri, bağlanma stilleri ve tanımlayıcı demografik özelliklerdir. Araştırmanın bağımsız değişkeni, çocuklukta istismara maruz

kalma durumudur. Bağımlı değişkenleri ise başa çıkma stratejileri ve bağlanma stilleridir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin İzmir ve İstanbul ilinde ikamet eden 18 yaş üstü Türkçe konuşan 133 kişi oluşturmaktadır. Örneklem grubunun seçiminde gelişigüzel örneklem tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmaya katılma ölçütü olarak bireylerin yetişkinlikte en az bir yakın ilişki yaşamış olma gerekliliği uygulanmıştır. Olasılıklı olmayan örneklem türlerinden olan gelişigüzel örneklemede araştırmacı belirlediği örneklem büyüklüğüne göre evrenin bir parçasına ulaşır. Üniversite içerisinde herhangi bir ölçüt olmadan bir bölüme gidilerek veri toplanması bu örneklem tekniği kapsamındadır (Arlı ve Nazik, 2001).

Tablo 3.1'de araştırmaya katılan bireylerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin sıklık ve yüzde dağılımları yer almaktadır. 133 katılımcının yüzde 69.2'si kadın, yüzde 30.8'i erkektir. Katılımcıların yüzde 14.3'ü 18-24 yaş, yüzde 24.8'i 25-30 yaş, yüzde 12'si 31-36 yaş, yüzde 27.1'i 37-42 yaş, yüzde 11.3'ü ise 43-48 yaş aralığında, yüzde 10.5'i ise 49 yaş üstündedir. Katılımcıların çoğu (%54.9) lisans mezunudur. Sonrasında yüzde 21.8 ile lisansüstü, yüzde 16.5 ile lise, yüzde 4.5 ile ortaöğretim ve yüzde 2.3 ile ilköğretim gelmektedir. Katılımcıların yüzde 42.9'u evli, yüzde 42.1'i bekâr ve yüzde 14.3'ü ise boşanmıştır. Katılımcıların yüzde 23.3'ünün geliri giderinden az, yüzde 57.1'inin geliri giderine denk ve yüzde 19.5'inin ise geliri giderinden fazladır. Katılımcıların çoğu (%78.2) çalışmakta, kalanı (%21.8) ise çalışmamaktadır. Katılımcıların yüzde 6.8'i tek çocuk, yüzde 51.1'i iki kardeş, yüzde 42.1'i ise 3 ve üzeri kardeştir. Katılımcıların yüzde 9'u annesini, yüzde 14.3'ü babasını ve yüzde 4.5'i ise her ikisini de kaybetmiştir. Kalan yüzde 72.2'nin anne ve babası hayattadır.

Tablo 3.1.*Örneklem grubuna ait tanımlayıcı değişkenler*

Değişkenler	N	%
Yaş	18-24 yaş	14,3
	25-30 yaş	24,8
	31-36 yaş	12,0
	37-42 yaş	27,1
	43-48 yaş	11,3
	49 üstü	10,5
	Toplam	100,0
Cinsiyet	Kadın	69,2
	Erkek	30,8
	Toplam	100,0
Eğitim	İlköğretim	2,3
	Ortaöğretim	4,5
	Lise	16,5
	Üniversite	54,9
	Yüksek Lisans-üstü	21,8
	Toplam	100,0
Medeni Durum	Evli	42,9
	Bekâr	42,1
	Boşanmış	14,3
	Toplam	99,2
Gelir Seviyesi	Geliri giderinden az	23,3
	Geliri giderine denk	57,1
	Geliri giderinden fazla	19,5
	Toplam	100,0
İş Hayatı	Çalışıyor	78,2
	Çalışmıyor	21,8
	Toplam	100,0
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	6,8
	İki çocuk	51,1
	3 çocuk ve üstü	42,1
	Toplam	100,0
Ebeveyn Kaybı	Anne kaybı	9,0
	Baba kaybı	14,3
	Her ikisi	4,5
	Toplam	27,8

Tablo 3.2*Örneklem grubunun kendi psikolojik durumlarına ilişkin algıları*

Değişkenler		N	%
Tanrı İnancı	Var	120	90,2
	Yok	11	8,3
	Toplam	131	98,5
Bakış Açısı	İyimser	113	85,0
	Karamsar	20	15,0
	Toplam	133	100,0
Karakter	İçedönük	42	31,6
	Dışadönük	91	68,4
	Genellikle	11	8,3
Ruhsal Sorun	Bazen	86	64,7
	Hiçbir zaman	36	27,1
Toplam		133	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 90.2'si Tanrı inancı olduğunu, yüzde 8'i ise olmadığını belirtmiştir. İki kişi bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Katılımcıların yüzde 85'i hayata bakışının iyimser olduğunu, yüzde 15'i ise karamsar olduğunu belirtmiştir. Kendini içedönük bir karaktere sahip olarak görenlerin oranı yüzde 31.6 iken dışadönük olarak görenlerin oranı ise yüzde 68.4'tür. Katılımcıların yüzde 64.7'si bazen ruhsal sorunlar yaşadığını belirtirken, genellikle yaşarım diyenlerin oranı 8.3, hiçbir zaman diyenlerin oranı ise 27.1'dir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veri toplamak için dört ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlar; kişisel bilgi formu, başa çıkma stratejileri ölçeği, yakın ilişkide yaşantılar envanteri ve çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğidir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmaya katılanların demografik bilgileri ile kendilerine göre kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırma kapsamında, uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket kapalı uçlu 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçme aracı ile katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, gelir seviyesi, çalışma durumu, kardeş sayısı, ebeveyn kaybı, Tanrı

inancı, hayata bakış açısı, karakter, ruhsal sorun yaşama durumu ve sosyal destek durumu belirlenmiştir (Bkz. EK).

3.3.2.Yakın İlişkide Yaşantılar Envanteri:

Bu ölçme aracı katılımcıların bağlanma stillerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Envanter Brennan ve arkadaşları (1998) geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sümer (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin kaygı ve kaçınma olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte bulunan 36 maddenin 18'i kaygı, 18'i ise kaçınma alt boyutlarına aittir. Ölçek yedili likert tipinde olup "1= beni iç tanımlamıyor"u, "7=tamamıyla beni tanımlıyor"u ifade etmektedir. Dört bağlanma stili kaygı ve kaçınma boyutlarından alınan puanlara göre belirlenmektedir. Kaygı ve kaçınma boyutlarının ikisinden de düşük puan alanlar güvenli bağlanma stiline sahiptir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenirlik katsayısı sırasıyla kaygı için .86 ve kaçınma için .90'dır. Kaygı ve kaçınma boyutlarının ikisinden de yüksek puan alanlar korkulu bağlanma stiline sahiptir. Kaygı alt boyutundan yüksek kaçınma alt boyutundan düşük alanlar saplantılı, tam tersine kaygı alt boyutundan düşük kaçınma alt boyutundan yüksek alanlar ise kayıtsız stile sahiptir. Gruplara ayırma iki boyut üzerinde yapılacak olan kümeleme analizi ile yapılabilmektedir. Ayırma puanlar üzerinden elle de yapılabilir (Bkz EK).

3.3.3.Başa Çıkma Stratejileri Kısa Formu:

Bu ölçme aracı katılımcıların stres durumunda gösterdikleri başa çıkma davranışlarını ölçmektedir. Ölçme aracı ilk olarak Carver, Scheier ve Weintraub (1989) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçeğin, bu araştırmada da kullanılan kısa formu ise Carver (1997) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Bacanlı, Sürücü ve İlhan (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kısa formda her biri 2 madde ile belirlenen 14 başa çıkma stratejisi ölçülmektedir. Ölçekte toplam 28 madde vardır. Ölçek dördümlük likert tipinde olup, "1. Asla böyle birşey yapmam", "2. Çok az böyle yaparım", "3. Orta derecede böyle yaparım" ve "4. Çoğunlukla böyle yaparım" ı ifade etmektedir. Ölçülen 14 strateji veya alt ölçekler ile ilgili maddeler şunlardır: "Araçsal sosyal destek kullanma: 15,26,", "Mizahi

yaklaşım: 7,20” “Duygulara odaklanma ve ortaya koyma: 1, 13”, “Madde kullanımı: 12, 19”, “Kabullenme: 5, 25”, “Diğer etkinlikleri bırakma: 11, 17”, “Dine yönelme:6, 27”, “Yadsıma: 3, 23”, “Davranışsal olarak ilgiyi kesme: 4,10”, “Zihinsel olarak ilgiyi kesme: 2, 24”, “Kendini sınırlandırma: 28, 8”, “Olumlu yeniden yorumlama: 14, 21”, “Duygusal sosyal destek kullanma: 9, 18” ve “Planlama: 16,22” (Bkz EK). Alt boyutların Cronbach Alfa ile ölçülen iç güvenirlik katsayıları yukarıdaki sıralamaya göre; 78, 92, 70, 84, 56, 50, 90, 69, 59, 62, 39, 76, 85 ve 70’tir.

Başa Çıkma Stratejileri Kısa Formunun alt boyutunu oluşturan 14 stratejiye ilişkin açıklamalar şu şekildedir:

1. Aktif Başa Çıkma: “Problemden kurtulmaya çalışmak için eylemde bulunmak tedbir almak”.
2. Planlama: “Ne yapacağına dair bir strateji bulmaya çalışmak”
3. Araçsal Sosyal Destek Kullanma: Yönlendirme, yardım, bilgi aramaktır.
4. Duygusal Sosyal Destek Kullanma: “Moral destek, sempati ve anlayış sağlamaktır.”
5. Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma: “Kişinin yaşadığı strese odaklanması ve duygularını dışa vurması eğilimidir.”
6. Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme: “Kişinin stresle mücadele etme çabalarının azalması, hatta amaca ulaşmak için çaba göstermemesidir.”
7. Zihinsel Olarak İlgiyi Kesme: “Kişinin dikkatini stres durumundan başka bir şeye yönlendirmesidir.”
8. Olumlu yeniden yorumlama: “Stres durumunu olumlu olarak yeniden oluşturmaktır.”
9. Yadsıma: “Stresli durumun var olduğuna inanmayı reddetmedir.”
10. Kabullenme: “Stresli durumun varlığını kabul etmektir.”
11. Dine yönelme: “Durumu olumlu yönde yeniden yorumlama yoluyla duygusal bir destek kaynağı oluşturmaktır.”
12. Madde Kullanımı: “alkol ve diğer maddelerin kullanımını içerir.”
13. Mizahi Yaklaşım: “stres durumuyla ilgili şaka yapılması ya da dalga geçilmesidir.”

14. Kendini Sınırlandırma: “kişinin kendisini eleştirme eğilimidir.”

3.3.4. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği:

Araştırmaya katılan yetişkinlerin çocukluklarında örselenme deneyimlerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek Aslan ve Alparslan (1999) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde geliştirilmiştir. Ölçek beşli likert tipinde olup “1:Hiçbir zaman” “2:nadiren” “3:bazen” “4:sıklıkla” ve “5:çok sık” şeklinde puanlanmaktadır. Yüksek puan ilgili boyutta çocuklukta örselenmenin çok yaşandığını göstermektedir. Ölçeğin “fiziksel örselenme”, “duygusal örselenme”, “cinsel örselenme” olarak adlandırılan üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten aynı zamanda bu üç alt boyutun toplamı ile toplam örselenme puanı da hesaplanabilmektedir (Bkz EK). Fiziksel istismar alt boyutunda 16 madde (1, 2, 3, 5, 6, 9, 14, 16, 18, 21, 23, 24, 25, 27, 30 ve 33) vardır. Duygusal istismar ve ihmal alt boyutunda 19 madde (4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 19, 20, 22, 26, 28, 32, 35, 36, 37, 38 ve 40) ve Cinsel istismar alt boyutunda 5 madde yer almaktadır (17, 29, 31, 34 ve 39). Alt boyutlar için Cronbach Alfa için hesaplanan iç güvenirlik katsayıları fiziksel istismar için .94, duygusal istismar için .95, cinsel istismar için .94, toplam istismar puanları için ise .96’dır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri 2018 yılı Ağustos-Kasım ayları arasında, katılımcılar ile yüz yüze yapılan görüşmelerde toplanmıştır. Katılımcılara araştırmanın içeriği anlatılmış ve ölçekler gönüllülük esasına göre verilmiştir. Veriler toplandıktan sonra önce bilgisayar ortamına aktarılmış ardından SPSS 25.0 paket programı aracılığıyla istatistik analizler yapılmıştır. Analizler öncesinde ölçeklerin alt boyutlarına yönelik hesaplamalar yapılmıştır. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinden elde edilen puanlarda grubun medyanı dikkate alınarak, medyanın üstünde puana sahip olanlar “yüksek”, medyanın altında puana sahip olanlar ise “düşük” grup içerisine alınmıştır. Cinsel istismar grubunda tüm maddeleri “Hiçbir zaman” olarak işaretleyenler “düşük” grubunu diğer puanların tamamı yüksek grubunu oluşturmaktadır. Yakın İlişkide Yaşantılar Envanteri’nden elde edilen bulgularla öncelikle “kaygı” ve “kaçınma” alt boyut puanları hesaplanmış ardından bu puanlara kümeleme

analizi yapılarak dört bağlanma stili (güvenli-korkulu-saplantılı-kaçınma) hesaplanmıştır. Böylece araştırmaya katılanlar dört stilden birine dâhil olmuştur.

Anket ve ölçekler ile elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistikleri için sıklık, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Fiziksel, duygusal, cinsel ve bütün olarak istismara maruziyet (düşük-yüksek) ile tanımlayıcı değişkenler (cinsiyet-Tanrı inancı, bakış açısı, karakter, ruhsal sorun) arasında ilişki olup olmadığı ki-kare ilişki testi ile analiz edilmiştir. İstismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında başa çıkma stratejilerinin kullanım açısından fark olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstismar ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik ayrıca Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu başlık altında, araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular yer almaktadır. Bulgular araştırma sorularına göre sırasıyla verilmiştir.

4.1. Uygulanan Ölçme Araçlarına Verilen Cevaplara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 4.1:

Çocukluk örselenme yaşantıları puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	En Küçük Değer	En Yüksek Değer	$\bar{X}$	Std. Sapma	Ortanca
Fiziksel	133	1	4,44	1,51	,64	1,3
Duygusal	133	1	4,37	1,72	,73	1,5
Cinsel	133	1	5,00	1,18	,54	1
Toplam	133	1	4,43	1,57	,59	1,4

Tablo 4.1’de Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin üç alt boyutu ile bütününden alınan puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Değerlere bakıldığında ortalamaların tüm boyutlarda düşük olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama duygusal ($\bar{X}$ =1.72), sonra fiziksel ($\bar{X}$ =1.51) en son ise cinsel istismar ($\bar{X}$ =1.18) alt boyutundadır. Ortalama istismar/çocukluk çağı örselenmesi ise .157’dir. Maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler ise Tablo 4.6’da yer almaktadır.

Tablo 4.2:*Yakın İlişkide Yaşantılar Envanteri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler*

	N	En Küçük Değer	En Yüksek Değer	$\bar{X}$	Std. Sapma	Ortanca
Kaçınma	133	1,11	6,28	3,01	1,12	2,8
Kaygı	133	1,22	6,44	3,76	1,14	3,7

Tablo 4.2.'de Yakın İlişkide Yaşantılar Envanterinin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Kaygı alt boyutunun ortalaması ($\bar{X}=3.76$), kaçınmanın ortalamasından ($\bar{X}=3.01$) daha yüksektir. Ölçek maddelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 4.5'te yer almaktadır.

Tablo 4.3:*Başa çıkma stratejileri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler*

	N	En Küçük Değer	En Yüksek Değer	$\bar{X}$	Std. Sapma	Ortanca
ASDK	133	2	8	6,24	1,48	6
MIZ	133	2	8	4,48	1,74	4
DOK	133	2	8	5,92	3,71	6
MK	133	2	8	2,75	1,31	2
KAB	133	2	8	6,17	1,61	6
DEB	133	2	8	5,53	1,471	6
DIN	133	2	8	5,64	2,01	6
YAD	133	2	8	3,36	1,43	3
DIK	133	2	8	3,11	1,35	3
ZIK	133	2	8	4,94	1,51	5
KS	133	3	8	5,38	1,31	5
OYY	133	2	8	6,31	1,53	6
DSDK	133	2	8	5,52	1,51	6
PL	133	2	8	6,77	1,37	7

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma, MIZ: Mizah, DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma, MK: Madde Kullanımı, KAB: Kabullenme, DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma, DIN: Dine Yönelme, YAD: Yadsıma, ZIK: Zihinsel Olarak İlgiyi Kesme, DIK: Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme, KS: Kendini Sınırlandırma, OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama, DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma, PL: Planlama

Tablo 4.3'te başa çıkma stratejilerine ait tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Ortalamalara göre katılımcıların en sık kullandıkları stratejiler sırasıyla Planlama ($\bar{X}=6.77$), Olumlu Yeniden Yorumlama ($\bar{X}=6.31$), Araçsal Sosyal Destek Kullanma ($\bar{X}=6.24$) ve Kabullenmedir ($\bar{X}=6.17$). En az

kullanılan ise Madde Kullanımı ($\bar{X}=2.75$) olup, buna ek olarak Davranışsal Olarak İlgili Kesme ($\bar{X}=3.11$), Yadsıma ($\bar{X}=3.36$) stratejileri de az kullanılmaktadır. Her bir stratejiyi oluşturan maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler ise Tablo 4.4'te yer almaktadır.

4.2. Demografik Değişkenlere göre Çocukluk Çağı Örselenmesine Maruz Kalma Durumu

Bu başlık altında “Çocuk istismarına maruziyet demografik değişkenlere (Cinsiyet, vb.) göre bir farklılık gösteriyor mu?” araştırma sorusuna cevap bulmak amacıyla ulaşılan bulgular yer almaktadır. Bu kapsamda cinsiyet, Tanrı inancı, hayata bakış açısı, karakter ve ruhsal sorun olup olmama durumları ile çocukluk çağındaki istismara maruziyet arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 4.4:

Cinsiyet ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Fiziksel İstismar		
			Düşük	Yüksek	Toplam
Cinsiyet	Kadın	N	51	41	92
		%	55,4	44,6	100,0
	Erkek	N	19	22	41
		%	46,3	53,7	100,0
Toplam			N	70	133
			%	52,6	47,4

$\chi^2=.611$, Sd=1, p=.434

Tablo 4.4'de cinsiyet ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, cinsiyet ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.611$, Sd=1, p=.434).

Tablo 4.5:*Cinsiyet ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Duygusal İstismar		Toplam
			Düşük	Yüksek	
Cinsiyet	Kadın	N	51	41	92
		%	55,4	44,6	100,0
	Erkek	N	14	27	41
		%	34,1	65,9	100,0
Toplam			N	65	133
			%	48,9	51,1

 $\chi^2=4.327$, Sd=1, p=.038

Tablo 4.5’de cinsiyet ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, cinsiyet ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2=4.327$, Sd=1, p=.038). Yüzde dağılımları incelendiğinde erkeklerin duygusal istismara uğrama oranının kadınların duygusal istismara uğrama oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6:*Cinsiyet ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Cinsel İstismar		Toplam
			Düşük	Yüksek	
Cinsiyet	Kadın	N	71	21	92
		%	77,2	22,8	100,0
	Erkek	N	32	9	41
		%	78,0	22,0	100,0
Toplam			N	103	133
			%	77,4	22,6

 $\chi^2=.000$, Sd=1, p=1.000

Tablo 4.6’da cinsiyet ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, cinsiyet ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.029$, Sd=1, p=.989). Hatta kadın ve erkeklerin maruziyet oranı birbirinin aynısıdır.

Tablo 4.7:*Cinsiyet ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişki*

			İstismar Toplam/ Çocukluk Çağı Örselenmesi		Toplam
			Düşük	Yüksek	
Cinsiyet	Kadın	N	50	42	92
		%	54,3	45,7	100,0
	Erkek	N	17	24	41
		%	41,5	58,5	100,0
Toplam	N		67	66	133
	%		50,4	49,6	100,0

 $\chi^2=1.403$, Sd=1, p=.236

Tablo 4.7’de cinsiyet ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, cinsiyet ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=1.403$, Sd=1, p=.236).

Tablo 4.8:*Kardeş sayısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Kardeş Sayısı			
					Üç Çocuk ve Üstü	Toplam
			Tek Çocuk	İki Çocuk		
Fiziksel İstismar	Düşük	N	7	42	21	70
		%	77,8	61,8	37,5	52,6
	Yüksek	N	2	26	35	63
		%	22,2	38,2	62,5	47,4
Toplam		N	9	68	56	133

 $\chi^2=9,3701$, Sd=2, p<.05

Tablo 4.8’de kardeş sayısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, kardeş sayısı ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2=9,3701$, Sd=2, p<.05). En az fiziksel istismar tek çocuk olanlardadır. Kardeş sayısı arttıkça fiziksel istismar da artmaktadır.

Tablo 4.9:*Kardeş sayısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Kardeş Sayısı			
					Üç Çocuk ve Üstü	Toplam
			Tek Çocuk	İki Çocuk		
Duygusal İstismar	Düşük	N	5	38	22	65
		%	55,6	55,9	39,3	48,9
	Yüksek	N	4	30	34	68
		%	44,4	44,1	60,7	51,1
Toplam		N	9	68	56	133

 $\chi^2=3,558$, Sd=2, $p>.05$

Tablo 4.9'da kardeş sayısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, kardeş sayısı ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=3,558$, Sd=2, $p>.05$).

Tablo 4.10:*Kardeş sayısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Kardeş Sayısı			
			Tek Çocuk	İki Çocuk	Üç Çocuk ve Üstü	Toplam
Cinsel İstismar	Düşük	N	8	51	44	103
		%	88,9	75,0	78,6	77,4
	Yüksek	N	1	17	12	30
		%	11,1	25,0	21,4	22,6
Toplam		N	9	68	56	133

 $\chi^2=,948$, Sd=2, $p>.05$

Tablo 4.10'da kardeş sayısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, kardeş sayısı ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=3,558$, Sd=2, $p>.05$).

Tablo 4.11:*Kardeş sayısı ile istismara uğrama arasındaki ilişki*

		Kardeş Sayısı			Üç Çocuk ve Üstü	Toplam
			Tek Çocuk	İki Çocuk		
İstismar	Düşük	N	5	42	20	67
Toplam/		%	55,6	61,8	35,7	50,4
Çocukluk		N	4	26	36	66
Çağı	Yüksek	%	44,4	38,2	64,3	49,6
Örselenmesi						
Toplam		N	9	68	56	133

 $\chi^2=8,440$, Sd=2, $p<.05$

Tablo 4.11’de kardeş sayısı ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, kardeş sayısı ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2=8,440$, Sd=2, $p<.05$). En az istismar iki kardeş olanlarda, en fazla ise 3 ve üzeri kardeş olanlardadır.

Tablo 4.12:*Tanrı inancı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Tanrı İnancı		
			Var	Yok	Toplam
Fiziksel İstismar	Düşük	N	66	3	69
		%	95,7	4,3	100,0
	Yüksek	N	54	8	62
		%	87,1	12,9	100,0
Toplam		N	120	11	131
		%	91,6	8,4	100,0

 $\chi^2=2.095$, Sd=1, $p=.148$

Tablo 4.12’de Tanrı inancı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test

sonucuna göre, Tanrı inancı ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2=2.095$, $Sd=1$, $p=.148$).

Tablo 4.13:

Tanrı inancı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Tanrı İnancı		Toplam
			Var	Yok	
Duygusal İstismar	Düşük	N	61	4	65
		%	93,8	6,2	100,0
	Yüksek	N	59	7	66
		%	89,4	10,6	100,0
Toplam			N	120	131
			%	91,6	100,0

$\chi^2=.364$, $Sd=1$, $p=.546$

Tablo 4.13'de Tanrı inancı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, Tanrı inancı ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2=.364$, $Sd=1$, $p=.546$).

Tablo 4.14:

Tanrı inancı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Tanrı İnancı		Toplam
			Var	Yok	
Cinsel İstismar	Düşük	N	93	9	102
		%	91,2	8,8	100,0
	Yüksek	N	27	2	29
		%	93,1	6,9	100,0
Toplam			N	120	131
			%	91,6	100,0

$\chi^2=.035$, $Sd=1$, $p=.986$

Tablo 4.14’de Tanrı inancı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, Tanrı inancı ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.035$, $Sd=1$, $p=.986$).

Tablo 4.15:

Tanrı inancı ile istismara uğrama arasındaki ilişki

			Tanrı İnancı		Toplam
			Var	Yok	
İstismar	Düşük	N	63	4	67
Toplam/		%	94,0	6,0	100,0
Çocukluk Çağı		N	57	7	64
Örselenmesi	Yüksek	%	89,1	10,9	100,0
Toplam		N	120	11	131
		%	91,6	8,4	100,0

$\chi^2=.504$, $Sd=1$, $p=.478$

Tablo 4.15’de Tanrı inancı ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, Tanrı inancı ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.504$, $Sd=1$, $p=.478$).

Tablo 4.16:

Hayata bakış açısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Bakış Açısı		Toplam
			İyimser	Karamsar	
Fiziksel İstismar	Düşük	N	64	6	70
		%	91,4	8,6	100,0
	Yüksek	N	49	14	63
		%	77,8	22,2	100,0
Toplam		N	113	20	133
		%	85,0	15,0	100,0

$\chi^2=3.827$, $Sd=1$, $p=.050$

Tablo 4.16’da hayata bakış açısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, hayata bakış açısı ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=3.827$, $Sd=1$, $p=.050$). Değer sınırda olduğu için yüzdeler üzerinden yorum yapılmıştır. Yüzde dağılımına göre yüksek oranda fiziksel istismara uğrayanlarda karamsarlığın daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.17:

Hayata bakış açısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki

			Bakış Açısı		
			İyimser	Karamsar	Toplam
Duygusal İstismar	Düşük	N	58	7	65
		%	89,2	10,8	100,0
	Yüksek	N	55	13	68
		%	80,9	19,1	100,0
Toplam	N		113	20	133
	%		85,0	15,0	100,0

$\chi^2=1.218$, $Sd=1$, $p=.270$

Tablo 4.17’de hayata bakış açısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, hayata bakış açısı ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=1.218$, $Sd=1$, $p=.270$).

Tablo 4.18:*Hayata bakış açısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Bakış Açısı		
			İyimser	Karamsar	Toplam
Cinsel İstismar	Düşük	N	89	14	103
		%	86,4	13,6	100,0
	Yüksek	N	24	6	30
		%	80,0	20,0	100,0
Toplam	N		113	20	133
	%		85,0	15,0	100,0

 $\chi^2=.706$, Sd=1, p=.393

Tablo 4.18’de hayata bakış açısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, hayata bakış açısı ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.706$, Sd=1, p=.393).

Tablo 4.19:*Hayata bakış açısı ile istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Bakış Açısı		
			İyimser	Karamsar	Toplam
İstismar	Düşük	N	62	5	67
		%	92,5	7,5	100,0
Çocukluk Çağı Örselenmesi	Yüksek	N	51	15	66
		%	77,3	22,7	100,0
Toplam		N	113	20	133
		%	85,0	15,0	100,0

 $\chi^2=4.928$, Sd=1, p=.026

Tablo 4.19’da hayata bakış açısı ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, hayata bakış açısı ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2=4.928$, Sd=1, p=.026). Yüzde

dağılımlarına göre yüksek derecede istismara uğrayanlarda karamsarlığın daha fazla görüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 4.20:

Karakter yapısı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Karakter		Toplam
			İçedönük	Dışadönük	
Fiziksel İstismar	Düşük	N	20	50	70
		%	28,6	71,4	100,0
	Yüksek	N	22	41	63
		%	34,9	65,1	100,0
Toplam			N	42	133
			%	31,6	68,4

$\chi^2=.360$, Sd=1, p=.549

Tablo 4.20’de karakter ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, karakter ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.360$, Sd=1, p=.549).

Tablo 4.21:

Karakter yapısı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki

			Karakter		Toplam
			İçe dönük	Dışa dönük	
Duygusal İstismar	Düşük	N	18	47	65
		%	27,7	72,3	100,0
	Yüksek	N	24	44	68
		%	35,3	64,7	100,0
Toplam			N	42	133
			%	31,6	68,4

$\chi^2=.572$, Sd=1, p=.450

Tablo 4.21’de karakter ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, karakter ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.572$, $Sd=1$, $p=.450$).

Tablo 4.22:

Karakter yapısı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Karakter		Toplam
			İçer dönük	Dışer dönük	
Cinsel İstismar	Düşük	N	32	71	103
		%	31,1	68,9	100,0
	Yüksek	N	10	20	30
		%	33,3	66,7	100,0
Toplam			N	42	91
			%	31,6	68,4

$\chi^2=.000$, $Sd=1$, $p=.991$

Tablo 4.22’de karakter ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, karakter ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=.000$, $Sd=1$, $p=.991$).

Tablo 4.23:

Karakter yapısı ile istismara uğrama arasındaki ilişki

			Karakter		Toplam
			İçer dönük	Dışer dönük	
İstismar	Düşük	N	17	50	67
		%	25,4	74,6	100,0
Çocukluk Çağı Örselenmesi	Yüksek	N	25	41	66
		%	37,9	62,1	100,0
Toplam			N	42	91
			%	31,6	68,4

$\chi^2=1.863$, $Sd=1$, $p=.172$

Tablo 4.23’de karakter ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, karakter ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=1.863$, $Sd=1$, $p=.172$).

Tablo 4.24:

Ruhsal sorun yaşama ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişki

			Ruhsal Sorun			Toplam
			Genellikle	Bazen	Hiçbir Zaman	
Fiziksel İstismar	Düşük	N	1	44	25	70
		%	1,4	62,9	35,7	100,0
	Yüksek	N	10	42	11	63
		%	15,9	66,7	17,5	100,0
Toplam		N	11	86	36	133
		%	8,3	64,7	27,1	100,0

$\chi^2=12.521$, $Sd=2$, $p=.002$

Tablo 4.24’de ruhsal sorun yaşama sıklığı ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2=12.521$, $Sd=2$, $p=.002$). Yüksek düzeyde fiziksel istismar yaşayanlarda genellikle ruhsal sorun yaşamam diyenlerin oranı, düşük düzeyde fiziksel istismar yaşayanlardan daha fazladır. Tam tersine, düşük düzeyde fiziksel istismar yaşayanlarda hiçbir zaman ruhsal sorun yaşamam diyenlerin oranı, yüksek düzeyde fiziksel istismar yaşayanlardan daha fazladır.

Tablo 4.25:*Ruhsal sorun yaşama ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Ruhsal Sorun				
			Genellikle	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam	
Duygusal İstismar	Düşük	N	3	41	21	65	
		%	4,6	63,1	32,3	100,0	
	Yüksek	N	8	45	15	68	
		%	11,8	66,2	22,1	100,0	
Toplam			N	11	86	36	133
			%	8,3	64,7	27,1	100,0

 $\chi^2=3.393$, Sd=2, p=.183

Tablo 4.25’de ruhsal sorun yaşama sıklığı ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=3.393$, Sd=2, p=.183).

Tablo 4.26:*Ruhsal sorun yaşama ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişki*

			Ruhsal Sorun			
			Genellikle	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
Cinsel İstismar	Düşük	N	7	64	32	103
		%	6,8	62,1	31,1	100,0
	Yüksek	N	4	22	4	30
		%	13,3	73,3	13,3	100,0
Toplam			N	86	36	133
			%	8,3	64,7	27,1

 $\chi^2=4.351$, Sd=2, p=.114

Tablo 4.26’da ruhsal sorun yaşama sıklığı ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($X^2=4.351$, Sd=2, p=.114).

Tablo 4.27:*Ruhsal sorun yaşama ile istismara uğrama arasındaki ilişki*

		Ruhsal Sorun				
			Genellikle	Bazen	Hiçbir Zaman	Toplam
İstismar	Düşük	N	1	42	24	67
Toplam/		%	1,5	62,7	35,8	100,0
Çocukluk Çağı	Yüksek	N	10	44	12	66
Örselenmesi		%	15,2	66,7	18,2	100,0
Toplam		N	11	86	36	133
		%	8,3	64,7	27,1	100,0

 $\chi^2=11.403$, Sd=2, p=.003

Tablo 4.27’de ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki bulunmaktadır ($X^2=11.403$, Sd=2, p=.003). Yüksek düzeyde çocukluk çağı örselenmesi yaşayanlarda genellikle ruhsal sorun yaşarım diyenlerin oranı, düşük düzeyde istismar yaşayanlardan daha fazladır. Tam tersine, düşük düzeyde çocukluk çağı örselenmesi yaşayanlarda hiçbir zaman ruhsal sorun yaşamam diyenlerin oranı, yüksek düzeyde istismar yaşayanlardan daha fazladır.

4.3. Çocukluk Çağı Örselenmesi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki

Bu başlık altında “Çocuk istismarı Yüksek riskli grup ile Düşük riskli grubun bağlanma stilleri arasında bir farklılık var mıdır?” “Çocuk istismarına maruziyet ile kaçınmacı bağlanma stili arasında bir ilişki var mıdır?” ve “Çocuk istismarına maruziyet ile kaygılı bağlanma stili arasında bir ilişki var mıdır?” olarak ifade edilen araştırma sorularına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.28:*Çocukluk çağında istismara uğramaya ilişkin sıklık dağılımı*

		N	%
Fiziksel İstismar	Düşük	70	52,6
	Yüksek	63	47,4
Duygusal İstismar	Düşük	65	48,9
	Yüksek	68	51,1
Cinsel İstismar	Düşük	103	77,4
	Yüksek	30	22,6
İstismar Toplam/ Çocukluk Çağı Örselenmesi	Düşük	67	50,4
	Yüksek	66	49,6
Toplam		133	100

Tablo 4.28’de araştırmaya katılanların çocukluklarında istismara uğrama durumlarıyla ilgili sıklık dağılımı yer almaktadır. Dağılımlar genel olarak incelendiğinde, en fazla duygusal sonra fiziksel en az ise cinsel istismara maruz kalındığı anlaşılmaktadır. Fiziksel istismara düşük düzeyde maruz kalanların oranı yüzde 52.6, yüksek düzeyde maruz kalanların oranı ise yüzde 47.4’tür. Duygusal istismara düşük düzeyde maruz kalanların oranı 48.9 iken yüksek düzeyde maruz kalanların oranı 51.1’dir. Cinsel istismarda ise yüksek yüzde 22.6 iken düşük yüzde 77.4’tür. Cinsel istismar kısmında düşük grubunda olanlar hiçbir şekilde cinsel istismara uğramayanlardır. Üç istismar türünün toplamından elde edilen çocukluk çağı örselenmesinde ise yüksek ve düşük düzeyde maruz kalanların oranı eşittir.

Tablo 4.29:*Fiziksel istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki*

			Stil				Toplam
			Güvenli	Kayıtsız	Saplantılı	Korkulu	
Fiziksel İstismar	Düşük	N	40	10	15	5	70
		%	57,1	14,3	21,4	7,1	100,0
	Yüksek	N	23	7	22	11	63
		%	36,5	11,1	34,9	17,5	100,0
Toplam		N	63	17	37	16	133
		%	47,4	12,8	27,8	12,0	100,0

 $\chi^2=8,346$, Sd=3, p=.039

Tablo 4.29'da bağlanma stili ile fiziksel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, bağlanma stili ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında ilişki bulunmaktadır ($X^2=8,346$, Sd=3, p=.039). Yüzde dağılımları incelendiğinde, düşük düzeyde fiziksel istismara uğrayanlarda güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerini kullanma daha yüksektir. Bununla birlikte yüksek düzeyde fiziksel istismara sahip olanlarda güvenli, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerini kullanma daha yüksektir.

Tablo 4.30:*Duygusal istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki*

			Stil				
			Güvenli	Kayıtsız	Saplantılı	Korkulu	Toplam
Duygusal İstismar	Düşük	N	36	8	15	6	65
		%	55,4	12,3	23,1	9,2	100,0
	Yüksek	N	27	9	22	10	68
		%	39,7	13,2	32,4	14,7	100,0
Toplam		N	63	17	37	16	133
		%	47,4	12,8	27,8	12,0	100,0

 $X^2=3,603$, Sd=3, p=.308

Tablo 4.30'da bağlanma stili ile duygusal istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, bağlanma stili ile çocuklukta duygusal istismara uğrama arasında ilişki bulunmamaktadır ($X^2=3,603$, $Sd=3$, $p=.308$).

Tablo 4.31:

Cinsel istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki

			Stil				
			Güvenli	Kayıtsız	Saplantılı	Korkulu	Toplam
Cinsel İstismar	Düşük	N	48	15	28	12	103
		%	46,6	14,6	27,2	11,7	100,0
	Yüksek	N	15	2	9	4	30
		%	50,0	6,7	30,0	13,3	100,0
Toplam		N	63	17	37	16	133
		%	47,4	12,8	27,8	12,0	100,0

$\chi^2=1,311$, $Sd=3$, $p=,727$

Tablo 4.31'de bağlanma stili ile cinsel istismara uğrama arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, bağlanma stili ile çocuklukta cinsel istismara uğrama arasında ilişki bulunmamaktadır ($X^2=1,311$, $Sd=3$, $p=,727$).

Tablo 4.32:

Genel istismar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki

			Stil				
			Güvenli	Kayıtsız	Saplantılı	Korkulu	Toplam
İstismar Toplam/	Düşük	N	41	9	12	5	67
		%	61,2	13,4	17,9	7,5	100,0
Çocukluk Çağı Örselenmesi	Yüksek	N	22	8	25	11	66
		%	33,3	12,1	37,9	16,7	100,0
Toplam		N	63	17	37	16	133
		%	47,4	12,8	27,8	12,0	100,0

$\chi^2=12,600$, $Sd=3$, $p=,006$

Tablo 4.32’de bağlanma stili ile toplam çocukluk çağı örselenmesi arasındaki ilişkiyi belirleme yönelik yapılan Ki-kare ilişki testi sonuçları yer almaktadır. Test sonucuna göre, bağlanma stili ile çocukluk çağı örselenmesi arasında ilişki bulunmaktadır ($X^2=12,600$, $Sd=3$ $p=,006$). Yüzde dağılımları incelendiğinde, düşük düzeyde çocukluk çağı örselenmesine uğrayanlarda güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerini kullanma daha yüksektir. Bununla birlikte yüksek düzeyde çocukluk çağı örselenmesine uğrayanlarda saplantılı, güvenli ve korkulu bağlanma stillerini kullanma daha yüksektir.

Tablo 4.33:

Çocukluk çağında istismar ile kaçınma ve kaygı arasındaki ilişki

		Fiziksel İstismar	Duygusal İstismar	Cinsel İstismar	Çocukluk Çağı Örselenmesi
Kaçınma	r	,138	,189*	,004	,172*
	p	,113	,029	,965	,048
Kaygı	r	,304**	,225**	,130	,279**
	p	,000	,009	,136	,001

** Korelasyon .01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon .05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4.33’de çocukluk çağında istismar ile yakın ilişkide yaşantıları envanterinin kaçınmacı ve kaygılı alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, kaçınmacı alt boyutu ile duygusal ve toplam istismar arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). Kaygılı alt boyutu ile fiziksel, duygusal istismar ve toplam çocukluk çağı örselenmesi arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.01$).

4.3.Çocuk Çağı Örselenmesi İle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki

Bu başlık altında “Çocuk istismarı Yüksek riskli grup ile Düşük riskli grubun başa çıkma stratejileri arasında bir farklılık var mıdır?” ve “Çocuk istismarına maruziyet ile başa çıkma stratejileri arasında bir ilişki var mıdır?” araştırma sorularına yönelik bulgular yer almaktadır.

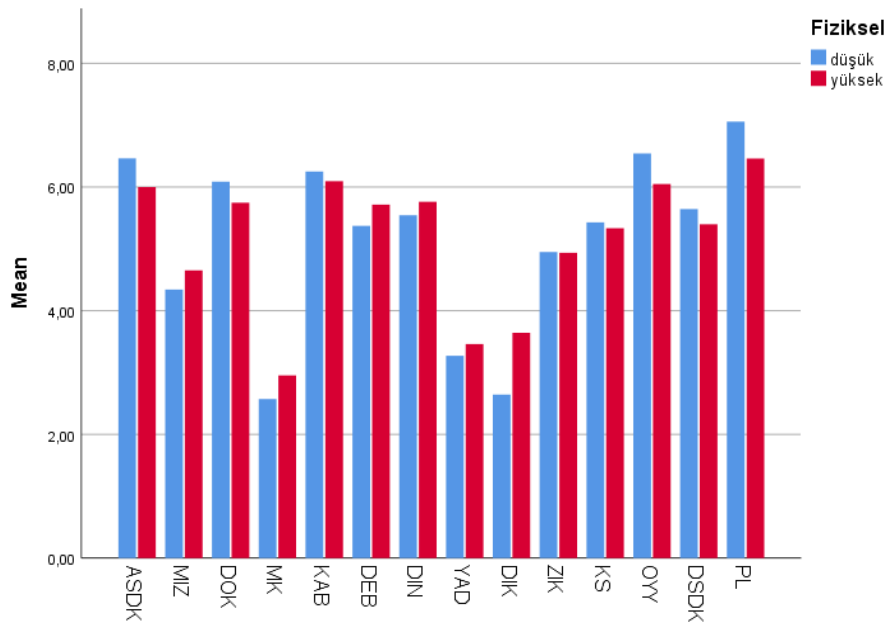
Tablo 4.34:*Başa çıkma stratejilerinin fiziksel istismara göre karşılaştırılması*

	Fiziksel İstismar	N	Sıralar Ort.	Ortanca	U	Z	p
ASDK	Düşük	70	72,53	6	1818,000	-1,790	,073
	Yüksek	63	60,86	6			
MIZ	Düşük	70	63,82	4	1982,500	-1,023	,306
	Yüksek	63	70,53	4			
DOK	Düşük	70	65,28	5,5	2084,500	-,553	,580
	Yüksek	63	68,91	6			
MK	Düşük	70	62,06	2	1859,000	-1,856	,063
	Yüksek	63	72,49	2			
KAB	Düşük	70	69,75	6,25	2012,500	-,889	,374
	Yüksek	63	63,94	6			
DEB	Düşük	70	63,15	5	1935,500	-1,240	,215
	Yüksek	63	71,28	6			
DIN	Düşük	70	64,87	6	2056,000	-,682	,496
	Yüksek	63	69,37	6			
YAD	Düşük	70	64,04	3	1997,500	-,973	,330
	Yüksek	63	70,29	3			
DIK	Düşük	70	53,72	2	1275,500	-4,455	,000
	Yüksek	63	81,75	4			
ZIK	Düşük	70	66,94	5	2200,500	-,021	,984
	Yüksek	63	67,07	5			
KS	Düşük	70	67,34	5	2181,500	-,109	,913
	Yüksek	63	66,63	5			
OYY	Düşük	70	72,70	6,5	1806,000	-1,849	,064
	Yüksek	63	60,67	6			
DSDK	Düşük	70	69,93	6	2000,000	-,946	,344
	Yüksek	63	63,75	5			
PL	Düşük	70	74,40	7,5	1687,000	-2,447	,014
	Yüksek	63	58,78	7			

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma, MIZ: Mizah, DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma, MK: Madde Kullanımı, KAB: Kabullenme, DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma, DIN: Dine Yönelme, YAD: Yadsıma, ZIK: Zihinsel Olarak İlgii Kesme, DIK: Davranışsal Olarak İlgii Kesme, KS: Kendini Sınırlandırma, OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama, DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma, PL: Planlama

Tablo 4.34'te Fiziksel istismara düşük ve yüksek düzeyde uğrayıp uğramamaya göre, başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerini karşılaştırmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları yer almaktadır. Tablo da 14 farklı başa çıkma stratejisine ait analiz sonucu yer almaktadır. Bulgulara göre fiziksel istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında DIK “Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme” ve PL “Planlama” stratejileri açısından fark olduğu görülmektedir ($p<.05$). Davranışsal olarak ilgili kesme stratejisinde yüksek düzeyde fiziksel istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Planlama stratejisinde ise düşük düzeyde fiziksel istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Bu iki strateji dışında kalan 12 strateji açısından çocuklukta fiziksel istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>.05$).

Fiziksel istismara düşük ve yüksek düzeyde uğramaya göre başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerine ilişkin karşılaştırmalar ayrıca Şekil 4.1'de yer almaktadır.

Şekil 4.1: Fiziksel istismara göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu

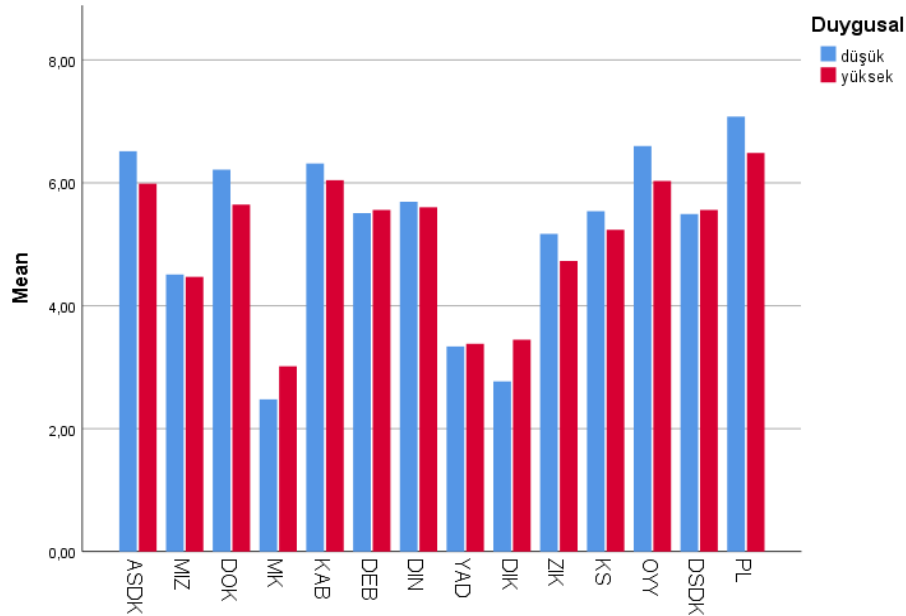
Tablo 4.35:*Başa çıkma stratejilerinin duygusal istismara göre karşılaştırılması*

	Duygusal İstismar	N	Sıralar Ort.	Ortanca	U	Z	p
ASDK	Düşük	65	74,45	7	1725,500	-	,025
	Yüksek	68	59,88	6		2,239	
MIZ	Düşük	65	67,39	4	2184,500	-,117	,907
	Yüksek	68	66,63	4			
DOK	Düşük	65	67,18	6	2198,000	-,055	,956
	Yüksek	68	66,82	6			
MK	Düşük	65	59,43	2	1718,000	-	,008
	Yüksek	68	74,24	2		2,636	
KAB	Düşük	65	70,89	6	1957,000	-	,243
	Yüksek	68	63,28	6		1,167	
DEB	Düşük	65	66,13	5	2153,500	-,260	,795
	Yüksek	68	67,83	6			
DIN	Düşük	65	67,69	6	2165,000	-,206	,837
	Yüksek	68	66,34	6			
YAD	Düşük	65	66,25	3	2161,500	-,227	,820
	Yüksek	68	67,71	3			
DIK	Düşük	65	58,35	2	1648,000	-	,007
	Yüksek	68	75,26	3		2,691	
ZIK	Düşük	65	73,13	5	1811,500	-	,068
	Yüksek	68	61,14	5		1,827	
KS	Düşük	65	71,15	5	1940,000	-	,211
	Yüksek	68	63,03	5		1,251	
OYY	Düşük	65	73,28	6	1801,500	-	,059
	Yüksek	68	60,99	6		1,891	
DSDK	Düşük	65	66,86	6	2201,000	-,042	,967
	Yüksek	68	67,13	5,5			
PL	Düşük	65	74,32	7	1734,000	-	,025
	Yüksek	68	60,00	7		2,246	

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma, MIZ: Mizah, DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma, MK: Madde Kullanımı, KAB: Kabullenme, DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma, DIN: Dine Yönelme, YAD: Yadsıma, ZIK: Zihinsel Olarak İlgii Kesme, DIK: Davranışsal Olarak İlgii Kesme, KS: Kendini Sınırlandırma, OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama, DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma, PL: Planlama

Tablo 4.35’de duygusal istismara düşük ve yüksek düzeyde uğrayıp uğramamaya göre, başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerini karşılaştırmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları yer almaktadır. Tablo da 14 farklı başa çıkma stratejisine ait analiz sonucu yer alıyor. Bulgulara göre duygusal istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında ASDK “Araçsal Sosyal Destek Kullanma”, MK “Madde Kullanımı”, DIK “Davranışsal Olarak İlgili Kesme” ve PL “Planlama” stratejileri açısından fark olduğu görülmektedir ($p < .05$). Davranışsal Olarak İlgili Kesme ve “Madde Kullanımı”, stratejilerinde yüksek düzeyde duygusal istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Araçsal Sosyal Destek Kullanma ve Planlama stratejilerinde ise düşük düzeyde duygusal istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Bu iki strateji dışında kalan 10 strateji açısından çocuklukta duygusal istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Duygusal istismara düşük ve yüksek düzeyde uğramaya göre başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerine ilişkin karşılaştırmalar ayrıca Şekil 4.2’de yer almaktadır.

Şekil 4.2: Duygusal istismara göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu

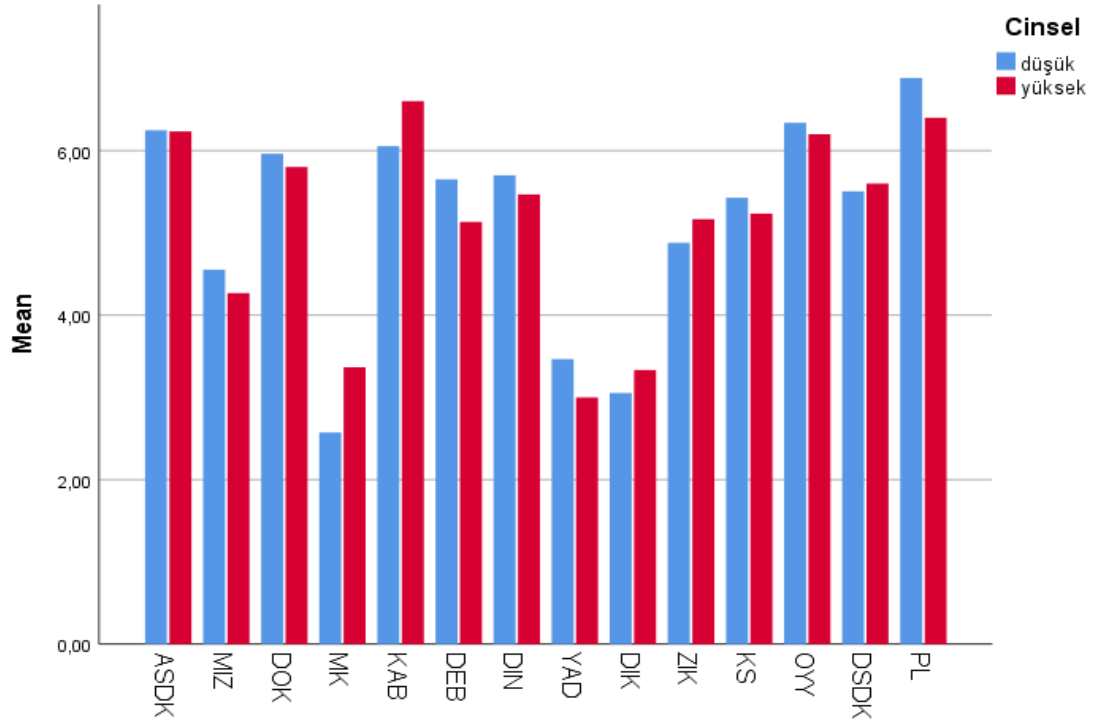
Tablo 4.36:*Başa çıkma stratejilerinin cinsel istismara göre karşılaştırılması*

	Cinsel İstismar	N	Sıralar Ort.	Ortanca	U	Z	p
ASDK	Düşük	103	66,51	6	1494,500	-,279	,780
	Yüksek	30	68,68	6,5			
MIZ	Düşük	103	68,31	4	1410,500	-,738	,460
	Yüksek	30	62,52	4			
DOK	Düşük	103	66,08	5	1450,000	-,521	,603
	Yüksek	30	70,17	6			
MK	Düşük	103	62,72	2	1104,000	-	,005
	Yüksek	30	81,70	3			
KAB	Düşük	103	63,36	6	1170,500	-	,039
	Yüksek	30	79,48	8			
DEB	Düşük	103	69,76	6	1260,500	-	,118
	Yüksek	30	57,52	5			
DIN	Düşük	103	68,06	6	1436,000	-,596	,551
	Yüksek	30	63,37	5			
YAD	Düşük	103	69,77	3	1260,000	-	,110
	Yüksek	30	57,50	2			
DIK	Düşük	103	64,75	3	1313,000	-	,184
	Yüksek	30	74,73	3			
ZIK	Düşük	103	65,14	5	1353,000	-	,292
	Yüksek	30	73,40	5,5			
KS	Düşük	103	68,35	5	1406,000	-,770	,441
	Yüksek	30	62,37	5			
OYY	Düşük	103	67,01	6	1543,500	-,008	,993
	Yüksek	30	66,95	7			
DSDK	Düşük	103	65,67	5	1408,500	-,753	,452
	Yüksek	30	71,55	6			
PL	Düşük	103	68,42	7	1399,000	-,824	,410
	Yüksek	30	62,13	7			

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma, MIZ: Mizah, DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma, MK: Madde Kullanımı, KAB: Kabullenme, DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma, DIN: Dine Yönelme, YAD: Yadsıma, ZIK: Zihinsel Olarak İlgii Kesme, DIK: Davranışsal Olarak İlgii Kesme, KS: Kendini Sınırlandırma, OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama, DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma, PL: Planlama

Tablo 4.36’da cinsel istismara düşük ve yüksek düzeyde uğrayıp uğramamaya göre, başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerini karşılaştırmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları yer almaktadır. Tablo da 14 farklı başa çıkma stratejisine ait analiz sonucu yer alıyor. Bulgulara göre cinsel istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında MK “Madde Kullanımı” ve KAB “Kabullenme” stratejileri açısından fark olduğu görülmektedir ($p<.05$). Madde Kullanımı ve Kabullenme stratejilerinin ikisinde de yüksek düzeyde cinsel istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Bu iki strateji dışında kalan 12 strateji açısından çocuklukta cinsel istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>.05$).

Cinsel istismara düşük ve yüksek düzeyde uğramaya göre başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerine ilişkin karşılaştırmalar ayrıca Şekil 4.3’de yer almaktadır.

Şekil 4.3: Cinsel istismara göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu

Tablo 4.37:

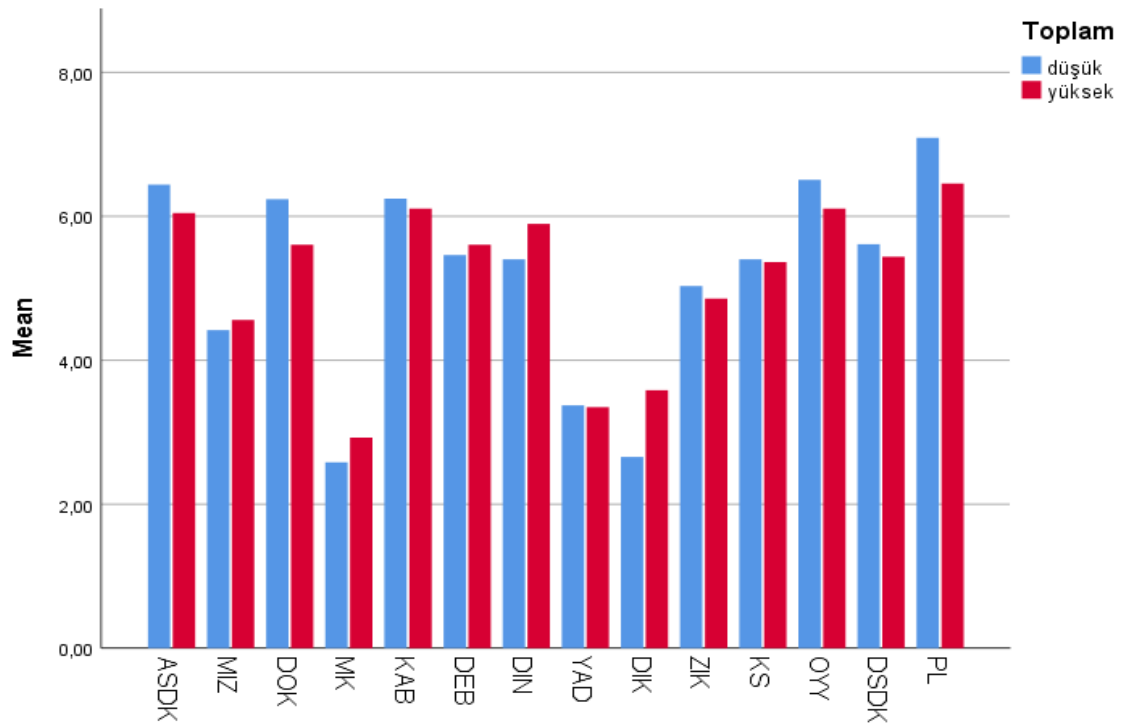
Başa çıkma stratejilerinin toplam çocukluk çağı örselenmesine göre karşılaştırılması

	Toplam İstismar	N	Sıralar Ort.	Ortanca	U	Z	p
ASDK	Düşük	67	71,91	6	1882,000	-1,520	,129
	Yüksek	66	62,02	6			
MIZ	Düşük	67	65,37	4	2102,000	-,500	,617
	Yüksek	66	68,65	4			
DOK	Düşük	67	67,97	6	2146,000	-,298	,766
	Yüksek	66	66,02	6			
MK	Düşük	67	62,97	2	1941,000	-1,446	,148
	Yüksek	66	71,09	2			
KAB	Düşük	67	70,49	6,5	1977,000	-1,079	,280
	Yüksek	66	63,45	6			
DEB	Düşük	67	65,44	6	2106,500	-,480	,631
	Yüksek	66	68,58	6			
DIN	Düşük	67	62,16	5	1887,000	-1,480	,139
	Yüksek	66	71,91	6			
YAD	Düşük	67	66,14	3	2153,500	-,269	,788
	Yüksek	66	67,87	3			
DIK	Düşük	67	54,06	2	1344,000	-4,150	,000
	Yüksek	66	80,14	4			
ZIK	Düşük	67	68,93	5	2081,500	-,594	,553
	Yüksek	66	65,04	5			
KS	Düşük	67	67,07	5	2206,500	-,021	,983
	Yüksek	66	66,93	5			
OYY	Düşük	67	71,86	6	1885,500	-1,507	,132
	Yüksek	66	62,07	6			
DSDK	Düşük	67	68,49	6	2111,500	-,459	,646
	Yüksek	66	65,49	6			
PL	Düşük	67	75,10	8	1668,000	-2,562	,010
	Yüksek	66	58,77	7			

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma, MIZ: Mizah, DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma, MK: Madde Kullanımı, KAB: Kabullenme, DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma, DIN: Dine Yönelme, YAD: Yadsıma, ZIK: Zihinsel Olarak İlgiyi Kesme, DIK: Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme, KS: Kendini Sınırlandırma, OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama, DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma, PL: Planlama

Tablo 4.37’de çocukluk çağı örselenmesine düşük ve yüksek düzeyde uğrayıp uğramamaya göre, başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerini karşılaştırmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları yer almaktadır. Tablo da 14 farklı başa çıkma stratejisine ait analiz sonucu yer alıyor. Bulgulara göre çocukluk çağı örselenmesine düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında DİK “Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme” ve PL “Planlama” stratejileri açısından fark olduğu görülmektedir ($p<.05$). Davranışsal olarak ilgili kesme stratejisinde yüksek düzeyde istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Planlama stratejisinde ise düşük düzeyde istismara maruz kalanların puanı daha yüksektir. Bu iki strateji dışında kalan 12 strateji açısından çocuklukta istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalanlar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>.05$).

Çocukluk çağı örselenmesine düşük ve yüksek düzeyde uğramaya göre başa çıkma stratejisi kullanma düzeylerine ilişkin karşılaştırmalar ayrıca Şekil 4.3’de yer almaktadır.

Şekil 4.4: Çocukluk çağı örselenmesine göre başa çıkma stratejisi kullanma durumu

Tablo 4.38:*Çocukluk çağı örselenmesi ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki*

		Fiziksel İstismar	Duygusal İstismar	Cinsel İstismar	İstismar Toplam
ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma	r	-,121	-,307**	-,163	-,250**
	p	,165	,000	,061	,004
MIZ: Mizah	r	,032	-,062	-,152	-,039
	p	,714	,476	,080	,659
DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma	r	-,018	-,100	-,002	-,065
	p	,838	,251	,982	,454
MK: Madde Kullanımı	r	,233**	,208*	,238**	,249**
	p	,007	,016	,006	,004
KAB: Kabullenme	r	-,101	-,093	,040	-,093
	p	,247	,287	,650	,285
DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma	r	,014	,030	-,154	,008
	p	,876	,734	,077	,925
	r	,115	-,020	,026	,041
DIN: Dine Yönelme	p	,186	,823	,769	,639
	N	133	133	133	133
YAD: Yadsıma	r	-,017	-,017	-,135	-,032
	p	,850	,846	,121	,711
DIK: Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme	r	,430**	,344**	,063	,395**
	p	,000	,000	,471	,000
ZIK: Zihinsel Olarak İlgiyi Kesme	r	,043	-,189*	-,102	-,101
	p	,621	,030	,242	,248
KS: Kendini Sınırlandırma	r	-,017	-,044	-,143	-,047
	p	,850	,618	,100	,588
OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama	r	-,189*	-,228**	-,189*	-,236**
	p	,030	,008	,030	,006
DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma	r	,015	-,120	-,132	-,076
	p	,860	,170	,129	,383
PL: Planlama	r	-,240**	-,314**	-,199*	-,309**
	p	,005	,000	,022	,000

** Korelasyon .01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon .05 düzeyinde anlamlıdır.

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma, MIZ: Mizah, DOK: Duygulara Odaklanma ve Ortaya Koyma, MK: Madde Kullanımı, KAB: Kabullenme, DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma, DIN: Dine Yönelme, YAD: Yadsıma, ZIK: Zihinsel Olarak İlgiyi Kesme, DIK: Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme, KS: Kendini Sınırlandırma, OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama, DSDK: Duygusal, Sosyal Destek Kullanma, PL: Planlama

Tablo 4.38’de çocukluk çağında istismar ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. ASDK “Araçsal Sosyal Destek Kullanma” stratejisi ile duygusal istismar ve toplam istismar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.01$). MK “Madde Kullanımı” stratejisi ise fiziksel, duygusal, cinsel ve toplam istismar arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). DIK “Davranışsal Olarak İlgii Kesme” stratejisi ise fiziksel, duygusal ve toplam istismar arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.01$). OYY “Olumlu Yeniden Yorumlama” stratejisi ise fiziksel, duygusal, cinsel ve toplam istismar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.05$). PL “Planlama” stratejisi ise duygusal ve toplam istismar arasında negatif yönde orta düzeyde, fiziksel ve cinsel istismar arasında ise düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<.01$).

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Çocukluk çağı örselenmesinin yetişkinlikteki bağlanma stilleri ve başa çıkma stratejilerine olan etkilerinin incelendiği bu çalışmada, çocukluk çağı örselenme düzeyinin her iki yapı üzerinde de önemli etkilerinin olduğu görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre çocukluk çağı fiziksel, duygusal ve çocukluk çağı istismarlarının düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Katılımcılar en fazla duygusal istismara, sonra fiziksel istismara en az ise cinsel istismara maruz kalmışlardır. Literatüre göre duygusal istismar, çocuk istismarının en yaygın şeklidir. Sevgiyi ifade etmeme veya göstermeme reddetme, aşağılama, hakaret etme, mantıksız beklentilerin olması veya çocuğun öğrenmesi, sosyalleşmesi veya keşfetmesi için fırsatların kısıtlanması gibi eylemler istismar eylemleridir (Siegel ve Hartzell, 2003). Bu çalışma sonucu da literatüre uygun şekilde çıkmıştır. Altınbaş, Aslan, Ayyıldız, Ayoğlu, ve Veren (2016) tarafından yapılan araştırmada da katılımcıların maruziyet düzeyleri yüksekten düşüğe doğru duygusal, fiziksel ve cinsel istismar şeklindedir. Zeren, Yengil, Çelikel, Arık ve Arslan (2012), Gündüz, Çapri, Akbay ve Tunç (2013) de yaptıkları araştırmalarda istismar türlerinin sıralaması açısından aynı sonuç elde etmişlerdir.

Bu araştırmanın katılımcılarının yetişkinlik bağlanmalarını etkileyen iki boyut arasında kaygı boyutunun kaçınma boyutundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir çalışmada Gündüz, Çapri, Akbay ve Tunç (2013) bu araştırmanın bulgularından farklı olarak katılımcıların iki alt boyut düzeylerinin benzer olduğunu rapor etmişlerdir.

Yetişkin katılımcıların en sık kullandıkları başa çıkma stratejiler sırasıyla Planlama, Olumlu Yeniden Yorumlama, Araçsal Sosyal Destek Kullanma ve Kabullenmedir. En az kullanılan ise Madde Kullanımı olup, buna ek olarak Davranışsal Olarak İlgiyi Kesme ve Yadsıma stratejileri de az kullanılmaktadır. Buradan bireylerin çoğunlukla yaklaşma türü stratejileri kullanırken, kaçınma türü stratejileri de az kullandığı görülmektedir. Psikolojik sağlığı normal olan bir gruptan beklenen de budur (Shapiro ve Levendosky, 1999).

Araştırma bulgularına göre cinsiyet ile çocukluk çağında fiziksel istismara, cinsel istismara ve toplam çocukluk çağı örselenmesi arasında bir ilişki yoktur. Ancak cinsiyet ile çocukluk çağında duygusal istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın sonucuna göre erkek çocukların duygusal istismara uğrama riski kız çocuklarına oranla daha yüksektir. Alan yazında genel olarak kız çocuklarının erkeklerden daha fazla örselendiğine dair bulgular rapor edilmesine (Keskin ve Çam 2010; Beyazova ve Şahin 2007) rağmen bu araştırmada erkeklerin duygusal istismara kızlardan daha fazla maruz kaldığı diğer iki tür istismara ise bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bu bulgu Arslan ve Alparslan (1999) çalışması ile kısmen uyumlu iken çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyetler arasında farklılaşmadığını belirten Bostancı ve ark., (2006) çalışması ile de kısmen uyumludur. Başka bir çalışmada ise cinsel istismarın kızlarda daha fazla olduğu (Keskin ve Çam, 2005) rapor edilmiştir.

Erkek çocuklarının kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmede kızlara oranla daha sınırlı becerilerinin olması, ebeveyn veya bakım verenin davranışlarının ifade sınırlılığı istismarın ortaya çıkmasını etkileyebilir. Zeren ve ark., (2012) benzer çalışmalarında kız ve erkek öğrenciler arasında çocukluk örselenme deneyimi açısından fark olduğunu, erkeklerin kızlara göre daha fazla fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kaldıkları tespit etmişlerdir. Aynı şekilde Berber-Çelik (2010) erkeklerin fiziksel ve duygusal istismara kızlara göre daha fazla maruz kaldıklarını rapor etmiştir. Bunun yanı sıra Çağatay (2014) ve Demirkapı (2013) erkek ve kızlar arasında çocukluk çağı örselenmesi açısından bir farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Cinsiyet, fiziksel istismar için tutarsız bir risk faktörüdür (Sedlak ve Broadhurst, 1996). Bu çalışmanın bulguları alan yazındaki farklı çalışmalar ile uyum ve uyumsuzluk göstermektedir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Bu uyumsuzluk örneklem özelliklerinden veya katılımcıların istismar tipleri ile ilgili farklı algılarından kaynaklanıyor olabilir.

Bu çalışmada kardeş sayısı ile çocuklukta duygusal ve cinsel istismara maruz kalma arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, kardeş sayısı ile çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma ve toplam çocukluk örselenmesi arasında bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kardeş sayısı arttıkça fiziksel istismar ve toplam çocukluk örselenmesi artmaktadır. Bazı araştırmalar hane halkı sayısının fiziksel istismar için bir risk faktörü olduğunu belirtmiştir (Wolfner ve Gelles, 1993). Berber-Çelik (2010) ve Çağatay (2014) ise kardeş sayısı ile çocukluk çağı örselenmesinin tüm boyutlarının ilişkisiz olduğunu rapor etmiştir.

Tanrı inancı ile çocukluk çağı örselenmesinin hiçbir alt boyutu arasında bir ilişki bulunmamıştır. Kısaca çocukluk çağında fiziksel, duygusal veya cinsel istismara uğramış olma ile yetişkinlikteki Tanrı inancı arasında bir etkileşim söz konusu değildir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu araştırma sonuçlarına göre hayata karşı iyimser/kötümser bakış açısına sahip olma ve içe-dönük/dışa-dönük karakterde olma ile çocukluk çağı örselenmesinin hiçbir alt boyutu arasında bir ilişki yoktur (Nielsen ve Knardahl, 2014). Kısaca çocukluk çağında fiziksel, duygusal veya cinsel istismara uğramış olma ile yetişkinlikteki hayata karşı iyimser/kötümser bakış açısı ve içe-dönük/dışa-dönük karakterde olma arasında bir etkileşim söz konusu değildir (Çağatay, 2014). Bu bulgu katılımcıların özdeğerlendirme becerilerinin gelişmemiş olması ile açıklanabilir. Hayata bakış açısı ve karakter gibi kavramlar farklı katılımcılar için farklı anlamlara geliyor olabilir. Bu bulgu araştırmanın diğer bulguları ile birlikte değerlendirilmelidir.

Bu çalışmada ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocuklukta fiziksel istismara maruz kalmış olma arasında bir ilişki vardır. Buna göre yüksek düzeyde fiziksel istismar yaşamış yetişkinlerin ruhsal sorun yaşama sıklığı daha yüksektir. Ancak, ruhsal sorun yaşama sıklığı ile çocuklukta duygusal ve cinsel istismara uğrama arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ruhsal sorun yaşama sıklığı ile toplam çocukluk örselenmesi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Fiziksel istismar gelişimsel olarak uygun ve destekleyici bir ortam sağlamadığı için ruhsal sağlık üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir (Higgins ve McCabe, 2000). Bazı araştırmalar duygusal ve cinsel istismarın da ruh sağlığını olumsuz etkilediğini rapor etmiştir (Roche, Runtz ve Hunter, 1999). Bu uyumsuzluğun sebebi araştırma verilerinin kişisel beyan ile toplanmış olması olabilir. Ruhsal

bozukluklar ile çocukluk çağı örselenmesinin bütün alt boyutlarının ilişkili olması daha muhtemeldir.

Bu araştırmada bağlanma stili ile çocuklukta fiziksel istismara uğrama arasında ilişki bulunmuştur (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Buna göre düşük düzeyde fiziksel istismara uğrayanlarda güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilli yüksek iken yüksek düzeyde fiziksel istismara uğrayanlarda güvenli, saplantılı ve korkulu bağlanma stilli daha yüksektir (Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Ancak, bağlanma stili ile çocuklukta duygusal ve cinsel istismara uğrama arasında ilişki bulunmamıştır.

İlgili alan yazında bu çalışmanın sonuçları ile kısmi benzerlik ve farklılıklar gösteren çalışmalar vardır. Çocukluk çağı örselenme öyküsü yetişkinlik bağlanma tarzı ve negatif psikolojik durum ile ilişkilidir (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008; Roche, Runtz ve Hunter, 1999).

Bağlanma stili ile toplam çocukluk çağı örselenmesi arasında da istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, çocukluk çağı örselenmesi düşük olan yetişkinler daha çok güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerini kullanırken, yüksek olan yetişkinler daha çok saplantılı, güvenli ve korkulu bağlanma stillerini kullanmaktadır (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008). Alan yazında çocukluk çağı örselenmesi yaşayan çocukların, yetişkinlik dönemlerinde daha fazla saplantılı ve kayıtsız bağlanma geliştirdikleri rapor edilmiştir (Çağatay, 2014). Çalışma, bu araştırma ile kısmi şekilde uyumludur.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaçınmacı alt boyutu ile duygusal istismar ve toplam çocukluk çağı örselenmesi arasında düşük düzeyde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygılı alt boyutu ile fiziksel istismar, duygusal istismar ve toplam çocukluk çağı örselenmesi arasında düşük düzeyde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

Yetişkinlikteki bağlanma davranışının çocukluk ve gençlikte geliştirilen bağlanma biçimiyle birleşmiş zihinsel modellerin bir uzantısı olduğu düşünülür (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008). Erişkinlikteki dört tip bağlanma modeli kişilerin benlik imajları ile başkalarının imajlarının birleşimleri ile tanımlanır. Kayıtsız bağlanan bireyler kendilerini olumlu başkalarını ise olumsuz değerlendirir. Bu kişiler başkalarından kendilerine zarar geleceği beklentisiyle özerkliklerine çok önem verirler. Güvensiz bağlanma stilleri ile duygu-durum bozuklukları birbirini karşılıklı olarak olumsuz etkilemektedir. Kökçü ve Kesebir (2010) ülkemizde bipolar bozukluğu olan kişilerde kaçınmacı bağlanma biçiminin sağlıklı bireylere göre daha yüksek olduğunu rapor etmiştir. Benzer bulgular uluslararası literatürde de vardır (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018).

Güvenlik algısının çocukluk çağı travmasıyla yıkılması yetişkin mağdurların güvenli ve güvene dayalı bir ilişki yaşamasını engelleyebilir (Brown, Banford, Mansfield, Smith, Whiting ve Ivey, 2012). Bu kişilerin eşlerine güvenmesi zor olmakla birlikte (Kochka & Carolan, 2002) yetişkin mağdurların öfke sorunları ve duygusal düzensizlik, yakınlık korkusu, cinsel sorunlar ve isteksizlik gibi diğer ilişkisel zorlukları olabilir (MacIntosh & Johnson, 2008; Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Bağlanma stilleri yetişkinlerin başa çıkma süreçlerini etkilemekle birlikte öfke (İmamoğlu, 2003) ve stres (Kart, 2002) gibi değişkenlerle ilişkilidir.

Gündüz ve ark. (2013) çocukluk örselenme deneyimleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada bu çalışmanın bulgularıyla kısmen uyumlu bir şekilde fiziksel istismar ile çekingen ve kaygılı bağlanma arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca, duygusal istismar ile çekingen ve kaygılı bağlanma ve cinsel istismar ile kaygılı bağlanma stili arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki rapor edilmiştir (Cloitre, Stovall-McClough, Zorbas ve Charuvastra, 2008). Bu çalışmada toplam çocukluk çağı örselenmesi ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki belirlenmiş ancak duygusal ve cinsel istismar alt boyutları tek başlarına anlamlı birer yordayıcı olarak belirlenmemiştir. Güvenli bağlanma stili olan yetişkinler yakın ilişkilerinde samimidir. Aynı zamanda fiziksel ve duygusal yakınlık gösterirler

ve kıskançlık sıklığı azdır (Main ve ark., 1985). Kayıtsız bağlanma stili olan yetişkinler çocukluklarını iyi hatırlamazlar ve bazı çocukluk ilişkilerini inkâr ederler (Widom, Czaja, Kozakowski ve Chauhan, 2018). Bu yetişkinler duygusallıktan uzak, savunmacı ve inkâr merkezli ilişkiler kurar (Main ve ark., 1985). Saplantılı bağlanan yetişkinlerde ailelerine karşı öfke vardır. Ancak bu kişiler öfkeyi pasifleştirerek ailelerini memnun etmeye çalışır. Güvenli olmayan bağlanma stilleri olan kişiler yakın ilişkilerinde çok kıskanç olmakla birlikte eşlerine aşırı takıntılı ve çok sık duygusal savrulmalar yaşayan kişilerdir (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018). Kayıtsız bağlanma stili olan kişilerin ilişkileri ile ilgili olumsuz beklentileri vardır. Bu kişiler yakın ilişkiler geliştirmekte zorlanır (Hazen ve Shaver, 1987).

Erozkan (2016) korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma ile fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalmış olma arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Buna göre, çocukluk çağı örselenmesi yüksek olan bireyler yetişkinlikte güvensiz bağlanma stillerini kullanmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları mevcut araştırma sonuçlarını kısmen destekler niteliktedir. Benzer bir çalışmada Bozdemir (2015) bağlanma stilleri ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarını incelemiştir. Fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bir bulmuştur. Mevcut araştırmanın bulguları bu çalışma ve güncel uluslararası çalışmalar (Conradi, Kamphuis ve de Jonge, 2018) ile kısmen uyumludur.

Araştırma bulguları fiziksel, duygusal ve cinsel istismara düşük ve yüksek düzeyde maruz kalan katılımcıların kullandıkları başa çıkma stratejilerinin bazılarının farklılaştığını göstermektedir (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Yüksek istismar grubunda belirli stratejilerin literatürde rapor edildiği gibi daha sık kullanıldığı tespit edilmiştir (Nielsen ve Knardahl, 2014). Fiziksel ve duygusal istismar ile toplam çocukluk çağı örselenmesi yüksek olan grup “davranışsal olarak ilişki kesme” başa çıkma stratejisini daha fazla kullanmaktadır.

Duygusal istismar ve cinsel istismara yüksek düzeyde maruz kalanlar “madde kullanma” başa çıkma stratejisini daha fazla kullanmaktadır (Nielsen ve Knardahl, 2014). Cinsel istismara yüksek düzeyde maruz kalanlar ayrıca “kabullenme” stratejisini daha fazla kullanmaktadır (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014).

Düşük istismar grubunda da belirli stratejilerin daha sık kullanıldığı tespit edilmiştir. Fiziksel, duygusal istismar ile toplam çocukluk çağı örselenmesi boyutlarında düşük düzeyde maruziyet yaşayanlar “planlama” stratejisini daha fazla tercih etmektedir. Duygusal istismara düşük düzeyde maruz kalanlar ise “araçsal sosyal destek kullanma” stratejisini daha fazla kullanmaktadır.

Davranışsal olarak ilişki kesme, kişinin stresle başa çıkmayı bırakması anlamına gelmektedir. Madde kullanımı sorunları unutmak için alkol ve uyuşturucu madde kullanımı ifade etmektedir (Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Kabullenme ise durumun farkına varmak ve bununla yaşamak anlamına gelir. Buna göre istismara yüksek düzeyde maruz kalanların stresle savaşmayı bırakma, durumu kabullenme ve alkol vs kullanarak ile unutmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Düşük düzeyde istismara maruz kalanların daha çok kullandığı planlama stresle başa çıkma konusunda planlama yapmaktır (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). Buna göre istismara yüksek düzeyde maruz kalanların stresli durumları çözmeyi değil unutmayı tercih ettiği bulunla birlikte düşük düşük düzeyde istismara uğrayanların ise stresle başa çıkma konusunda çaba harcadıkları söylenebilir.

Belirli başa çıkma stratejilerini kullanmak çocukluk çağı örselenmesine göre farklılaşmaktadır. “Araçsal sosyal destek kullanma” stratejisini duygusal istismar ve toplam çocukluk çağı örselenmesi yüksek olan yetişkinler daha az kullanmaktadır (Nielsen ve Knardahl, 2014). “Madde kullanımı” stratejisini ise fiziksel, duygusal, cinsel ve toplam çocukluk çağı örselenmesi yüksek olan yetişkinler daha çok kullanmaktadır (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino,

Kluckner ve Stassen, 2014). “Davranışsal olarak ilgiyi kesme” stratejisi ise fiziksel, duygusal ve toplam çocukluk çağı örselenmesi arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır. “Olumlu yeniden yorumlama” stratejisi fiziksel, duygusal, cinsel ve toplam çocukluk çağı örselenmesi düşük olan yetişkinler tarafından daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. “Planlama” stratejisini ise fiziksel, duygusal, cinsel istismarı ve toplam örselenmesi düşük olan yetişkinler daha çok kullanmaktadır (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). Davranışsal olarak ilgiyi kesme ve Madde kullanımı baş etme stratejileri çocukluk çağı istismarına yüksek maruz kalan yetişkinler tarafından tercih edilmektedir (Boumans ve Dorant, 2018). Buna göre yukarıdaki ifadeleri destekler biçimde, çocukluk çağı istismarındaki artışa paralel olarak stresle başa çıkmayı bıraktığı ve madde kullanımını artırdığı anlaşılmaktadır. Araçsal sosyal destek kullanma, olumlu yeniden yorumlama ve planlama ise çocukluk çağı istismarına düşük maruz kalanlar veya kalmayanlar tarafından daha yaygın olarak kullanılan stratejilerdir (Boumans ve Dorant, 2018). Maruziyet azaldıkça, çözüm için bilgi arama, stresli durum detaylı olarak düşünme ve çözüm için plan yapma davranışlarının daha fazla sergilendiği anlaşılmaktadır (Mohr, Braun, Bridler, Chmetz, Delfino, Kluckner ve Stassen, 2014).

Futa, Nash, Hansen ve Garbin (2003)’e göre, çocukluk dönemi istismarı tehdit ve tehlikeli duygulardan uzak durmak, çaresizlik, güçsüzlük ve kontrol eksikliğinin yönetimi ile kavramsallaştırılabilir. Bu nedenle istismara uğrayan bireyler başa çıkma stratejileri olarak bu durumlarını yansıtan “Davranışsal olarak ilgiyi kesme” “Madde kullanımı” gibi başa çıkma stratejilerini tercih etmektedir (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018; Stevenson, Millings ve Emerson, 2018). Kaçınmacı stratejiler olarak da adlandırılan bu stratejiler duyguları yaşamaktan kaçınma, tehdit edici durumdan uzaklaşma eğiliminde olurlar (Holahan ve Moos, 1987; Paetzold, Rholes ve Kohn, 2015). Bu çalışmada da yüksek düzeyde çocukluk çağı örselenmesi yaşayanların kaçınmacı stratejileri kullanmaya eğilimli olduğu görülmüştür. Kaçınmacı stratejilerin tersi olan yaklaşım stratejilerini kullananlar sorundan kaçmak yerine eyleme geçerler (Roth ve Cohen, 1986). Brand ve Alexander (2003) çocukluk çağında örselenme deneyimi olanların kaçınmacı ve bağımlılık içeren başa

çıkma stratejilerini kullandıklarını belirtmiştir. Düşük düzeyde çocukluk çağı örselenmesi yaşayanlar ise sorundan kaçmak yerine anlama ve çözmeye yönelik aktiviteler içeren “Araçsal sosyal destek kullanma” “Olumlu yeniden yorumlama” ve “Planlama” stratejilerini tercih etmişlerdir (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018).

Bu çalışmanın bulguları literatürde yer alan araştırmaların bulgularıyla uyumludur (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018). Toker, Tiryaki, Özçürümez ve İskender (2011) tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada, duygusal örselenme ile “Davranışsal olarak ilgiyi kesme” arasında pozitif anlamlı, “olumlu yeniden yorumlama”, “duygusal sosyal destek kullanımı” arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Toplam çocukluk çağı örselenmesi ile “olumlu yeniden yorumlama” arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018). Çocukluk çağı örselenmesi güven ve saygı duygularını bitirir (Krasuska, Lavda, Thompson ve Millings, 2018). Bu çalışma, güncel uluslararası bazı çalışmalara paralel olarak çocukluk çağı örselenmesinin ve bağlanma stillerinin yetişkinlerde kişisel kimlik ve sosyal gelişimin önemli yönleri olan başa çıkma (Boumans ve Dorant, 2018) ve sosyal ilişkiler geliştirme ile ilgili önemli faktörler olduğunu göstermiştir (Kong, Kang, Oh ve Kim, 2018).

6.2 Öneriler

Bu araştırma herhangi bir psikolojik sorunu olmayan yetişkinler ile yapılmıştır. Benzer bir araştırma psikiyatrik belirtiler gösteren gruplar ile karşılaştırmalı bir şekilde tekrarlanır ise bulguların geçerliği ve genellenebilirliği test edilebilir.

Sonuç olarak çocukluk çağı örselenmesinin kişilerin yetişkinlik yakın ilişkilerini önemli ölçüde etkilediği söylenebilir. Bundan dolayı çocukluk çağı örselenmesini önlemek önemlidir. Bu konuyu ele alarak ebeveyn ve toplumsal eğitim programları geliştirerek sosyal farkındalığı arttırmak sağlıklı yetişkinlerin yetiştirmesi açısından önemlidir.

Teorik olarak çocukluk dönemindeki bağlanma şemalarının yetişkinlikteki ilişkileri belirlediğine inanılsa bile terapi ve tedavi edici müdahaleler ile bu şemaların değiştirilebileceği öne sürülmüştür (Hazan ve Shaver, 1994). Bundan dolayı çocukluk çağı örselenmesi mağdurlarına travma terapileri, grup terapileri, sanat terapileri gibi çalışmalar yapılabilir. Bağlanma sorunu yaşayan bireylerin bireysel terapi olumlu ilişkiler geliştirmelerine yol açabilir.

Ruh sağlığı uzmanları bu çalışmadaki bulguları çeşitli şekillerde uygulamayı düşünebilirler. Çocukların ebeveynleri için eğitim programları geliştirilebilir. Ebeveyn bağlılığının önemine dayanarak, ebeveynler açık iletişim, aktif dinleme ve çocukluk cinsel istismarının belirtilerini tanımak gibi ebeveynlik becerilerini öğrenerek çocuklarını bu risklere karşı koruyabilirler.

Güvensiz bağlanma geliştirmiş çocuk ve genç yetişkinler için danışmanlık bu kişilerin güvenilir ve şefkatli bir ilişki yaşaması için bir fırsat sağlayabilir. Gençlerin rehberlikle öğrenebilecekleri kişilerarası ve kişiler içi beceriler, hayatlarındaki diğer ilişkilere aktarılabilir. Ruh sağlığı uzmanları, hem ebeveynlere hem de gençlere sosyal kaynaklarına erişmede ve sağlıklı sosyal desteği geliştirmede yardımcı olabilirler.

İlk 7 yılın bireyin kişilik yapısının temelini oluşturduğu düşünüldüğünde, çocukluk çağı örselenmelerinin ne kadar önemli bir konu olduğu düşünülebilir. Ve bu alan öyle bir alandır ki çocuğun bilişsel yetilerindeki sınırlılık, toplumda yetişkin benlikli ebeveynlerin azlığı, çocuklukta yaşanan örselenmenin fark edilmemesini, “Dayak cennetten çıkmadır.” gibi bir atasözünün bile olduğu köklerimizde bir çok örselenmenin gözden kaçabilmesi de, normalize edilemesi de aşıkardır. Bu anlamda bir çok acı verici olay kişinin kendini suçlama veya utanç; yargılanma, reddedilme korkusu ile nedeniyle bastırmasına yol açmaktadır. Toplumsal bilinci geliştirmek adına medyada eğitici programların düzenlemesinin ortak dili yaratmak adına büyük bir güç olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*. Oxford, England: Johns Hopkins Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). The Bowlby-Ainsworth attachment theory. *Behavioral and brain sciences*, 1(3), 436-438.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C, Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Alexander, P. C., Anderson, C. L., Brand, B., Schaeffer, C. M., Grelling, B. Z., & Kretz, L. (1998). Adult attachment and long-term effects in survivors of incest: *Child Abuse & Neglect*, 22(1), 45–61.
- Allen, J. G. (2005). *Coping with trauma: Hope through understanding* (2nd Ed.). Arlington, VA: American Psychiatry Publishing, Inc.
- Altınbaş, H. K., Aslan, G. K., Ayyıldız, T. K., Ayoğlu, F. N., & Veren, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin çocukluk döneminde yaşadıkları örseleyici davranışların öfke durumları üzerine etkisi. *TAF Prev Med Bull*, 15(6), 519.
- Arılı, M. & Nazik, H. (2001). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arntz, A. (1994). Treatment of borderline personality disorder: a challenge for cognitive-behavioural therapy. *Behaviour Research and Therapy*, 32(4), 419-430.
- Bacanlı, H., Sürücü, M., & İlhan, T. (2013). Başa çıkma stilleri ölçeği kısa formunun (BÇSÖ-KF) psikometrik özelliklerinin incelenmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 81-96.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Beck, A. T., Davis, D. D., & Freeman, A. (Eds.). (2015). *Cognitive therapy of personality disorders*. Guilford Publications.
- Beck, A. T., Freeman, A., & Davis, D. (1990). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. New York: Guilford. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 893-897.

- Berber Çelik, Ç. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berenson, K. R., & Andersen, S. M. (2006). Childhood physical and emotional abuse by a parent: Transference effects in adult interpersonal relations. *Personality and social psychology bulletin*, 32(11), 1509-1522.
- Bergen, H. A., Martin, G., Richardson, A. S., Allison, S., & Roeger, L. (2004). Sexual abuse, antisocial behaviour and substance use: Gender differences in young community adolescents. *Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 38(1-2), 34-41.
- Berkowitz C.D. & Stewart S.T. (2014). Child maltreatment. In: Marx J.A., Hockberger R.S., Walls R.M., et al, eds. *Rosen's Emergency Medicine: Concepts and Clinical Practice*. 8th ed. Philadelphia, PA: Elsevier Saunders
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., ... & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 169-190.
- Beyazova, U., & Şahin, F. (2007). Çocuk istismarı ve ihmeline yaklaşımda hastane çocuk koruma birimleri. *Türk Pediatri Arşivi* 42: 16, 18.
- Bilir, Ş., Arı Dönmez, N. B., & Güneysu, S. (1991). *4-12 yaşları arasında 16.000 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme*. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara. ILO, 45-54.
- Bostancı, N., Çoban, Ş., Tekin, Z., & Ozen, A. (2006). Anger expression according to sexuality of university students. *Journal of Crisis*, 14(3), 9-18.
- Boumans, N. P., & Dorant, E. (2018; baskıda). A cross-sectional study on experiences of young adult carers compared to young adult noncarers: parentification, coping and resilience. *Scandinavian journal of caring sciences*. doi: 10.1111/scs.12586.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.

- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, Vol. 2. Separation, anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss, Vol. 3. Loss*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J., & Parkes, C. M. (1970). *Separation and loss within the family. The child in his family, 1*, 197-216.
- Bozdemir, F. (2015). *Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Brand, B. L., & Alexander, P. C. (2003). Coping with incest: The relationship between recollections of childhood coping and adult functioning in female survivors of incest. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 16(3), 285-293.
- Briere, J. (2002). Treating adult survivors of severe childhood. *The APSAC handbook on child maltreatment*, 175.
- Brown, M., Banford, A., Mansfield, T., Smith, D., Whiting, J., & Ivey, D. (2012). Posttraumatic stress symptoms and perceived relationship safety as predictors of dyadic adjustment: A test of mediation and moderation. *The American Journal of Family Therapy*, 40(4), 349-362.
- Carver, C. S., Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: a theoretically based approach. *Journal of personality and social psychology*, 56(2), 267-283.
- Cassidy, J., & Berlin, L. J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment: Theory and research. *Child development*, 65(4), 971-991.
- Cicchetti, D., Rogosch, F. A., Toth, S. L., & Spagnola, M. (1997). Affect, cognition, and the emergence of self-knowledge in the toddler offspring of depressed mothers. *Journal of Experimental Child Psychology*, 67(3), 338-362.
- Cicirelli, V. G. (1991). Sibling relationships in adulthood. *Marriage & Family Review*, 16(3-4), 291-310.
- Cloitre, M., Stovall-McClough, C., Zorbas, P., & Charuvastra, A. (2008). Attachment organization, emotion regulation, and expectations of

- support in a clinical sample of women with childhood abuse histories. *Journal of Traumatic Stress*, 21(3), 282–289.
- Cohen, F. C. (1987). *Measurement of coping*. In: Kasl, SV.; Coopers, CL., Editors. *Stress and Health: Issues in Research Methodology*. New York: Wiley, p. 283-305.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Conradi, H. J., Kamphuis, J. H., & de Jonge, P. (2018). Adult attachment predicts the seven-year course of recurrent depression in primary care. *Journal of affective disorders*, 225, 160-166.
- Crittenden, P. M. (1992). Quality of attachment in the preschool years. *Development and psychopathology*, 4(2), 209-241.
- Crittenden, P. M., & Ainsworth, M. D. (1989). *14 Child maltreatment and attachment theory* (pp. 432-463). London, England: Cambridge University Press.
- Çağatay, S.E. (2014). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Çocuk ve Gençlik Merkezi, (2006). *Çocuk İhmal ve İstismarına Multidisipliner Yaklaşım*. <http://www.shcek.gov.tr>. Sayfasından 20.11.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Demirkapı, E.Ş. (2013). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Dubowitz, H., Pitts, S. C., Litrownik, A. J., Cox, C. E., Runyan, D., ve Black, M. M. (2005). Defining child neglect based on child protective services data. *Child abuse & neglect*, 29(5), 493-511.
- Durmuşoğlu, N., & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.

- Dutton, M. A. (1999). Multidimensional assessment of woman battering: *Commentary on Smith, Smith, and Earp. Psychology of Women Quarterly*, 23(1), 195-198.
- Ebata, A. T., & Moos, R. H. (1991). Coping and adjustment in distressed and healthy adolescents. *Journal of applied developmental psychology*, 12(1), 33-54.
- Erikson, E. H. (1959). *Identity and the life cycle*: Selected papers.
- Erozkan, A. (2016). The link between types of attachment and childhood trauma. *Universal journal of educational research*, 4(5), 1071-1079.
- Feiring, C., Taska, L. S., & Lewis, M. (1999). Age and gender differences in children's and adolescents' adaptation to sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 23, 115-128.
- Filipas, H. H., & Ullman, S. E. (2006). Child sexual abuse, coping responses, self-blame, posttraumatic stress disorder, and adult sexual revictimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(5), 652-672.
- Finkelhor, D. (1993). Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 17(1), 67-70.
- Finkelhor, D., & Browne, A. (1985). The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *American Journal of orthopsychiatry*, 55(4), 530-541.
- Finkelhor, D., Ormrod, R. K., & Turner, H. A. (2007). Poly-victimization: A neglected component in child victimization. *Child abuse & neglect*, 31(1), 7-26.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middleaged. *Journal of health and social Behaviour*, 22-457.
- Freud, A. (1965). *Normality and pathology in childhood*. W. 6.
- Futa, K. T., Nash, C. L., Hansen, D. J., & Garbin, C. P. (2003). Adult survivors of childhood abuse: An analysis of coping mechanisms used for stressful childhood memories and current stressors. *Journal of Family Violence*, 18(4), 227-239.
- Garbarino, J. (2017). *Children and Families in the Social Environment: Modern Applications of Social Work*. Routledge.
- Gershoff, E.T. (2008). *Report on physical punishment in the U.S.: What research tells us about its effects on children*. Columbus, OH: Center

for Effective Discipline. Available at http://www.phoenixchildrens.com/PDFs/principles_and_practices-of_effective_discipline.pdf

- Glaser, B. G. (2002, September). Constructivist grounded theory?. In *Forum qualitative sozialforschung/forum: Qualitative social research* (Vol. 3, No. 3).
- Gnilka, P. B., Ashby, J. S., & Noble, C. M. (2013). Adaptive and maladaptive perfectionism as mediators of adult attachment styles and depression, hopelessness, and life satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 91(1), 78-86.
- Granot, D., & Mayseless, O. (2001). Attachment security and adjustment to school in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 25(6), 530-541.
- Green, A. H. (1993). Child sexual abuse: Immediate and long-term effects and intervention. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 32(5), 890-902.
- Greenberger, D., & Padesky, C. A. (1995). *Mind over Mood: A cognitive therapy treatment manual for clients*. Guilford press.
- Grogan-Kaylor, A. (2004). The effect of corporal punishment on anti-social behavior in children. *Social Work Research*, 28: 153–162.
- Gündüz, B., Çapri, B., Akbay, SE ve Tunç, A (2013). Attachment styles, abuse experiences and depression. *Educational research and reviews*, 8(17), 1604-1612.
- Harlow, H. (1958). The nature of love. *American Psychologist*, 13:673-85.
- Hay, I., & Ashman, A. F. (2003). The development of adolescents' emotional stability and general self-concept: The interplay of parents, peers, and gender. *International Journal of Disability, Development and Education*, 50(1), 77-91.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and social Psychology*, 59(2), 270.
- Hazen, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524.

- Higgins, D. J., & McCabe, M. P. (2000). Multi-type maltreatment and the long-term adjustment of adults. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 9(1), 6-18.
- Holahan, C. J., & Moos, R. H. (1985). Life stress and health: Personality, coping, and family support in stress resistance. *Journal of personality and Social Psychology*, 49(3), 739.
- İmamoğlu, S. (2003). *Öğretmen adaylarının öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İnhanlı, D. (2016). *Madde kullanımı ile çocukluk örselenme yaşantıları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Jones E.D. ve McCurdy K. (1992) The links between types of maltreatment and demographic characteristics of children. *Child Abuse Negl*; 16: 201-215.
- Kamkar, K., Doyle, A-B., & Markiewicz, D. (2012). Insecure attachment to parents and depressive symptoms in early adolescence: Mediating roles of attributions and self-esteem. *International Journal of Psychological Studies*, 4(2), 3-18
- Karreman, A., & Vingerhoets, A. J. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual differences*, 53(7), 821-826.
- Kart, N. M. (2002). Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: Sağlık personeliyle yapılan bir çalışma (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2).
- Keskin, G., & Çam, O. (2010). Adolescents' strengths and difficulties: approach to attachment styles. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 17(5), 433-441.

- Kobak, R. R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59,135-146.
- Kochka, P., & Carolan, M. (2002). Alliance protection: The influence of childhood sexual abuse memories on couple dynamics. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 1(4), 59-71.
- Kong, S. S., Kang, D. R., Oh, M. J., & Kim, N. H. (2018). Attachment insecurity as a mediator of the relationship between childhood trauma and adult dissociation. *Journal of Trauma & Dissociation*, 19(2), 214-231.
- Kökçü, F., & Kesebir, S. (2010). İki uçlu olgular ve çocuklarında bağlanma biçiminin mizaç, kişilik ve klinik özellikler ile ilişkisi: kontrollü bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 309-318.
- Krasuska, M., Lavda, A. C., Thompson, A. R., & Millings, A. (2018). The role of adult attachment orientation and coping in psychological adjustment to living with skin conditions. *British Journal of Dermatology*, 178(6):1396-1403.
- Kurumu, T. B. A. A. (1995). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları*. Ankara, Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Ladd, G. W. (2006). Peer rejection, aggressive or withdrawn behavior, and psychological maladjustment from ages 5 to 12: An examination of four predictive models. *Child development*, 77(4), 822-846.
- Ladd, G. W., & Burgess, K. B. (1999). Charting the relationship trajectories of aggressive, withdrawn, and aggressive/withdrawn children during early grade school. *Child development*, 70(4), 910-929.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*. New York, NY, US: McGraw-Hill.
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Coping and adaptation. *The handbook of behavioral medicine*, 282325.
- Littleton, H., Horsley, S., John, S., & Nelson, D. V. (2007). Trauma coping strategies and psychological distress: A meta-analysis. *Journal of*

- Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 20(6), 977-988.
- Lochman, J. E., Wayland, K. K., & White, K. J. (1993). Social goals: Relationship to adolescent adjustment and to social problem solving. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 21(2), 135-151.
- Loman, M. M., Johnson, A. E., Westerlund, A., Pollak, S. D., Nelson, C. A., & Gunnar, M. R. (2013). The effect of early deprivation on executive attention in middle childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(1), 37-45.
- Lyons-Ruth, K., Alpern, L., & Repacholi, B. (1993). Disorganized infant attachment classification and maternal psychosocial problems as predictors of hostile-aggressive behavior in the preschool classroom. *Child development*, 64(2), 572-585.
- MacIntosh, H. B., & Johnson, S. (2008). Emotionally focused therapy for couples and childhood sexual abuse survivors. *Journal of marital and family therapy*, 34(3), 298-315.
- Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention*, 1, 121-160.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the society for research in child development*, 66-104.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY: Guilford Press.
- Mohr, C., Braun, S., Bridler, R., Chmetz, F., Delfino, J. P., Kluckner, V. J., & Stassen, H. H. (2014). Insufficient coping behavior under chronic stress and vulnerability to psychiatric disorders. *Psychopathology*, 47(4), 235–243.
- Moos, R. H. (1995). Development and applications of new measures of life stressors, social resources, and coping responses. *European Journal of Psychological Assessment*, 11: 1–13.
- Morton, D. T., & Salovitz, B. (2001). *The CPS response to child neglect: An administrator's guide to theory, policy, program design and case*

practice. Duluth, GA: National Resource Center on Child Maltreatment.

National Center for Injury Prevention and Control (2006). *CDC Injury Fact Book*. Atlanta (GA): Centers for Disease Control and Prevention.

National Child Abuse Statistics. (2005). Retrieved from <http://www.childhelpusa.org/resources/learning-center/statistics>

Ney, P. (1988). Triangles of Abuse: A Model of Maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 12(3), 363-373.

Nielsen, M. B., & Knardahl, S. (2014). Coping strategies: A prospective study of patterns, stability, and relationships with psychological distress. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55(2), 142–150.

Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ates, N., Çetin, G. ve ark. (2001). Child abuse in Turkey: An experience in overcome denial and a description of 50 cases. *Child Abuse Neglect*, 25: 279-290.

Paetzold, R. L., Rholes, W. S., & Kohn, J. L. (2015). Disorganized attachment in adulthood: Theory, measurement, and implications for romantic relationships. *Review of General Psychology*, 19(2), 146–156.

Paolucci, E. O., Genius, M. L., & Violato, C. (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of Psychology*, 135, 17-36.

Piaget, J. (1965). The stages of the intellectual development of the child. *Educational psychology in context: Readings for future teachers*, 98-106.

Roche, D. N., Runtz, M. G., & Hunter, M. A. (1999). Adult attachment: A mediator between child sexual abuse and later psychological adjustment. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(2), 184-207.

Rosenstein, D. S., & Horowitz, H. A. (1996). Adolescent attachment and psychopathology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 244–253.

Roth, S., & Cohen, L. J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American psychologist*, 41(7), 813.

Salter, A. C. (1992). Epidemiology of child sexual abuse. *The sexual abuse of children: Theory and research*, 1, 108-138.

- Sedlak A.J. ve Broadhurst D.D. (1996). *Third national incidence study of child abuse and neglect*. National Clearinghouse on Child Abuse and Neglect Information, Washington, DC.
- Shapiro, D. L., & Levendosky, A. A. (1999). Adolescent survivors of childhood sexual abuse: The mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse & Neglect*, 23, 1175-1191.
- Shaver, P. R., & Hazan, C. (1988). A biased overview of the study of love. *Journal of Social and Personal relationships*, 5(4), 473-501.
- Shaver, P. R., & Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. *Advances in personal relationships*, 4, 29-70.
- Shea, M. T., Zlotnick, C., & Weisberg, R. B. (1999). Commonality and specificity of personality disorder profiles in subjects with trauma histories. *Journal of Personality disorders*, 13(3), 199-210.
- Siegel, D. J., & Hartzell, M. (2003). *Parenting from the inside out*. New York: Jeremy P. Tarcher.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of personality and social psychology*, 59(5), 971.
- Smucker, M. R., & Dancu, C. V. (1999). *Cognitive-behavioral treatment for adult survivors of childhood trauma: Imagery rescripting and reprocessing*. Jason Aronson.
- Spaccarelli, S. (1994). Stress, appraisal, and coping in child sexual abuse: A theoretical and empirical review. *Psychological bulletin*, 116(2), 340.
- Sroufe, L. A. (1986). Appraisal: Bowlby's contribution to psychoanalytic theory and developmental psychology; Attachment: Separation: Loss. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 27(6), 841-849.
- Stevenson, J. C., Millings, A., & Emerson, L. M. (2018). Psychological Well-being and Coping: the Predictive Value of Adult Attachment, Dispositional Mindfulness, and Emotion Regulation. *Mindfulness*, 1-16.
- Stiles, J. (2008). *The fundamentals of brain development: Integrating nature and nurture*. Harvard University Press.
- Stuewig, J., & McCloskey, L. A. (2005). The relation of child maltreatment to shame and guilt among adolescents: Psychological routes to

- depression and delinquency. *Child Maltreatment: Journal of the American Professional Society on the Abuse of Children*, 10, 324-336.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.
- Şiddeti Önleme Derneği Rapor, (2016) <http://imdat.org/> Accessed 19 Haziran2018.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1998). Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet. www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf. Adresinden 21.10.2018 tarihinde indirilmiştir.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (2000). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri*. (Seçilmiş 27 il). Ankara: D.İ.E.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Taylor, S. E. (1983). Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation. *American psychologist*, 38(11), 1161.
- Terzi, Ş., & Çankaya, Z. C. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 1-11.
- Toker, T., Tiryaki, A., Özçürümez, G., & İskender, B. (2011). Madde kullananlarda çocukluk örselenme yaşantılarının, madde kullanma eğilimi, benlik saygısı ve başa çıkma tutumları ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 83-92.
- TUİK, (2015). <http://www.tuik.gov.tr>. Adresinden 10.10.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Ullman, S. E., & Filipas, H. H. (2005). Gender differences in social reactions to abuse disclosures, post-abuse coping, and PTSD of child sexual abuse survivors. *Child Abuse & Neglect*, 29, 767-782.
- Ullman, S. E., Townsend, S. M., Filipas, H. H., & Starzynski, L. L. (2007). Structural models of the relations of assault severity, social support, avoidance coping, self-blame, and PTSD among sexual assault survivors. *Psychology of Women Quarterly*, 31(1), 23-37.
- UNICEF, (2015). Available at <http://unicef.org.tr/>, Accessed 13 Haziran2018.

- Van Loon, A., & Kralik, D. (2005). *A self-help companion for the healing journey of survivors of child sexual abuse*. Adelaide: Royal District Nursing Service Foundation Research Unit, Catherine House.
- Ward, D. (2000). Ageism and the abuse of older people in health and social care. *British Journal of Nursing*, 9(9), 560-563.
- Weiner, N., & Kurpius, S. E. R. (1995). *Shattered innocence: A practical guide for counseling women survivors of childhood sexual abuse*. Taylor & Francis.
- Weiss, P. A. (1977). The system of nature and the nature of systems: Empirical holism and practical reductionism harmonized. *A new image of man in medicine*, 1, 17-63.
- Weiss, R. S. (2006). *The attachment bond in childhood and adulthood*. In *Attachment across the life cycle* (pp. 74-84). Routledge.
- Whetsell-Mitchell, J. (1995). *Rape of the innocent: understanding and preventing child sexual abuse*. Taylor & Francis.
- Widom, C. S., Czaja, S. J., Kozakowski, S. S., & Chauhan, P. (2018). Does adult attachment style mediate the relationship between childhood maltreatment and mental and physical health outcomes?. *Child abuse & neglect*, 76, 533-545.
- Winnicott, D. W. (1965). *Studies in the theory of emotional development*. Hogarth Press.
- Wolfner G.D. ve Gelles R.J. (1993). A profile of violence toward children: a national study. *Child Abuse Negl*;17: 197-212.
- Yalın, A. Avcı, A. Kerimoğlu, E. Aslan, H. (1995) Çocuklarda fiziksel örselenmenin Ankara ve Adana illerinde görülme sıklığının taranması. *3P Dergisi*, 3: 39-43.
- Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., & Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4).
- Zeytinoğlu, S. (1991). Sağlık, sosyal hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların, Türkiye'de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 147-161.

EKLER**EK A****SOSYO DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU**

YAŞ ARALIĞI : ☐ 18 - 24 ☐ 25-30 ☐ 31-36 ☐ 37-42 ☐ 43-48 ☐ 49 üstü

CİNSİYET: ☐ Kadın ☐ Erkek

EĞİTİM: ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans ve üstü

MEDENİ DURUM: ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Boşanmış ☐ Dul

GELİR SEVİYESİ: ☐ Geliri giderinden az ☐ Geliri giderine denk ☐ Geliri giderinden fazla

İŞ HAYATI: ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor

KARDEŞ SAYISI: ☐ Tek çocuk ☐ 2 kardeş ☐ 3 kardeş ve üstü

EBEVEYN KAYBI: ☐ Anne kaybı ☐ Baba kaybı ☐ Her ikisi

TANRI İNANCI: ☐ Var ☐ Yok

BAKIŞ AÇISI: ☐ İyimser ☐ Karamsar

KARAKTER ☐ İçe dönük ☐ Dışadönük

RUHSAL SORUNLAR YAŞAMA ☐ Genellikle zaman ☐ Bazen ☐ Hiçbir

EK B

YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ (YİYE)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç katılmıyorum

Kararsızım

Tamamen katılıyorum

Fikrim yok

1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim. 1 2 3 4 5 6 7
2. Terk edilmekten korkarım. 1 2 3 4 5 6 7
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatım. 1 2 3 4 5 6 7
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım. 1 2 3 4 5 6 7
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum. 1 2 3 4 5 6 7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim. 1 2 3 4 5 6 7
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım. 1 2 3 4 5 6 7
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım. 1 2 3 4 5 6 7
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem. 1 2 3 4 5 6 7
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim. 1 2 3 4 5 6 7
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmayı isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim. 1 2 3 4 5 6 7
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır. 1 2 3 4 5 6 7
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir. 1 2 3 4 5 6 7

14. Yalnız kalmaktan endişelenirim. 1 2 3 4 5 6 7
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır. 1 2 3 4 5 6 7
16. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır. 1 2 3 4 5 6 7
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım. 1 2 3 4 5 6 7
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım. 1 2 3 4 5 6 7
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim. 1 2 3 4 5 6 7
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissederim. 1 2 3 4 5 6 7
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım. 1 2 3 4 5 6 7
22. Terk edilmekten pek korkmam. 1 2 3 4 5 6 7
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim. 1 2 3 4 5 6 7
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım. 1 2 3 4 5 6 7
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım. 1 2 3 4 5 6 7
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm. 1 2 3 4 5 6 7
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım. 1 2 3 4 5 6 7
28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim. 1 2 3 4 5 6 7
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır. 1 2 3 4 5 6 7
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim. 1 2 3 4 5 6 7
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam. 1 2 3 4 5 6 7
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim. 1 2 3 4 5 6 7
33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar. 1 2 3 4 5 6 7
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim. 1 2 3 4 5 6 7
35. Rahatlama ve güvencenin yanısıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım. 1 2 3 4 5 6 7
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm. 1 2 3 4 5 6 7

EK C**ÇOCUKLUK ÖRSELENME YAŞANTISI ÖLÇEĞİ FORMU**

Bu ölçek çocukluğunuzda yaşadığınız gerek duygusal gerek fiziksel örselenmenin düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Cümlelerin size uygunluk derecesine göre 1 ile 5 arasında puanlandırırsınız.

(5) Her zaman böyledir

(4) Çoğu zaman böyledir

(3) Bazen böyledir

(2) Nadiren böyledir

(1) Hiçbir zaman böyle değildir.

1 Ben çocukken birileri bana vurur ya da beni döverdi. 5 4 3 2 1

2 Ben çocukken hiç kimse benimle ilgilenmediği için kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissedirdim. 5 4 3 2 1

3 Ben çocukken ailemdeki kişiler tartışır, kavga ederdi. 5 4 3 2 1

4 Ben çocukken ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan biri olduğunu bilirdim. 5 4 3 2 1

5 Ben çocukken ailemde bana bağırıp çağıran biri vardı. 5 4 3 2 1

6 Ben çocukken annem ya da kardeşlerim dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm. 5 4 3 2 1

7 Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm. 5 4 3 2 1

8 Ben çocukken ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı. 5 4 3 2 1

9 Ben çocukken ailemde kendimi dövüşerek ona vurarak ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı. 5 4 3 2 1

10 Ben çocukken ailemde başarılı biri olmamı isteyen bir kişinin varlığını hissedirdim. 5 4 3 2 1

11 Ben çocukken değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle). 5 4 3 2 1

12 Ben çocukken sevildiğimi hissedirdim. 5 4 3 2 1

13 Ben çocukken annem ve babam bana ve kardeşime eşit davranmaya çalışırlardı. 5 4 3 2 1

14 Ben çocukken ailemdeki kişilerden bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak kadar denli dayak yediğim oldu. 5 4 3 2 1

15 Ben çocukken ailemde beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardı. 5 4 3 2 1

- 16 Ben çocukken ailemedekiler beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi. 5 4 3 2 1
- 17 Ben çocukken bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu. 5 4 3 2 1
- 18 Beni çocukken kemer, sopa, okla veya benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım. 5 4 3 2 1
- 19 Ben çocukken ailemizin üyeleri birbirini gözetirlerdi. 5 4 3 2 1
- 20 Ben çocukken annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı. 5 4 3 2 1
- 21 Ben çocukken fiziksel olarak ihmal edildiğime inanıyorum. 5 4 3 2 1
- 22 Ben çocukken ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalışırlardı. 5 4 3 2 1
- 23 Ben çocukken bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı. 5 4 3 2 1
- 24 Ben çocukken öğretmen komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yedim. 5 4 3 2 1
- 25 Ben çocukken ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı. 5 4 3 2 1
- 26 Ben çocukken ailemdeki kişiler beni okula devam etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirirdi. 5 4 3 2 1
- 27 Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı. 5 4 3 2 1
- 28 Ben çocukken ailemdeki kişiler birbirine yakındı. 5 4 3 2 1
- 29 Ben çocukken birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi. 5 4 3 2 1
- 30 Ben çocukken ailemdeki kişiler beni itip kalktı. 5 4 3 2 1
- 31 Ben çocukken birisi kendisiyle cinsel ilişkim olmasa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti. 5 4 3 2 1
- 32 Ben çocukken çocukluğum mükemmeldi. 5 4 3 2 1
- 33 Ben çocukken ailemde incitilmekle korkutuldum. 5 4 3 2 1
- 34 Ben çocukken birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi. 5 4 3 2 1
- 35 Ben çocukken ailemde bana güvenen biri vardı. 5 4 3 2 1
- 36 Ben çocukken duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum. 5 4 3 2 1
- 37 Ben çocukken ailemdeki kişiler ne yaptığımı ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi. 5 4 3 2 1
- 38 Ben çocukken dünyadaki en iyi aileye sahiptim. 5 4 3 2 1
- 39 Ben çocukken cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum. 5 4 3 2 1
- 40 Ben çocukken ailem güç ve destek kaynağımdı. 5 4 3 2 1

EK D

BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek yardımıyla insanların günlük yaşamlarında güç veya bunaltı verici olaylarla ya da sorunlarla karşılaştıkları zaman nasıl tepki verdiklerini araştırmayı amaçlıyoruz. İnsanların karşılaştıkları sorunlarla baş etmelerinin çok sayıda yolu olabilir. Ancak yine de siz seçenekleri bir sorunla karşılaştığınızda genel olarak ne yaptığınızı ya da nasıl davrandığınızı düşünerek işaretlemeye çalışın. Seçenekleri işaretlerken bir öncekinden bağımsız düşünmeye özen gösteriniz. Seçenekleri işaretlerken aşağıda belirtilen puanlamayı kullanınız.

1. Asla böyle bir şey yapmam
2. Çok az böyle yaparım
3. Orta derecede böyle yaparım
4. Çoğunlukla böyle yaparım

Madde

1. Sorunla karşılaştığımda moralim bozulur ve duygularımı dışarıya yansıtırım. 1 2 3 4
2. Bu olay hakkında daha az düşünmek için sinemaya giderim ya da TV seyrederim. 1 2 3 4
3. Olay hiç olmamış gibi davranırım. 1 2 3 4
4. Bununla baş edemeyeceğimi kabul eder ve denemekten vaz geçerim. 1 2 3 4
5. Olayın gerçekten olduğu fikrine kendimi alıştırırım. 1 2 3 4
6. Allah'tan yardım isterim. 1 2 3 4
7. Söz konusu sorunla ilgili şakalar yaparım. 1 2 3 4
8. Şartlar uygun olana kadar bu konuda hiç bir şey yapmam. 1 2 3 4
9. Ne hissettiğimi birilerine anlatırım. 1 2 3 4
10. Amacıma ulaşmaya çabalamaktan hemen vaz geçerim. 1 2 3 4
11. Soruna odaklanabilmek için diğer etkinliklerimi bir tarafa bırakırım. 1 2 3 4
12. Alkol ya da sakinleştirici alarak bir süre kendimi kaybedip olanları unutmaya çalışırım. 1 2 3 4
13. Duygularımı dışarı vururum. 1 2 3 4
14. Daha olumlu taraflarını görebilmek için sorunu başka bir açıdan ele almaya çalışırım. 1 2 3 4
15. Sorunla ilgili somut bir şeyler yapabilen kişilerle konuşurum. 1 2 3 4

16. Ne yapmam gerektiği konusunda bir strateji geliştirmeye çalışırım. 1 2 3 4
17. Sorunu çözmeye odaklanır ve eğer gerekirse- yapmam gereken diğer şeyleri bir süre kendi haline bırakırım. 1 2 3 4
18. Başkasının sempatisini ve anlayışını kazanmaya çalışırım. 1 2 3 4
19. Sorunla daha az meşgul olmak için alkol ya da ilaç almaya çalışırım. 1 2 3 4
20. Sorunla ilgili şaka yaparım. 1 2 3 4
21. Olayların iyi yanını görmeye çalışırım. 1 2 3 4
22. Sorunun en iyi nasıl ele alınabileceğini düşünürüm. 1 2 3 4
23. Sorun gerçekte olmamış gibi davranırım. 1 2 3 4
24. Sorun olan şeyleri aklımdan atmak için bir şeyler yapmaya ya da başka türlü etkinliklere yönelirim. 1 2 3 4
25. Böyle bir şeyin olduğu gerçeğini kabul ederim. 1 2 3 4
26. Benzer durumlarla karşılaşan kişilere bu durumda ne yaptıklarını sorarım. 1 2 3 4
27. Dini inancımda huzur bulmaya çalışırım. 1 2 3 4
28. Bir şeyler yapmak konusunda kendimi uygun ve doğru zamanı beklemeye zorlarım. 1 2 3 4

EK E

ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

Kimden: [Mehlika Dülger](#) >Kime: nazan@cu.edu.tr >

Gizle

MD

ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME
YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ (ÇÖYÖ)

Evvelsi gün 16:07

Merhaba Nazan Hanım,

Ben Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Mehlika Dülger. *"Bağlanma Stili ve Çocukluk Çağı Örselenmesinin Yetişkinlik Çağı Başetme Stratejilerine Olan Etkisi"* adlı tez çalışmamda Türkçeye uyarlamış olduğunuz *"ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ (ÇÖYÖ)"* nun kullanım iznini alma niyetiyle size ulaştım. Kullanım konusunda bir sakınca yoksa buna dair izniniz kapsamında bir mail ve ölçeğini gönderebilir misiniz? Şimdiden teşekkür ederim.

İyi çalışmalar dilerim.

Mehlika Dülger

Z. Nazan ALPARSLAN

Dün

ZA

RE: ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞ...

[Ayrıntılar](#)

Kime: Mehlika Dülger

Mehlika merhaba,
Ölçek kullanma iznini tabii ki veriyorum.
Sana bir de makale kopyası ekliyorum, ölçek de doğal olarak makalede var.
Elimdeki bu...Çalışmanın asıl sahibi psikiyatrist olan yazar, Halime Aslan, ki o da bildiğim kadarı ile Almanya'ya göçtü.
Kullanılması, işe yaradığının göstergesidir.
Mutlu olurum.

Z.Nazan Alparslan(Prof.Dr.)
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi
Biyoistatistik Anabilim Dalı

EK F

YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ (YİYE-1) KULLANIM İZNİ

Kimden: [Mehlika Dülger](#) >Kime: nsumer@metu.edu.tr >

Gizle

MD

YİYE-1

Evvelsi gün 12:15

Merhaba Nebi Bey,

Ben Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Mehlika Dülger. "*Bağlanma Stili ve Çocukluk Çağı Örselenmesinin Yetişkinlik Çağı Başetme Stratejilerine Olan Etkisi*" adlı tez çalışmamda Türkçeye uyarlamış olduğunuz "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-1)" nin kullanım iznini almak istedim. Kullanım konusunda bir sakınca yoksa buna dair izniniz kapsamında bir mail ve ölçeğini gönderebilir misiniz? Web sayfanızda "İzin alınmasına gerek yoktur." demenize rağmen, değişen etik kurul şartlarında "uyarlayan izin vermiş olsa bile iznin alınması" istenmektedir. O yüzden size mail üzerinden ulaştım. Şimdiden teşekkür ederim.

İyi çalışmalar dilerim.

Mehlika Dülger

Kimden: [Nebi Sümer](#) >

Re: YİYE-1

Kime: [Mehlika Dülger](#) >

Evvelsi gün 13:11

Gizle

NS

Memnuniyetle kullanabilirsiniz. İlgili ölçeğe www.nebisumer.com.tr adresinden ulaşabilirsiniz. Çalışmanızda başarılar dilerim..

Nebi Sümer

10.07.2018 12:15 tarihinde Mehlika Dülger yazdı:

Merhaba Nebi Bey,

Ben Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji

[Alınılanmış Metni Göster](#)

Mehlika Dülger

--

Prof. Dr. Nebi Sümer,
Orta Doğu Teknik Üniversitesi /
Middle East Technical University
Psikoloji Bölümü / Department of
Psychology
06800 Ankara / Turkey

EK G

BAŞA ÇIKMA STİLLERİ KISA FORMU KULLANIM İZNİ

Kimden: [Mehlika Dölger](#) >Kime: hasan.bacanli@gmail.com >

Gizle

MD

Başa Çıkma Stilleri Ölçeği Kısa Formu (BÇSÖ-KF)

Evvelsi gün 15:50

Merhaba Hasan Bey,

Ben Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Mehlika Dölger. "*Bağlanma Stili ve Çocukluk Çağı Örselenmesinin Yetişkinlik Çağı Başetme Stratejilerine Olan Etkisi*" adlı tez çalışmamda Türkçeye uyarlamış olduğunuz "*Başa Çıkma Stilleri Ölçeği Kısa Formu (BÇSÖ-KF)*" nun kullanım iznini alma niyetiyle size ulaştım. Kullanım konusunda bir sakınca yoksa buna dair izniniz kapsamında bir mail ve ölçeğini gönderebilir misiniz? Şimdiden teşekkür ederim.

İyi çalışmalar dilerim.

Mehlika Dölger

Kimden: [Hasan Bacanlı](#) >Kime: [Mehlika Dölger](#) >

Gizle

HB

İlet: BÇSÖ-KF

Bugün 03:03

Ölçeği kullanmanızda bir sakınca yoktur.

İyi Çalışmalar

--

Hasan BACANLI, Ph.D.

GSM: [532-485 78 98](tel:532-485 78 98)

--

Hasan BACANLI, Ph.D.
GSM: 532-485 78 98İndirmek için
Dokuncope-ölçek_yalin.doc
95,8 KB

ÖZGEÇMİŞ

1976 İzmir Bergama doğumlu olan Mehlika Dülger, 1998 yılında Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu.

Profesyonel yaşama, eğitim kurumlarında başlayıp özel bir danışmanlık firmasında devam etti. Çocuktan yetişkine uzanan bir çalışma alanına sahip bireylerin kendileriyle ve yaşamlarıyla ilgili ulaşmak istedikleri hedeflerine doğru yol alırken Pozitif Psikoloji bakış açısıyla “ EMDR - Sonuç Odaklı Terapi Teknikler – Enerji , Meridyen Terapisi - Monodrama” tekniklerini entegre eden “bütünleyici bir yaklaşım” kullanmaktadır.

Yetişkinler ile travma, kaygı, fobiler, yaşamsal zorlanmalar, performans geliştirme konularında çalışırken; çocuk ve ergenlere yönelik duygu yönetimi (korku-kaygı-öfke), performans geliştirme, özgüven, iletişim çatışmaları ile çalışmaktadır. Ebeveynlere, eğitimcilere, kişilerin bireysel ihtiyaçlarına yönelik grup çalışmaları yapmaktadır.

Halen çalışmalarını Yeditepe Üniversitesi'nde sürdürmektedir. “Kedra” romanında yazarıdır.

İNTİHAL RAPORU

MEHLİKA DÜLGER.docx

ORIGINALITY REPORT

11%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 Internet	544 words — 2%
2	www.kho.edu.tr Internet	410 words — 1%
3	docplayer.biz.tr Internet	395 words — 1%
4	koutab.kocaeli.edu.tr Internet	313 words — 1%
5	docs.neu.edu.tr Internet	196 words — 1%
6	neu.edu.tr Internet	110 words — < 1%
7	acikarsiv.ankara.edu.tr Internet	87 words — < 1%
8	DOLU, Osman and BÜKER, Hasan. "Caydırıcılığın sınırları: Caydırıcılık eksenli suç önleme ve mücadele politikalarına eleştirel bir yaklaşım", Polis Akademisi Başkanlığı, 2009. Publications	66 words — < 1%
9	library.cu.edu.tr Internet	60 words — < 1%
10	dergipark.gov.tr Internet	51 words — < 1%

ETİK KURUL RAPORU**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

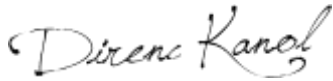
23.11.2018

Sayın Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/238 proje numaralı ve **“Çocukluk Çağı Örselenmesinin Bağlanma Stilleri ve Yetişkinlik Baş etme stratejilerine olan etkisi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.